

РЕСПУБЛИКА ТАТАРСТАН

РУКОВОДИТЕЛЬ
Исполнительного комитета
Азнакаевского
муниципального района

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ

Азнакай муниципаль районы
башкарма комитеты
ЖИТӘКЧЕСЕ

ул. Ленина, д.22, г. Азнакаево,
423330
Тел./факс (885592) 7-24-71, 7-26-
97
E-mail: aznakay@tatar.ru
adm-aznakay@mail.ru

Ленин урамы, 22 йорт, Азнакай
шәһәре, 423330
Тел./ факс (885592) 7-24-71, 7-26-97
E-mail: aznakay@tatar.ru
adm-aznakay@mail.ru

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

« 15 » 04 2019 ел

«2019-2023 елларга Татарстан
Республикасы Азнакай муниципаль
районының икътисадый үсеше» муниципаль
программасы турында

КАРАР

№ 90

"Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законга, Азнакай муниципаль районы Уставына таянып, Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районы икътисадын гармонияле үстерү өчен шартлар тудыру һәм Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районы халкының тормыш дәрәжәсен үстерүне тәэмин итү максатларында **карап бирәм:**

1. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының "" 2019-2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районының икътисадый үсеше " муниципаль программасын (алга таба - Программа) расларга.

2. Программаның координаторы итеп Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлегә билгеләргә.

3. «Азнакай муниципаль районының Финанс-бюджет палатасы» муниципаль казна учреждениесе ел саен чираттагы финанс елына Азнакай муниципаль районы бюджетын формалаштырганда әлегә максатларга Азнакай муниципаль районы бюджетыннан һәм муниципаль берәмлекләр бюджетларыннан жиберелә торган программа чараларын тормышка ашыруга акча каралырга тиеш.

4. Әлегә карарны» Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында " түбәндәгә адрес буенча бастырып чыгарырга: <http://pravo.tatarstan.ru> «идарә» дәүләт автоматлаштырылган мәгълүмат системасында Азнакай муниципаль районының рәсми сайтында Интернет мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә түбәндәгә адрес буенча урнаштырырга: <http://aznakaevo.tatar.ru>.

5. Әлегә карарның үтәлешен тикшереп торуну Азнакай муниципаль районы башкарма комитеты житәкчесенә икътисад һәм финанслар буенча урынбасары Г. Г. Сөләймановага йөкләргә.

Житәкче

А.Х.Шәмсетдинов

Азнакай муниципаль районы башкарма
комитеты карарына кушымта
« ____ » _____ 2019 № ____

"2019-2023 ЕЛЛАРГА ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АЗНАКАЙ МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫНЫҢ ИКЪТИСАДЫЙ ҮСЕШЕ»
МУНИЦИПАЛЬ ПРОГРАММА

Азнакай,
2019 ел

Эчтәлек

ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ **Ошибка! Закладка не определена.**

"2019-2023 ЕЛЛАРГА ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АЗНАКАЙ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНДА ИКЪТИСАДЫЙ СЭЯСӘТНЕ КАМИЛЛӘШТЕРҮ"**Ошибка! Закладка не определена.**

I. Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өлкәсенең Гомуми характеристикасы, проблемалар һәм аларны чишү юллары

Ошибка! Закладка не определена.

1. Гомуми мәгълүмат. Тарихи белешмә. Географик урнашу урыны 8

II. Төп максатлар, бурычлар, тасвирламасы төп көтелгән ахыргы нәтижәләре подпрограмма..... **Ошибка! Закладка не определена.**

III. Районның характеристикасы, килеп туган вәзгыятьне анализлау. Азнакай муниципаль районының төп тармаклары һәм икътисад структурасы..... 10

3.1. Сәнәгать 12

3.2. Авыл хужалыгы 13

3.3. төзелеш..... 15

3.4. Кече һәм урта бизнесны үстерү 16

3.5. Туризм һәм мәдәни мирас..... 17

3.6. Тормыш дәрәжәсе 18

3.7. Хезмәт базары 18

3.8 Бюджет..... 19

IV. Программаны тормышка ашыру вакыты һәм этаплары 20

V. Программаның социаль-икътисады нәтижәләгән бәяләү 21

N 1Кушымта..... 22

"2019-2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районының икътисады сәясәтен камилләштерү «муниципаль программасына 2 нче кушымта» 24

Азнакай районында "Татнефть" ГАЖнең гамәлдә булмаган күчәмсез милек объектлары исемлеге Ошибка! Закладка не определена.

Муниципаль ярдәмче программа..... 1

"2019 -2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районының инвестиция жәлеп итүчәнлеген арттыру» Ошибка! Закладка не определена.

ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ Ошибка! Закладка не определена.

Гомуми нигезләмәләр **Ошибка! Закладка не определена.**

I. Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өлкәсенең Гомуми характеристикасы, проблемалар һәм аларны чишү юллары 2

2. Инвестицияләр жәлеп итү буенча Азнакай муниципаль районы эше турында 3

II. Төп максатлар һәм бурычлар, программаны үтәү этаплары һәм сроклары, максатчан индикаторлары һәм күрсәткечләр 4

2.1. Максат һәм бурычлар.	4
2.2. Программаны үтәү сроклары.	4
III. Ярдәмче программаны гамәлгә ашырудан көтелгән нәтижеләр	4
V. Ярдәмче программаны ресурслар белән тәэмин итү	1
VI. Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижелелеген бәяләү	1
VII. Ярдәмче программалар белән идарә итүне оештыру һәм аның үтәлеше барышын контрольдә тоту	1
VIII. Азнакай муниципаль районының потенциалы инвесторларына инвестицион тәкъдимнәр.....	1
8.1. Сәнәгатьтә.....	2
8.2. Авыл хужалыгында	2
8.3. Мәгариф өлкәсендә.....	Ошибка! Закладка не определена.
8.4. Физик культура һәм спорт өлкәсендә	4
8.5. Сәламәтлек саклау өлкәсендә.....	Ошибка! Закладка не определена.
8.6. Мәдәният өлкәсендә.....	5
8.7. Актүбә шәһәр тибындагы поселогы муниципаль берәмлегенең тәкъдимнәре	Ошибка! Закладка не определена.
8.8. Туризмны үстерү өлкәсендә тәкъдимнәр	8
"КЕЧЕ ҺӘМ УРТА ЭШМӘКӘРЛЕКНЕ ҮСТЕРҮ 16	
ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АЗНАКАЙ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНДА 2019-2023 ЕЛЛАРГА».....	Ошибка! Закладка не определена.
ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ	15
Гомуми нигезләмәләр.....	Ошибка! Закладка не определена.
I. ГОМУМИ ӨЛЕШ.....	17
1.1. Максат һәм бурычлар	17
1.2. Агымдагы ситуацияне анализлау, Азнакай муниципаль районында кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү проблемаларын бәяләү	18
1.3. Кече һәм урта бизнес предприятиеләре өчен приоритетлы юнәлешләр һәм инвестицион урыннар	20
1.4. Куллану базарын үстерү	22
1.5. Яшьләр арасында эшкуарлыкны үстерү	23
1.6. Сәнәгать майданчыкларын үстерү һәм резидентларны җәлеп итү	25
1.7. Үзмәшгуль халык өчен программа булдыру.....	27
1.8. Авыл хужалыгында кооперацияне үстерү	28
II. Программаның төп чаралары системасы.....	30
2.1. Агросәнәгать комплексы продукциясен җитештерү һәм эшкәртү.....	30
2.2. Сәнәгатьтә кооперацияне үстерү.....	31

2.3. Туризм юнөлешендә кооперацияне үстерү.....	32
2.4. IT-өлкәдә кооперацияне үстерү	32
III. ТЕРРИТОРИЯНЕҢ ИНВЕСТИЦИОН ЖӘЛЕП ИТҮЧӨНЛЕГЕН БӘЯЛӘУ, ЭШКУАРЛЫКНЫ ҮСТЕРҮ ЮНӨЛЕШЛӨРЕН ҺӘМ КОНКРЕТ ЧАРАЛАР ИСЕМЛЕГЕ	33
IV. КЕЧЕ ҺӘМ УРТА ЭШМӘКӘРЛЕКНЕ ҮСТЕРҮ ПРОГРАММАСЫН РЕСУРСЛАР БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ	34
VI. КУРКЫНЫЧЛАРНЫ БӘЯЛӘУ, АЛАРНЫ КИМЕТҮ БУЕНЧА ЧАРАЛАР.	35
VII. Программаның планлаштырылган икътисадый нәтижәлелеге, программа белән идарә итү һәм гамәлгә ашыруны контрольдә тоту.....	37
2 нче кушымта	Ошибка! Закладка не определена.
Подпрограмме ««Развитие малого.....	Ошибка! Закладка не определена.
и среднего предпринимательства	Ошибка! Закладка не определена.
в Азнакаевском муниципальном	Ошибка! Закладка не определена.
районе Республики Татарстан на	Ошибка! Закладка не определена.
2019–2023 годы».....	Ошибка! Закладка не определена.
Үсеш программасының төп чаралары	40
малого и среднего предпринимательства в Азнакаевском муниципальном районе	Ошибка!
Закладка не определена.	
на 2019-2023 годы.....	Ошибка! Закладка не определена.
Чаралар исемлеге.....	Ошибка! Закладка не определена.
ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ	Ошибка! Закладка не определена.
I. Гомуми нигезләмәләр.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.1. Максат һәм бурычлар	49
II. Конкурент мохитен һәм товарлар һәм хезмәтләр базарларында көндәшлекне үстерү чараларын анализлау.....	49
2.1 Мин социаль өлкә.....	49
2.2. Ваклап сату базары һәм көнкүреш хезмәтләре	50
2.3. Кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерү.....	51
2.4. Реклама конструкцияләрен урнаштыру өлкәсендә көндәшлекне үстерү. Муниципаль милек объектлары белән идарә итү процессларын камилләштерү.	52
2.5. Авыл хужалыгы продукциясе базары	53
Кушымта N 1	54
К подпрограмме.....	Ошибка! Закладка не определена.
«Развитие конкуренции в Азнакаевском муниципальном районе Республики Татарстан на 2019-2020 годы».....	Ошибка! Закладка не определена.
ПРОГРАММАНЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУНЫҢ ПЛАНЛАШТЫРЫЛГАН НӘТИЖӘЛӘРЕ	Ошибка!
Закладка не определена.	

**"2019-2023 ЕЛЛАРГА ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АЗНАКАЙ МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫНДА ИКЪТИСАДЫЙ СӘЯСӘТНЕ КАМИЛЛӘШТЕРҮ"
ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ**

Программа исеме	"2019-2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында икътисадый сәясәтне камилләштерү "муниципаль программасы (алга таба-Программа)
Программаның Заказчысы	Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районы башкарма комитеты
Төп эшләүче Программалар	Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлгеге (алга таба-Эжит бүлгеге)
Төп башкаручылар һәм программада катнашучылар	> Азнакай муниципаль районы башкарма комитеты; Азнакай районы авыл хужалыгы һәм азык-төлек идарәсе; Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районының барлык милек формасындагы предприятие һәм учреждениеләр.
Программаның Максаты	Гармонияле өчен уңайлы шартлар тудыру Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районы икътисадын үстерү һәм Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районы халкының тормыш дәрәжәсен үстерүне тәэмин итү.
Бурыч Программалар	1. Муниципаль идарәнең нәтижәлелеген арттыру һәм сәнәгать житештерүен үстерү өчен шартлар тудыру 2. Кече һәм урта эшмәкәрлекне нәтижәле эшлөтү һәм үстерү өчен шартлар тудыру һәм аның Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районының социаль-икътисадый үсеше бурычларын хәл итүгә керткән өлешен арттыру 3. Коммерцияле булмаган оешмаларның социаль юнәлешле эшчәнлегенә стимуллаштырылды.4. Товарлар һәм хезмәт күрсәтүләр базарына "керүнең " нигезсез административ һәм икътисадый киртәләрен бетерү; бизнес алып бару, базарларны үстерү, жәмгыять ихтыяжларын тулысынча канәгатьләндерү өчен уңайлы базар мөхите булдыру; икътисадый жайга салу инструментларын куллануны, шул исәптән муниципаль сатып алуларны планлаштыру инструментларын куллануны камилләштерү; конкуренция дәрәжәсенә йогынты ясый торган субъектларның эшчәнлегенә нәтижәлелеген бөяләү һәм кулланучыларның икътисадый мәнфәгатьләрен яклау максатында хакимият органнары эшчәнлегенә мәгълүмати ачыклығын булдыру.
Программаны	2019 – 2023 еллар

гамәлгә ашыру сроклары	
Ярдәмче программалар исемлеге	<p>1. "2019-2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында муниципаль икътисадый сәясәтне камилләштерү»;</p> <p>2. "2019-2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында инвестиция жәлеп итүчәнлеген арттыру»;</p> <p>3. "2019-2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерү»;</p> <p>4. "2019-2020 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында көндәшлекне үстерү».</p>
Финанслау күләме һәм чыганаклары Программалар еллар буенча	Федераль, республика, жирле бюджет акчалары, гамәлдәге законнар белән тыелмаган башка чыганаклар
Программаның көтелгән ахыргы нәтижеләре	<p>Программа чараларын тулысынча гамәлгә ашыру ирешергә мөмкинлек бирәчәк:</p> <ul style="list-style-type: none"> - тулаем территориаль продукт күләмен (алга таба - ВТП) 2018 ел дәрәжәсенә карата 2023 елда чагыштырма бәяләрдә 1,5 тапкыр арттыру - 2021 елда сәнәгать житештерүе күләмен 2018 ел дәрәжәсенә 1,43 тапкырга арттыру; - инвестицияләр күләмен 2023 елда 2018 елга карата чагыштырма бәяләрдә 1,4 тапкырга арттыру; - жан башына инвестицияләр күләмен 2023 елда 2018 ел дәрәжәсенә карата чагыштырма бәяләрдә 1,2 тапкыр арттыру; - тулаем территориаль продуктның гомуми күләмендә кече һәм урта эшкуарлык субъектларының продукция, Эш, хезмәт күрсәтүләр өлешен 2023 елга 8гә кадәр арттыру%; - муниципаль дәрәжәдәге сәнәгать майданчыкларын үстерү(алга таба ППМУ), 2018 елда 17 берәмлектән 2023 берәмлеккә кадәр резидентлар санын арттыру - икътисадый эшчәнлекнең өстенлекле төрләрендә яңа предприятиеләр булдыру; - куллану базарын сыйфатлы товарлар һәм хезмәтләр белән тәмин итү, жирле житештерү продукциясенә конкурентлылык сәләтен тәмин итү; - кече эшмәкәрлек субъектлары әйләнеше 5,5 млрд. сумга кадәр артты; - эшмәкәрлекнең икътисади актив субъектлары санын 343тән 354кә кадәр арттыру. <p>Федераль монополиягә каршы хезмәткә нигезләнгән шикәятләрнең булмавы. Игълан ителгән торгларның гомуми саныннан алып 2020 ел азагына кадәр 15% ка кадәр кимегән. Сатуларда катнашучыларның уртача санын 3,1 гә кадәр арттыру (бер процедурада катнашучылар саны) 2023 ел ахырына. 2020 ел азагына игълан ителгән торгларның гомуми суммасыннан алынган акчаларны гомуми экономияләү өлешен 11% ка кадәр арттыру. 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла торган кече эшкуарлык субъектлары, социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмалар арасында сатып</p>

	алулар өлөшөн 63% ка арттыру.
Контроль өчен үтөлеш Программалар	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнэгать һәм сәүдә бүлеге программаны үтөү буенча чараларны оештыру, координацияләү һәм контрольдә тоту.

I. Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өлкәсенә Гомуни характеристикасы, проблемалар һәм аларны чишү юллары

1. Гомуни мәгълүмат. Тарихи белешмә. Географик урнашу урыны

Азнакай районы административ-территориаль берәмлек буларак 1965 елда оешкан. 2005 елның 31 гыйнварындагы 48-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә Азнакай муниципаль районы муниципаль берәмлеге территориясе чикләре билгеләнде. Элеге закон нигезендә Азнакай шәһәре, Актүбә шәһәр тибындагы поселогы һәм 26 авыл жирлеге чикләре билгеләнгән. Район республиканың көньяк-көнчыгыш өлешендә урнашкан. Административ үзәге-Азнакай шәһәре. Азнакай районы Татарстан Республикасы районнары белән чиктәш: төньякта Сарман һәм Мөслим, көнбатышта һәм көньяк-көнбатышта – Әлмәт, көньякта – Бөгелмә, көньяк-көнчыгышта – Ютазы районнары белән чиктәш. Күрше республикалар - көнчыгышта Башкортстанның Бакалы һәм Шаран районнары белән чикләр. Районның сәнэгать житештерүе нефть чыгару (НГДУ «Азнакайнефть», «ННК-Геофизика» ЯАЖ), жиңел сәнэгать (АО "Азнакай киёмнәре") тармаклары"); («Азнакай сөте» ЖЧЖ, «Азнакай икмәк» ЖЧЖ, "Вкусное ит" ЖЧЖ); төзелеш ("Востокнефтеспецмонтаж" ЖЧЖ, "Азнакай ПМК" ЖЧЖ); транспорт ("Транссервисазнакай" ЖЧЖ һәм "Фривей" ЖЧЖ). Авыл хужалыгы терлекчелек тармагында сөт-ит терлекчелеге, сарыкчылык, умартачылык тармакларына юнәлдерелгән; сабан бодае, көзгә арыш, арпа, карабодай, борчак үстерелә. Районда «Азнакай агрофирмасы» ЖЧЖ, «Союз Агро» ЖЧЖ, «Марс» ЖЧЖ эре авыл хужалыгы житештерүчеләре эшчәнлек алып бара. Азнакай муниципаль районы Төркия Республикасының Тарсус шәһәре, Беларусь Республикасының Ивьев районы, Кырым Республикасының Бакчасарай районы почта авыл жирлеге, Санкт-Петербург шәһәренә Красногвардей районы белән партнерлык һәм тугандаш элемтәне гамәлгә ашыра.

Район территориясе-2 168,65 кв. км , шул исәптән авыл хужалыгы билгеләнешендәге жирләрнең мәйданы – 1 593,30 кв. км.

Район үзәге – Азнакай. Республика карамагындагы шәһәр.

Составына түбәндәге муниципаль берәмлекләр керә:

№	Авыл җирлеге исеме		
1.	Азнакай шөһәр җирлеге	15.	Микулино авыл җирлеге
2.	шөһәр җирлеге Актүбә штб	16.	Сәпәй авыл җирлеге
3.	Әгерҗе авыл җирлеге	17.	Сарлы авыл җирлеге
4.	Әлки авыл җирлеге	18.	Сукаеш авыл җирлеге
5.	Әсәй авыл җирлеге	19.	Татар Шуганы авыл җирлеге
6.	Балтач авыл җирлеге	20.	Туйкә авыл җирлеге
7.	Бирючевка авыл җирлеге	21.	Тымытык авыл җирлеге
8.	Вахитов авыл җирлеге	22.	Уразай авыл җирлеге
9.	Югары Стәрле авыл җирлеге	23.	Урманай авыл җирлеге
10.	Илбәк авыл җирлеге	24.	Урсай авыл җирлеге
11.	Кәкре Елга авыл җирлеге	25.	Үчәлле авыл җирлеге
12.	Карамалы авыл җирлеге	26.	Чалпы авыл җирлеге
13.	Мәлбагыш авыл җирлеге	27.	Чемодурово авыл җирлеге
14.	Мәсгут авыл җирлеге	28.	Чубар Абдул авыл җирлеге

II. Төп максатлар, бурычлар, тасвирламасы төп көтелгән ахыргы нәтиҗәләре подпрограмма

Программаның Максаты:

Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районы икътисадын гармонияле үстерү һәм халыкның тормыш дәрәҗәсе үсешен тәэмин итү өчен уңай шартлар тудыру.

Куелган максатка ирешү өчен түбәндәге бурычларны хәл итү күздә тотыла:

1. Муниципаль идарә нәтиҗәлелеген арттыру һәм инновацион эшчәнлекне һәм сәнәгать җитештерүен үстерү өчен шартлар тудыру;

2. Инновацияле икътисадны формалаштыруның иң мөһим компоненты буларак, кече һәм урта эшқуарлыкны нәтиҗәле эшлөтү һәм үстерү өчен шартлар тудыру, шулай ук аның Татарстан Республикасының Социаль-икътисадый үсеше бурычларын чишүгә керткән өлешен арттыру;

3. Коммерцияле булмаган оешмаларның социаль юнәлешле эшчәнлеген стимуллаштыру.

Куелган максатның масштаблылыгы чаралар комплексын эшләүне таләп итә. Шуңа бәйле рөвештә әлеге программада түбәндәге ярдәмче программаларны гамәлгә ашыру каралган:

1) «2019-2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында муниципаль икътисадый сәясәтне камилләштерү»;

2) " 2019-2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай районы территориясендә инвестиция җәлеп итүчәнлеген үстерү».

3) «2019-2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында

кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерү».

4) " 2019-2020 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында көндәшлекне үстерү».

Төп максатлар, бурычлар, максатлар һәм бурычлар нәтижәләрен бәяләү индикаторлары, шулай ук чараларны финанслау күләме кеçe программаларга кушымталарда тәкъдим ителгән.

Программаны гамәлгә ашыру кысаларында икътисадый үзгәртеп корулар һәм инновацион икътисад формалаштыру нәтижәләрен характерлый торган төп макроикътисади күрсәткечләр булып торалар:

- чагыштырма бәяләрдә тулай территорияль продукт күләменең еллык үсеше 2% ка; төп капиталга инвестицияләр күләмен ел саен чагыштырма бәяләрдә 2% ка арттыру;

Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында башкарма хакимият органнары тарафыннан дәүләт һәм муниципаль хезмәтләр күрсәтүнең югары сыйфатын тәэмин итү;

ВТП гомуми күләмендә кеçe һәм урта эшмәкәрлек субъектларының продукция, Эш, хезмәт күрсәтү өлешен 2023 елга 8 процентка кадәр арттыру;

Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында кеçe һәм урта эшкуарлыкның нәтижәле эшчәнлегенә һәм үсешенә өчен шартлар тудыру: инвестицион һәм эшкуарлык хәвеф-хәтәрләрен киметү, кеçe һәм урта эшкуарлык субъектлары өчен финанс ресурсларының һәркем файдалана алырлык булуын арттыру, продукцияне төбәк һәм чит ил базарларына чыгару өчен икътисадый элементләргә үстерү.

Шулай итеп, һәр ярдәмче программа кысаларында каралган максат, бурычлар һәм чаралар системалары комплекслы рәвештә икътисади үсешнең өстенлекле юнәлешләренең бөтен диапазонын колачлый һәм максималь дәрәжәдә әлегә программаның максатларына һәм ахыргы нәтижәләренә ирешергә ярдәм итә.

Уңай эшкуарлык климаты булдыруга һәм бизнес алып бару өчен шартлар тудыруга чаралар юнәлдерелгән:

житештерүне технологик яктан яңадан коралландыруга һәм сәнәгаттә кеçe һәм урта эшкуарлык субъектларының хезмәт житештерүчәнлеген күтәргә, шулай ук авыл жирлегендә кече хужалыкларны тотрыклы үстерү өчен шартлар тудыруга ярдәм итү;

кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары өчен финанс ресурсларыннан файдалану мөмкинлеген арттыру турында;

кече һәм урта эшкуарлыкка ярдәм итүнең яңа формаларын булдыру һәм булган инфраструктурасын үстерү;

эшмәкәрлекнең кадрлар потенциалын үстерү;

сыйфатын күтәрү, дәүләт хезмәтләргә күрсәтү кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларына, шул исәптән, фәнни-методик, норматив-хокукий һәм консультация тәэмин итү, кече һәм урта эшкуарлык субъектлары;

икътисадый актив халыкны эшмәкәрлек эшчәнлегенә жәлеп итү.

Программаның максатларын һәм бурычларын гамәлгә ашыруның көтелгән нәтижәләрен тасвирлау, шулай ук Ярдәмче программалар киселешендә программаны финанслау әлегә программага карата N 1 кушымталарында тәкъдим ителгән

III. Районның характеристикасы, килеп туган везгыятьне анализлау. Азнакай муниципаль районының төп тармаклары һәм икътисад структурасы

Сәнәгать структурасында өстенлекле тармак булып нефть һәм газ чыгару тора. Төзелеш, машина төзелеше, жиңел сәнәгать сизелерлек өлеш кертә. Районның азык-төлек иминлеген азык-төлек сәнәгате һәм агросәнәгать комплексы тәэмин итә.

Бәяләү буенча 2018 елда тулаем территорияль продукт күләме 67 млрд. сумнан артык тәшкит итте, сәнәгать предприятиеләргә житештергән төяп жиберелгән товарлар, башкарылган эшләр һәм хезмәтләр күләме 15,1 млрд. сумнан артык тәшкит итте.

"Азнакайнефть» идарәсе - «Татнефть» ГАЖнең иң эре нефть-газ чыгару идарәләренең берсе. Предприятие тарафыннан ел саен 3,5 млн. тонна чамасы нефть чыгарыла.

"Азнакай Нефтемаш заводы» ААЖ-Россиянең ИНМАН, Майкоп машина төзелеше заводы, БАКМ кран-манипулятор жайланмалары житештерүчеләренең рәсми дилеры. Нефть һәм сәнәгать компанияләре: «Роснефть» НК ААЖ, «Сургутнефтегаз» ААЖ, «Татнефть» ЖАЖ, «Русснефть», «Башнефть», «Газпром» һ. б. даими заказ бирүчеләр арасында.

Азнакай районы элек-электән авыл хужалыгы районы булган. Авыл хужалыгы майданнары күләме буенча безнең жирләребез Татарстанда беренче урын алып тора.

Аграр сектор-Азнакай районы икътисадының иң мөһим өлкәләреннән берсе. Ул терлекчелек тармагына – сөт-ит терлекчелегенә юнәлдерелгән, шулай ук бодай, көзгә арыш, арпа, карабодай, борчак үстерелә.

Азнакай муниципаль районының агросәнәгать комплексы ике эре инвестор: «Союз Агро» ЖЧЖ һәм «Агросила – групп» ЯАЖ; 3 шәхси инвестор – «Стәрле» ЖЧЖ, «Победа» ЖЧЖ, «Агропродукт» ЖЧЖ, 9 мөстәкыйль хужалык: «Марс» ЖЧЖ, «ис. Х. Мөстәкыймова, «Тукай» ЖЧЖ, Гыйльманов А. М. КФХ, «Чалпы» АХП ЖЧЖ, «Таллы Бүләк» АХПК. Моннан тыш, 50дән артык КФХ 14 мең гектардан артык майданда авыл хужалыгы продукциясе житештерү белән шөгыльләнә.

Районның гомуми жир майданы 159,1 мең гектар тәшкил итә. Авыл хужалыгы жирләре 148,6 мең гектар майданны били, шуның 114,1 мең гектарын сөрә.

Районның житештерү комплексының тармак специализациясе тотрыклы һәм якындагы чорда аның принципаль үзгәрешләренә көтәргә нигез юк. Шуның белән бергә, икътисади үсеш проблемасы-сәнәгать тармаклары диспропорциясе һәм төп предприятиеләренң финанс-хужалык эшчәнлегенә «Азнакайнефть " идарәсе заказларына бәйлелеге.

Таблица 1

Азнакай муниципаль районының 2016-2018 елларга социаль-икътисадый үсешенң төп күрсәткечләре

№ п/п	Наименование показателей	Үлчәү берәмлеге	2016 ел	2017 ел	2018 ел
1	Тулаем территорияль продукт-барлыгы (гамәлдәге бәяләрдә)	млн.сум	55 856,0	61 688,9	67 661,2*
2	Эре һәм урта предприятиеләр буенча авыл хужалыгының тулаем продукциясе (гамәлдәге бәяләрдә)	млн.сум	2 841,0	2 977,0	2 992,0
3	Төп капиталга инвестицияләр күләме	млн. сум	10 400,7	12 141,41	9 500,0*
4	Ваклап сату сәүдәсе әйләнеше (гамәлгә ашыруның барлык каналларында) (гамәлдәге бәяләрдә))	млн.сум	4 034,0	4 221,0	4 424,1*
5	Эре һәм урта предприятиеләр буенча	млн.сум	38 090,7	44 671,2	48 244,9*

	өстәмә кыйммәт				
6	ВТПДА кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары өлеше	%	6,5	6,5	6,7*
7	Эшсезлек дәрәжәсе теркәлгән	%	0,68	0,61	0,46
8	Бер хезмәткәргә уртача айлык хезмәт хақы	сум	29 116,0	30 379,9	30 872,0*
9	Төзелеш "эшчәнлек төре буенча башкарылган эшләр күләме"	млн.сум	6 160,83	1 215,7	1 593,4
10	Торак йортларны гамәлгә кертү	кв.м.	25 186	16 632	21 912
11	Жан башына акчалата керем (уртача бер ай эчендә)	сум	22 970,2	22 136,0	23 000,0*
12	Үзләре житештергән төяп жибәрелгән товарлар, башкарылган эшләр һәм күрсәтелгән хезмәтләр күләме - барлыгы (гамәлдәге бәяләрдә)	млн.сум	16 482,0	14 937,7	15 157,5*

* - бәяләү

3.1. Сәнәгать

Эре һәм урта предприятиеләр житештергән сәнәгать продукциясе күләме 2018 ел нәтижәләре буенча 15 миллиард сумнан артык тәшкил иткән-узган ел белән чагыштырганда 102%.

"Азнакайнефть» идарәсе чыгарыла торган нефть күләме буенча «Татнефть» ГАЖ идарәләре арасында өченче урында тора. Хисап елында Татарстан буенча нефть чыгаруда нефть чыгару идарәсе өлеше 12,2% тәшкил итте. Бу, һичшиксез, транспортчылар, бурувиклар, ремонтчылар компанияләренә хезмәт күрсәтүче нефть чыгару комплексының жайга салынган эше нәтижәсе.

Нефтьчеләр белән беррәттән аграрчылар, төзүчеләр, эшкертү сәнәгате предприятиеләре, хезмәт күрсәтү өлкәсе, шәхси эшмәкәрләр дә район икътисадына лаеклы өлеш кертәләр.

Нефть һәм газ скважиналарын төзү һәм ремонтлау өлкәсендә күп хезмәт күрсәтүче "Азнакай Горизонт" компаниясендә жиде йөздән артык кеше эшли. Предприятие Россиянең алдынгы нефть компанияләре белән житештерү мөнәсәбәтләрен уңышлы үстерә, югары сыйфатлы хезмәт һәм стандартлар, прогрессив технологик карарлар тәкъдим итә.

"Азнакай сөте» ЖЧЖ-житештерү куәтләрән яңартуға юнәлдерелгән инвестицияләр күләме яқынча 50 миллион сум тәшкил итә. Предприятие житештерә торган атланмайның берничә сорты ислам кануннарына туры килү сертификатына ия.

"Азнакай Нефтемаш заводы» үз эшләнмәләре буенча тупланган жиһазлар житештерә, модульле биналар: ФАПлар, авыл советлары, күп функцияль үзәкләр, ветеринария пунктлары төзү программаларында катнашу аркасында бөтен Россия буйлап билгеле һәм танийбыз.

Азнакай тегү фабрикасы Татарстанның көньяк - көнчыгышында махсус киёмнәр житештерү буенча лидер дип танылган. Тегү цехы соңгы продукциянең югары сыйфатын тәмин итүче заманча жиһазлар белән жиһазландырылган.

"Азнакай икмәк" ЖЧЖ Икмәк пешерү предприятиесе күпеллык тарихы һәм традицияләре булган, жиһазларны яңарту, яңа технологияләр керту хисабына даими рәвештә үз ассортиментын яңарта торган компания булып тора.

"Спецмаш заводы» ЖЧЖ продукциясе нефть һәм газ сәнәгәте житештерү өчен жиһазлар, запас частьлар житештерү базарында уңышлы көндөшлек итә. Продукциягә, шул исәптән Россия Федерациясеннән читтә дә сорау зур. Предприятие Кытай һәм Казахстан белән хезмәттәшлек итә.

Бүгенге көндә районда муниципаль дәрәжәдәге 6 сәнәгать майданчыгы эшли. Майданчыкларда 17 резидент эшли, 660 эш урыны булдырылган. Хисап елында кече бизнесны үстерү программалары буенча дәүләт һәм муниципаль ярдәм белән 46 эшмәкәр 23 миллион сумга яқын суммага файдалана алды.

2018 елда кече предприятиеләрнең әйләнеше 5 миллиард сумнан артык тәшкил иткән, өч йөз алтмышынчы биш миллион сум салым түләүләре барлык дәрәжәдәге бюджетларга кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларынан кергән.

3.2. Авыл хужалыгы

2018 ел нәтижәләре буенча тулай продукция күләме 3 млрд. сум тәшкил итте (үсеш – 100,5%, Татарстан Республикасы буенча-95%). Авыл хужалыгы продукциясен сатудан кергән акча күләме 2,1 млрд. сум тәшкил итте, узган елга карата 120%. 1 гектар сөрүлеккә акчалата керем – 18,3 мең сум (Татарстан Республикасы буенча – 21,6 мең сум). Хужалык итүнең барлык рәвешләрендә эшләүче хезмәткәрләрнең еллык уртача саны 1 540 кеше тәшкил итте. Уртача айлык хезмәт хакы-20,4 мең сум, 2017 елга карата үсеш – 109% (Татарстан Республикасы буенча – 22,5 мең сум).

Агымдагы елның федераль һәм республика бюджетларынан бюджет ярдәме 290 млн. сум тәшкил иткән

2018 елда бөртектә кукурузны да кертеп, бөртекле һәм кузаклы культураларның тулай жыемы 112 мең тонна тәшкил итте, уңдырышлылык гектардан 30,1 центнер (рефакция исәпкә алмыйча). Туфраклы һәм һава корылыгы аркасында, бер гектардан 4-5 центнер уңыш жыеп алынмаган.

Көнбагыш уңышы 20,2 мең тонна тәшкил итте, уртача уңыш 1 гектардан 22,1 центнер.

51,4 мең тонна азык берәмлеге эзерләнде, бу 26,8 ц тәшкил итә.янына.аш-су. шартлы бер баш терлеккә.

2018 елда без эре мөгезле терлекләрнең баш санын саклап кала алдык, терлекчелек продукциясен житештерү күләмен арттыруга ирештек.

Авыл хужалыгы предприятиеләрендә, эре һәм урта фермер хужалыкларында эре мөгезле терлекләр саны 2018 ел ахырына 25 143 баш тәшкил итте (100%), шулардан сыерлар – 7 900 баш (101%).

"Актүбә» терлекчелек комплексында 5 мең 413 баш эре мөгезле терлек бар, шуларның 2 624е – фуражлы сыерлар, 456 баш тана, 2 333е – савым терлекләре. Симертү майданчыгында 800 баш эре мөгезле терлек бар. Агымдагы елда мегаферма

буенча тулаем сөт күләме 17 546 тонна тәшкит иткән (150% ка арткан), бер сыердан савым – 7360 кг (101% ка арткан). Тәүлегенә уртача 20,2 кг сөт савалар.

2014 елдан башлап сыер абзарларын, машина-трактор паркын, ашлык саклагычларын һәм ябык ыңдыр табагын капиталы ремонтлау, силос-сенаж траншеяларын төзү программасы эшли, анда авыл хужалыгы товар житештерүчеләренә 70% үз акчаларын кулланалар, 30% ы Татарстан Республикасы бюджетыннан кайтарыла. 2018 елда әлеге программа буенча 100 һәм 200 башка исәпләнгән 4 сыер абзары («Тукай» ЖЧЖ, «Т. Бүләк» АХЖК, «Вәлиев А. Х.» КФХ, «Престиж Агро-Чалпы» ЖЧЖ) 15 млн.500 мең сумга ремонтланды. "Престиж Агро-Чалпы» ЖЧЖ," Корбанов И. В. " КФХда 3 млн. сумлык 2 силос-сенаж траншеясы төзелде. «Закиров Л. А.» КФХында һәм «Марс» ЖЧЖендә машина-трактор парклары-3 млн. 400 мең сумга; «Габдрахманов Л. Г.» КФХсында ашлык саклагычлары һәм ябык ыңдыр табаклары, «Т. Бүләк» АХЖК, «Корбанов И. В.» КФХсында 11 млн. 500 сумга ремонтланды.

Районда 2019 ел башына 20 берәмлек гаилә фермасы һәм 24 берәмлек яңа эш башлаучы фермер эшли. 10 мең гектардан артык мөйдәндә фермерлар бөртекле һәм азык культуралары үстерәләр. Аларда 3 500 баш эре мөгезле терлек, шуларның 1 052 баш сыер, 361 баш сарык, 23 200 кош бар.

Дәүләт һәм муниципаль ярдәм кысаларында «Марс» ЖЧЖ һәм «Т. Бүләк» АХЖК эре авыл хужалыгы предприятиеләре, шулай ук «Димухаметов Д. М.» КФХсы 2018 елда 5 487 мең сумлык ташламалы кредит бирделәр. Ташламалы кредит бирү буенча гаризаларны «Россельхозбанк» АЖ, «Саклык банкы» ГАЖ, «Ак Барс» банкы ГАЖ һәм «ВТБ 24»ГАЖ кабул итә. 2019 елда «Саклык банкы» ГАЖ - «Марс» ЖЧЖ - 3 млн.сумга, «Габдрахманов Л. Г.» КФХ - 2 млн. сумга, «Россельхозбанк» АЖ - «Имамов Б. Ф.» КФХсына 2 млн. сумга ташламалы кредит бирү өчен гариза бирделәр.

"Мини-фермалар төзү» программасын гамәлгә ашыру башланганнан бирле районда 28 берәмлек мини-ферма төзелгән. 2018 елда шәхси ярдәмче хужалыкны үстерүгә 3 кеше 200 мең сум күләмдә субсидия алды: Туйкә авыл җирлегеннән – 1, Чубар Абдул авыл җирлегеннән-1, Мәсгут авыл җирлегеннән – 1.

Таблица 2

Агросәнәгать комплексының төп финанс-икътисадый күрсәткечләре
2016-2018 елларга Азнакай муниципаль районы комплексын үстерү программасы

Күрсәткеч атамасы	Үлчәү берәмлеге	2016 ел	2017 ел	2018 ел
Тулай продукция (барлык категориядәге хужалыкларда)	млн. сум	2 841	2977	2992
Акча кереме, барлыгы	млн. сум	1 789	1742	2095
Үсемлекчелек:				
бөртеклеләр	га	57 387	45 371	43 857
Мин. ашлама кертелгән, барлыгы	тнд.в.	4 163	6 441	5 027
Бөртеклеләрнең тулай җыямы	тн	168 557	144 433	112 019
Терлекчелек:				
Эре мөгезле терлекләр саны (вкл.Шәхси ярдәмче):	баш	32 046	32 215	32 270

шул исәптән сыерлар	баш	10 630	10 765	10 864
Сөт житештерү (вкл.Шәхси ярдәмче)	цн	509 260	539 780	588 288
Ит житештерү (вкл.Шәхси ярдәмче)	цн	37 050	36 187	36 904

3.3. төзелеш

2018 елда, 2017 ел белән чагыштырганда, өчтән бер өлешкә, башкарылган төзелеш эшләре күләме артты һәм бер миллиард 600 миллион сум тәшкил итте.

2018 елда районда 22 мең квадрат метр торак мәйдан файдалануга тапшырылган.

183 фатирлы социаль ипотека программасы буенча Азнакай шәһәре һәм Актүбә бистәсендә йортлар төзү тәмамланды. Авыл жирендә яшәүчеләргә дәүләт ярдәме кысаларында, «авылның социаль үсеше» программасы буенча 14 гаилә торак шартларын яхшыртуга 8 миллион сум күләмендә субсидия алган. 25 күпфатирлы йортта 90 миллион сумлык капитал ремонт үткәрелде.

Капиталь ремонт вакытында, медицина учреждениесен жиһазлаганда һәм поликлиниканы үзәкләштерелгән хастаханә комплексына күчүдә йөз миллион сумнан артык акча тотылган.

Азнакай политехник техникумында капитал ремонт үткәрелде. Төзелеш эшләре үткөрү һәм уку йортын жиһазлау өчен йөз миллион сумнан артык акча тотылган.

Мәгариф объектларын капитал ремонтлау республика программасы буенча 50 миллион сумлык 2 балалар бакчасы ремонтланган. Мәлбагыш авылы мәктәбенә капитал ремонт үткәрелде.

2018 елда креатив дизайн Тарсус паркында оештырылган, ул үз вакытында кул кую хөрмәтенә салынган иде. Паркта Габдулла Тукай истәлегенә багышланган территория барлыкка килде, халыклар дуслыгын символлаштыра торган зона оештырылды.

Татнефть ачык акционерлык жәмгыятен финанслау ярдәмендә үткәрелгән бассейнны реконструкцияләгәннән соң ачу ел вакыйгасы булды. Популярлыгы ачык бассейн сезон иде максималь. Ат спорты мәктәбе һәм аның шәкертләре районның горурлыгы булып тора. Быел нефтьчеләр ярдәме белән 110 миллион сумлык дөнья стандартларына туры килә торган ат-спорт комплексы төзелде. Төрле чыганаclar хисабына гомуми бәясә 15 миллион сумга якин булган су белән тәэмин итү чөлтөрләрөн реконструкцияләү һәм ремонтлау эшләре башкарылган.

Авыл жирлекләрендә инфраструктура объектларын төзү һәм яңарту буенча отчет елында башкарылган төзелеш эшләрөн билгеләп үтәргә кирәк:

Торак төзелеше.

2018 ел дәвамында авыл жирлекләре территориясендә 3615 кв.метр торак файдалануга тапшырылган, бу 38 торак йорт.

Өгерже авыл жирлегендә Татарстан Республикасы Сәламәтлек саклау өлкәсен модернизацияләү программасын гамәлгә ашыру нәтижәсендә Мәнәвез авылында ФАП төзелде.

Бирючевка авыл жирлегендә элеккеге мәктәп бинасында күп функцияле үзәк ачылды. Биредә авыл мәдәният йорты, авыл жирлеге башкарма комитеты, ФАП һәм балалар бакчасы урнашкан.

Вахитов авыл жирлегенә Жинү бистәсендә республика программасы буенча 8,2 млн. сумлык авыл мәдәният йорты ремонтланган.

Мәлбагыш авылында «Татнефть» ГАЖ чаралары хисабына мәктәпкә 38 млн. сумга якин комплекслы ремонт үткәрелде.

Туйкә авылында «Татнефть» ГАЖ һәм Татарстан Республикасы бюджеты ярдәме белән су белән су белән тәэмин итү чөлтөрләрөн реконструкцияләү башланды. 2018 елда ул 2,5 млн. сум тәшкил иткән.

Тымытык авылында республика программасы буенча су белән тээмин итү челтэрләрэн капитал ремонтлау тәмамланды. «Татнефть» ГАЖ чаралары хисабына Агирово авылында 1 км озынлыктагы 1,1 млн. сумлык ремонт үткәрелде авыл Советы бинасы 4,2 млн. сумлык төзелде мәдәният йортында һәм балалар бакчасында газификация фонды программасы буенча энергия нәтижелелеген тээмин итү максатларында казаннарны алыштыру эшләре башкарылды.

Агирово авылында «халыкка комплекслы хезмәт күрсәтү блок-модуль пунктлары төзелеше» программасы буенча 1,3 млн. сумлык кибет ачылды.

Урманай авылында «Татнефть» ГАЖ спонсорлык ярдәме хисабына 2 км озынлыкта 1 млн. сумлык су белән тээмин итү челтәрэнә ремонт ясалды.

Урсай авылында «Татнефть» ГАЖ чаралары хисабына 139 мең сум күләмдә су белән тээмин итү челтәрэнә ремонт ясалды.

Якты Күл Үчәлле авыл җирлегендә ТР программасы буенча 6,6 млн. сумлык күп функцияле үзәк төзелде.

Чалпы авыл җирлегендә «Татнефть» ГАЖ спонсорлык ярдәме белән Чалпы һәм Камышлы авылларында суүткәргечкә капитал ремонт ясалды. Башкарылган эшләр күләме 876,5 мең сум тәшкил итте.

Чемодурово авылында «Татнефть» ГАЖ чаралары хисабына 200 мең сум күләмдә суүткәргечләргә өлешчә ремонт ясалды.

Чубар Абдул авыл җирлегендә Буралы авылы су челтәрләрэн ремонтлау төгәлләнде, Чубар Абдул авылында ремонт дәвам итте. Эшләрне 2019 елга тәмамлау планлаштырыла. 2018 елда республика бюджетын финанслау 2,4 млн. сумнан артык тәшкил итте.

Юл хужалыгы ижтимагый әһәмияттәге иң зур сегментларның берсе булып тора. Районда яшәүчеләрне юл-транспорт инфраструктурасы белән тээмин итү һәм юл хәрәкәте иминлеген арттыру буенча чаралар күрү өчен 400 миллион сумнан артык эш башкарылган. 17 километрга якин юл полотносы норматив хәлгә китерелгән, ишегаллары төзекләндерелгән. Ике йөзгә якин юл билгесе урнаштырылган, юлны светофор чыгару белән җәяүлеләр кичү урыннары җиһазландырылган.

3.4. Кече һәм урта бизнесны үстерү

Районның тулай территорияль районында кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары өлеше 6,7 % тәшкил итә (бөяләү). 2018 елда кече предприятиеләрнең әйләнеше 5 миллиард сумнан артык тәшкил иткән, өч йөз алтмышынчы биш миллион сум салым түләүләре барлык дәрәжәдәге бюджетларга кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларынан кергән.

2018 елдан бирле эшчәнлек алып баручы предприятиеләрдән муниципаль дәрәжәдәге сәнәгать майданчыкларында билгеләп үтәргә кирәк:

- **Азнакай ПМКсы.** Бүгенге көндә предприятиедә 62 кеше эшли. Агымдагы елның 9 ае нәтижеләре буенча хезмәткәрләрнең уртача айлык хезмәт хақы 18 мең сум тәшкил итә, шуның белән бергә квалификацияле хезмәткәрләрнең хезмәт хақы 40 мең сумга кадәр житә. 2019 елда предприятие тарафыннан тимер-бетон эшләнмәләр житештерү буенча алюминий конструкцияләр һәм мини завод житештерү цехын ачу планлаштырыла. Инвестицияләр күләме якинча 10 миллион сум тәшкил итәчәк, өстәмә рәвештә 13 эш урыны булдырылачак. Алга таба профильле торбалар житештерүне башлап җибәрү планлаштырыла, проектның бәясе - 25 миллион сум.

- **"СК Простор» компаниясе** асфальт чыгарудан юл-төзелеш эшләрэнә кадәр тулы цикл житештерә. Сәнәгать майданчыгы территориясендә сәгатенә 20 тонна егәрлекле асфальт чыгару буенча мини завод урнаштырыла. Сезонга предприятиедә 60 кеше эшли. Продукциягә, шулай ук районда юл эшләрэн башкаруга ихтыяҗ зур, шулай ук күрше районнарда потенциал заказ бирүчеләр бар. Предприятиенә егәрлеген сәгатенә 70

тоннага кадәр арттыру максатыннан, киләсе елда өстәмә жиһазлар алу планлаштырыла. Шулай ук производствоны киңәйтү һәм вак-төяк сортларга аеру цехын эшләтеп жиберү күздә тотыла. Киләсе елда планлаштырылган инвестицияләр күләме 12 миллион сумнан артык тәшкил итә, бу 10 кешегә кадәр эш белән тәэмин итәргә мөмкинлек бирерчәк.

- **«Моторр» сәнәгать майданчыгы идарәче компаниясе** металл эшкәртү һәм заманча технологияләр кулланып реклама эшчәнлегенә белән шөгыльләнә. Ул заправка станцияләренә тышкы бизәлешен әзерләү һәм монтажлау буенча тәҗрибәгә ия. Бүгенге көндә компания газпромның 4 нче АГНКС һәм Татнефть нең 4 нче АЗСларына рәсмиләштергән һәм монтажлаган. Эшләргә башкару өчен 20 дән артык кеше жәлеп ителә. Предприятие районда гына түгел, Казан, Чаллы, Бөгелмә һәм Самара өлкәсендә дә заказлар башкара.

Хисап елында кече бизнесны үстерү программалары буенча дәүләт һәм муниципаль ярдәм белән 46 эшмәкәр 23 миллион сумга якин суммага файдалана алды.

Районда эшмәкәрлекне үстерүдә сәнәгать житештерүе белән беррәттән агросәнәгать комплексы да мөһим роль уйный. Крестьян-фермер хужалыклары 15 мең гектардан артык майданда сабан культуралары үстерелә, бу район чөчү майданының 23% ын тәшкил итә. Алар тарафыннан сөтнең 13% һәм итнең 16% ы житештерелә. Авыл бизнесына «Шанс " кредит кооперативы аша ярдәм итәбез. Дәүләт программаларында актив катнашабыз, шуның аркасында соңгы биш елда районга 222 миллион сум акча жәлеп ителде.

2018 елда 5 фермер «Татарстан Республикасында яңа эш башлаучы фермерларга ярдәм» программасы буенча 12 млн. сумнан артык грант отты, алар терлекчелек фермаларын үстерүгә, эре мөгезле терлекләренә баш санын сатып алуга һәм гөмбәчелек үсешенә файдаланылды.

3.5. Туризм һәм мәдәни мирас

Азнакай районы табигате ял һәм туризм өчен менә дигән урын. Биредә елгалар, урманнар һәм таулар күп. Районыбызның горурлыгы һәм иң популяр урыны-Чатыр Тау. Географик планда – безнең республиканың иң югары нокталарының берсе – аның биеклегенә диңгез дәрәжәсеннән 321,7 метр, монда иң зур сурков-байбаков колонияләре яши. Матур буалар һәм Ык, иске һәм Манауз елгалары белән чишмәләр Азнакай районы кунакларын жәлеп итә, ә катнаш урманнар шөһәр һәм район халкының яраткан ял итү урынына әверелде.

Чатыртау-Азнакай муниципаль районының табигать һәйкәле

Татарстанның Азнакай районында 1999 елдан комплекслы әһәмияткә ия дәүләт табигый заказнигы булган ЧатырТау (Шатер-Тау) табигать һәйкәле аеруча зур әһәмияткә ия. Тыюлык территориясе буенча Ык, Стәрле, Варьзада (Елга) елгалары ага. Биредә Татарстанның Азнакай районы һәм Башкортстанның Бакалы районының 20ләп торак пункты, Стәрле, Варьзада, Манаузка, ЫК, Кара елга, Каран елгалары панорамасы ачыла.

Тыюлык территориясендә үсә торган 50 кыр үсемлегенә Татарстанның һәм Россиянең Кызыл китабына кертелгән. Кызыл китапка кертелгән түбәндәге бөҗәкләр бар: төклетура спорадикус, төклетура йонеллюс, бал корты – балтачы (пчела-плотник), мегахилашмелевидная, кырмыска-жнец, зур водолуб , адмирал, зәңгәр ленточница; сөйрәлүчеләрдән– гади гадюка , медянка, веретеница; кошлардан – могильник, пустельга, дербник, щурка золотистая; имезүче хайваннардан – слепушонка, хомячок Эверсмана, серый хомячок, степная пеструшка.

ЧатырТау тавы республикада бай сурков-байбаков колониясе белән игътибарга лаек. 1995 елда бу хайваннар Татарстан Республикасының Кызыл китабына кертелгән иде, әмма дистә ел буе аучылык тыю нәтижәсендә жәнлекләргә яңадан торгызды, бу исә аны сирәк һәм юкка чыга торган хайваннар исемлегеннән чыгарырга нигез бирде.

Тыюлык табигать саклау, фәнни-танып-белү һәм эстетик әһәмияткә ия. Бөгелмә-Бәләбәй калкулыгының табигый һәм ясалма экосистемаларын, биологик төрлелекне, аның территориясендә яшәүче һәм үсә торган үсемлек һәм хайваннар дөньясының сирәк объектларын саклау максаты белән оештырылган.

Чатыртау, районның төп истәлекле урыны буларак, биеклекләргә омтылган кешеләрнең игътибарын үзенә җәлеп итте: ижади, дәүләт яки рухи булсынмы. Кемдер ижади илһам таба, кемдер районның бөеклеген Конституциягә каршы килә, ә кемдер биредә күңел белән ял итә, көндәлек дәрт белән чистарта. һәм бу очраклы түгел. Биредә безнең төбәктә яшәүче ата - бабаларыбызның рухын гәүдәләндерә.

Димәк, безнең истәлекле урыныбызны без табигый һәм төбәкнең тарихи-мәдәни мирасы буларак та карый алабыз. Чөнки мәдәни һәм табигый мирасны саклау турында ЮНЕСКО Конвенциясе юкка гына табигый һәм мәдәни мирасның үзара бәйләнешен һәм бердәмлеген декларацияләде. Кайчандыр Чаты Тау территориясендә «Изге чыганак» («Изгечишмә») безнең якларны таныткан да-табигый һәм мәдәни мирас.

3.6. Тормыш дәрәжәсе

2018 елда җан башына айлык уртача акча керемнәре 23 000 сум төшкел иткән һәм узган ел дәрәжәсеннән 3% ка артып киткән .

Эре һәм урта предприятиеләр хезмәткәрләренең уртача хезмәт хакы 35 000 сум төшкел итте, хезмәт хакы үсеше темпы республика дәрәжәсенә 107% туры килә.

3.7. Хезмәт базары

Икътисадта кайбер инерцион процессларга карамастан, 2019 ел башына регистрацияләнгән эшсезлек 155 кеше (2018 елның 1 гыйнварына - 191 кеше), яки Азнакай муниципаль районының эшче көчләр саныннан 0,46% (2018 елның 1 гыйнварына – 0,61%) төшкел итте.

2018 елда халыкны эш белән тәэмин итү үзәге тарафыннан 1865 кеше эшкә урнаштырылган, шул исәптән 350 балигы булмаган граждандан. Ел саен җирле бюджеттан бүлеп бирелә. 2018 елда балигы булмаган граждандарга хезмәт өчен түләү өчен җирле бюджет акчаларыннан 700,0 мең сум акча бүлеп бирелгән үз эше мәшгульлек үзәге ярдәмендә 12 эшсез граждандан оештырган (117600 сум исәбеннән).

Таблица 3

Хезмәт базарындагы вәзгыять

исеме	2016 г.	2017 г.	2018 г.
Икътисад өлкәсендә эшләүчеләр саны, мең кеше.	32,1	32,0	31,9
Эшсезлек дәрәжәсе теркәлгән, ахырына чоры	0,68	0,61	0,46
Халыкны эш белән тәэмин итү хезмәтендә исәптә торучы эшсез граждандар саны период ахырына	216	223	158
- аларның эшсез статусына, вакыт ахырына ия	214	191	155

Азнакай муниципаль районында халыкны эш белән тээмин итү өлкәсендә булган проблемалар арасында түбәндәге мәсьәләләрне аерып бирергә кирәк:

– гражданның икътисад ихтыяжларына һөнәри әзерлекләре туры килмәү (югары белемле эшсезләр арасында – 80 (33,0%), Урта һөнәри белемле – 100 (41,3%), урта гомуми белемле – 58 (24,0%), төп гомуми белеме булмаган 4 кеше (1,7%).%);

- бу тармакта хезмәт хакының түбән булуы һәм эшкә сәләтле халыкның эре шөһәрләргә югары хезмәт хакы алу дәрәжәсе аркасында авыл хужалыгында мәшгульләр саны кимү;

- гражданны һөнәри әзерләү икътисад ихтыяжларына туры килмәү;

- югары квалификацияле эшче һәм техник белгечләргә кытлык;

- традицион рәвештә эшче көчләрнең Түбән мобильеге. Эшче көчләрнең эчке мобильеге (хәтта республика чикләрендә дә) чикләнгән, чөнки ул арзан торак базары булмау белән бәйлә.

3.8 Бюджет

Азнакай муниципаль районының 2018 елда консолидацияләнгән бюджеты үтәләше 1 584 717,1 мең сум тәшкил итте, тәгаенләнгән план буенча 1 566 072,5 мең сум яки 101,2% үтәлгән. 2017 ел белән чагыштырганда бюджет керемнәре 129 987,5 мең сумга яки 8,9% ка арткан. Түләүсез керемнәр нигездә арткан.

2018 елда түләүсез керемнәр план 802 095,5 мең сум булганда 802 046,2 мең сум тәшкил иткән яки 100% үтәлгән. 2017 ел белән чагыштырганда 119 173,9 мең сумга күбрәк кергән, бу 117,5% тәшкил итә.

Консолидацияләнгән бюджетның үз керемнәре буенча үтәләше 782 670,9 мең сум тәшкил иткән, аныкланган план 763 977,0 мең сум яки 102,4% үтәлгән. 2017 ел белән чагыштырганда 10 813,7 мең сумга күбрәк кергән, бу узган ел күрсәткеченә карата 103,9% тәшкил итә. Узган елның шул чоры белән чагыштырганда, үз керемнәренә артуы физик затлар кеременә салым (11 039,9 мең сумга) керемнәренә артуы белән аңлатыла.

Азнакай муниципаль районы бюджетының үз керемнәре буенча үтәләше 484 823,7 мең сум тәшкил иткән, ачыкланган план буенча 473 307,4 мең сум яки 102,4% үтәлгән. Узган елның шул чоры белән чагыштырганда 6 782,0 мең сумга күбрәк кергән, узган ел күрсәткеченә карата 101,4% тәшкил иткән. НДСЛ буенча керемнәр 9 538,2 мең сумга яки 2,5% ка арткан.

Таблица 4

Консолидацияле бюджет керемнәре һәм чыгымнары, мең сумнарда

Күрсәткеч атамасы	2016	2017	2018
Жирле бюджет керемнәре	1 421 032,0	1 454 729,6	1 584 717,1
1.Салым керемнәре, шуларның	701 242,7	717 541,0	734 431,2
1.1. физик затлар кеременә салым	429 868,5	446 114,7	457 154,6
1.2. эшчәнлекнең аерым төрләре өчен йөкләнгән керемгә бердәм салым	22 271,5	20 458,3	16 891,4
1.3. бердәм авыл хужалыгы салымы	1 451,6	1 259,1	2 190,4
1.4. физик затлар милкенә салым	7 428,5	11 821,0	13 513,1
1.5. жир салымы	197 489,5	198 503,8	198 541,5
1.1. дәүләт пошлинасы	6 185,7	5 279,5	7 299,2

1.7. башка	36 547,4	140,7	38 841,0
2. Салым булмаган керемнәр	101 323,4	54 316,3	48 239,2
2.1. дәүләт һәм муниципаль милектөгә мөлкәтне файдаланудан керемнәр	19 518,9	23 172,0	23 445,0
2.2. әйләнә-тирәлеккә тискәре йогынты өчен түләү	7 796,4	2 945,2	3 794,0
2.3. Башка керемнәр	74 008,1	28 199,1	21 000,2
3. Башка дәрәжәдәге бюджетлардан түләүсез керемнәр шул исәптән	618 465,9	682 872,3	802 046,7
- дотацияләр	8 339,3	0,0	23 250,3
- субвенция	374 780,4	269 987,1	432 124,6
- субсидияләр	187 209,0	365 477,6	311 682,4
- башка керемнәр	48 137,2	47 407,6	34 989,5
Жирле бюджет чыгымнары, шулардан:	1 407 265,8	1 463 246,3	1 540 508,8
1. Гомумдәүләт мәсьәләләре	146 951,1	152 772,9	152 997,4
2. торак-коммуналь хужалык	143 988,3	105 800,9	101 245,5
3. әйләнә-тирә мохитне саклау	5 069,5	6 243,6	5 538,2
4. мәгариф	909 562,1	964 672,9	1 027 782,3
5. мәдәният, кинематография һәм массакуләм мәгълүмат чаралары	98 617,1	122 491,8	148 757,4
6. сәламәтлек саклау һәм спорт	3 107,7	4 625,9	4 749,2
7. социаль сәясәт	32 041,8	28 712,3	30 408,0
8. башка чыгымнар	67 910,9	77 802,5	67 909,6
9. бюджетара трансфертлар	17,3	123,5	1 121,2
Профицит, дефицит (-)	-13 766,2	-8 516,7	44 208,3

Азнакай муниципаль районының консолидациялэнгән бюджеты керемнәре һәм чыгымнары таблицасына анализ ясап, үз керемнәребезнең үсеш динамикасы бик аз булуы күренә. Бюджетның керем өлешенә гамәлдәге законнарға үзгәрешләр һәм ел саен Татарстан Республикасы Финанс министрлыгы тарафыннан жайга салына торган физик затлар кеременә салым түләүләре нормативы йогынты ясый. Бүгенге көндә жирле өһәмияттәге проблемаларны хәл итүгә финанс ресурсларының чиклэнгән күләме территорияне динамик үстерүгә комачаулаучы проблемаларның берсе.

IV. Программаны тормышка ашыру вакыты һәм этаплары

Программаны тормышка ашыруның гомуми вакыты 2019-2023 елларга исәплэнгән. Чараларны тормышка ашыру кысаларында планлаштырыла:

ирешелгән уңай үзгәрешләрне ныгыта торган инвестицион һәм инновацион характердагы чараларны гамәлгә ашыруны дәвам итү өчен, Татарстан Республикасы һәм Азнакай муниципаль районының норматив хокукый актлары базасында икътисадның динамик үсештә тәэмин ителчәк, бу исә халыкның тормыш сыйфатын күтәрү мәсьәләләрен тиз арада хәл итәргә мөмкинлек бирчәк;

Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районының икътисады үсештә белән дәүләт идарәсенә нәтижәләгән күтәрүгә юнәлдерелгән чараларны тормышка ашыруны тәэмин итәргә.

V. Программаның социаль-икътисады нәтижәләгән бәяләү

Программаны гамәлгә ашыруның нәтижәләгән чыгып бәяләнә:

дәрәжә ирешү максатлары һәм бурычларны хәл итү юлы белән сопоставления фактта ирешелгән күрсәткечләр индикаторларның һәм аларның план күрсәткечләрен;

программаны ресурс белән тәэмин итүнең һәр чыганагы буенча программа ярдәмчә программаларын һәм чараларын финанслауның планлы һәм факттагы күләмнәрен чагыштыру юлы белән планлаштырылган чыгым дәрәжәсә һәм жирле бюджет акчаларын куллануның нәтижәләгән буенча ресурс белән тәэмин итү дәрәжәсенә туры килү дәрәжәсә.

Моннан тыш, Программа чараларын гамәлгә ашыру ярдәм итәчәк:

Татарстан Республикасы социаль-икътисады мониторинг комитеты Дәүләт йөкләмәләрен башкару кысаларында социаль-икътисады мониторинг нәтижәләре буенча мәгълүмат ресурсын формалаштыру максатында түбәндәге информация материаллар әзерләде: 1. "Татарстан Республикасы Муниципаль берәмлекләре паспортлары" таблица материалы (Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләренә социаль-икътисады хәлен тасвирлый торган мәгълүмат базасы;

дәүләт һәм муниципаль хезмәтләр күрсәтү (башкару) тәртибен оптимальләштерү); дәүләт һәм муниципаль хезмәтләрнең сыйфатын һәм үтемләгән арттыру;

бюджет чараларын сарыф итүнең нәтижәләгән арттыру, муниципаль сатып алуларның мәгълүмати ачыклығын арттыру, муниципаль заказ өлкәсендә квалификацияле белгечләрен арттыру юлы белән Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында Дәүләт һәм муниципаль заказлар системасын камилләштерү;

кече һәм урта эшкүарлыкка ярдәм итү инфраструктурасын үстерү;

кече һәм урта эшкүарлык үсешен тоткарлый торган административ киртәләрен һәм каршылыкларны бетерүгә ярдәм итүгә юнәлдерелгән механизмнарны үстерүгә юнәлдерелгән.

“2019-2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында икътисады сәясәтне камилләштерү "муниципаль программасына 1 нче кушымта”

2019-2023 ЕЛЛАРГА ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АЗНАКАЙ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНДА ИКЪТИСАДЫЙ СӘЯСӘТНЕ КАМИЛЛӘШТЕРҮ "МУНИЦИПАЛЬ ПРОГРАММАСЫ НӘТИЖӘЛӘРЕН БӘЯЛӘУ ИНДИКАТОРЛАРЫ, МАКСАТЛАР, БУРЫЧЛАР,

Исем максат	Мероприятие атамасы	Бәяләү индикаторлары, үлчәү берәмлекләре	Күрсәткечләр еллар буенча					
			2018 ел	2019 ел	2020 ел	2021 ел	2022 ел	2023 ел
Икътисадның гармонияле үсеше өчен уңай шартлар тудыру	Муниципаль идарәнең нәтижелелеген арттыру һәм сәнәгать житештерүен үстерү өчен шартлар тудыру	Тулаем территориаль продукт үсеше, % узган елга карата чагыштырма бәяләрдә	101,2	102,0	103,1	103,2	103,4	103,6
		Сәнәгать житештерүе индексы, %	97,8	98,0	99,0	100,0	101,1	101,5
		Инвестицияләр күләме, млн. сум	9 500,0	10200	10800	11500	12200	13000
		Инвестицияләр күләме үсеше, узган елга карата чагыштырма бәяләрдә %	74,6	102,2	102,3	102,1	102,0	102,2
Эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыру	Эшмәкәрлек эшчәнлеген популярлаштыру	Тулаем территориаль продуктның гомуми күләмендә кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары өлеше, %	6,7	6,9	7,1	7,4	7,7	8,0
		Кече предприятиеләр тарафыннан	102,0	102,0	102,0	102,0	102,0	102,0

		житештерелә торган продукция (хезмәт күрсәтүләр) әйләнешенәң артуы, %						
		Азнакай муниципаль районы территориясендә кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары саны артуы, берәмлек	102,3	102,4	102,5	102,7	103,0	103,0
		Кече өлкәдә эшләүчеләр саны шәхси эшмәкәрләрне дә кертеп, млн. кеше (2023 елга арта торган нәтижә), кеше (бәя)	4980	5875	5900	5900	5920	5920
		Шул исәптән "Үзмәшгульләр «сыйфатында теркәлгән гражданнар саны да»	0	876	880	880	880	880
		Авыл хужалыгы житештерү кооперативларын төзү	1	2	2	3	3	3
Көндәшлекне үстерү		Игълан ителгән торгларның гомуми саныннан килеп чыкмаган өлеше кимү, %.	23,7	18	15	*	*	*
		Сатуларда катнашучыларның уртача санын арттыру (бер процедурада катнашучылар саны), % - ны.	2,02	2,5	3,1	*	*	*
		Арттыру өлешен гомуми акча экономияләү нче	8,3	10,0	11,0	*	*	*

		гомуми суммасы игълан ителгән сәүдә, %.						
		44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла торган кече эшкуарлык субъектлары, социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмалар арасында сатып алулар өлешен бөтен чорның озынлыгы, %ка арттыру.	58	60	63	*	*	*

"2019-2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районының икътисадый сәясәтен камилләштерү «муниципаль программасына 2 нче кушымта»

Азнакай районында "Татнефть" ГАҖнең гамәлдә булмаган күчемсез милек

Инженерлык коммуникацияләре
белән тәэмин ителеш

объектлары исемлеге					Су белән тәэмин итү	Канализация	Жылылык белән тәэмин итү	Электр белән тәэмин итү	Керү юллары
1	Азнакай шәһәре, Промбаза (элекке РЭТО)	Бина карбида һәм кислород склады	канәгатләнәрлек	1043,20	-	-	-	-	+
ИТОГО ЗДАНИЯ				1043,20					
1	Азнакай шәһәре, Промбаза (элекке РЭТО)	5176 кв.м.жир	Нормаларга туры килә	5176,00	-	-	-	-	+
ИТОГО ЗЕМЛЯ				5176,00					
1	.Азнакай шәһәре, Өлмәт тракты	ВМЦ административ бина	яхшы	342,70	+	+	+	+	+
2		Административ бина РИТС (1- бина)	яхшы	235,62	+	+	+	+	+
3		Административ бина РИТС(2-бина)	яхшы	546,50	+	+	+	+	+
4		Административно бина саклау хезмәтләре	канәгатләнәрлек	220,20	+	+	+	+	+
5		Будка КПП	яхшы	16,90	+	+	+	+	+
6		Ашханә залы	яхшы	112,80	+	+	+	+	+

7	Тимерчелек цехы бинасы	канәгатьләнерлек	158,10	+	+	+	+	+
8	Бина-ашханәгә янкорма өлеше	канәгатьләнерлек	269,10	+	+	+	+	+
9	БПО бинасы	канәгатьләнерлек	27,50	+	+	+	+	+
10	Эретеп ябыштыру посты бинасы	иске	65,50	+	+	+	+	+
11	Бина сыпучих материаллар склады	канәгатьләнерлек	354,20	+	+	+	+	+
12	Төзелеш материаллары склады бинасы	канәгатьләнерлек	417,50	+	+	+	+	+
13	Столяр остаханәсе бинасы (БПО)	канәгатьләнерлек	72,80	+	+	+	+	+
14	ВМУ столяр остаханәсе бинасы	канәгатьләнерлек	360,40	+	+	+	+	+
15	ЦПВС бинасы	канәгатьләнерлек	622,00	+	+	+	+	+
16	Электроцех бинасы	яхшы	1184,50	+	+	+	+	+
17	Казиле БПО (консервацияләү өчен)	канәгатьләнерлек	607,90	+	+	+	+	+
18	Матди склад ВМЦ	канәгатьләнерлек	83,40	+	+	+	+	+

19		КУ-50 чистарту корылмалары	Хорошее	158,00	+	+	+	+	+
20		Пилорама	иске	439,83	+	+	+	+	+
21		Химическ бинасын үзгөртеп кору.су чистарткычлары котельныйга	канөгатылөнерлек	78,80	+	+	+	+	+
22	Азнакай ш., Өлмөт тракты	БПО базасында бораулау вахтасы жибөрү пункты	канөгатылөнерлек	101,62	+	+	+	+	+
23		Эретмө	иске	405,60	+	+	+	+	+
24		Бораулау жиһазлары склады	канөгатылөнерлек	924,40	+	+	+	+	+
25		БО ПРЦ склады	канөгатылөнерлек	117,50	+	+	+	+	+
26		Махсус киемнөр склады	Хорошее	1030,20	+	+	+	+	+
27		Ашханө	Хорошее	645,00	+	+	+	+	+
28		Үзөк склад	канөгатылөнерлек	710,40	+	+	+	+	+
29		Бораулау жиһазларын ремонтлау цехы	канөгатылөнерлек	1148,60	+	+	+	+	+

30		Бораулау жиһазларын ремонтлау цехы (киңәйтү)	канәгәтләнерлек	1183,20	+	+	+	+	+
31		Бораулау жиһазларын саклау өчен Эстакада	канәгәтләнерлек	2012,70	+	+	+	+	+
32		Электр жиһазлары саклау өчен Эстакада	канәгәтләнерлек	904,00	+	+	+	+	+
33		Обсадной торбалар опрессовкасы буенча бина	канәгәтләнерлек	226,20	+	+	+	+	+
34		Бина ХАРД 2Пх18/72	канәгәтләнерлек	2642,40	+	+	+	+	+
35		Торба цехы эзер продукция склады	канәгәтләнерлек	420,70	+	+	+	+	+
36		Торбаларны ремонтлау цехы	канәгәтләнерлек	716,40	+	+	+	+	+
37		Коптиль цехы бинасы	канәгәтләнерлек	116,00	+	+	+	+	+
38		Минипекарня	канәгәтләнерлек	179,80	+	+	+	+	+
	БАРЛЫГЫ БИНАЛАР			19858,97					
1	Азнакай ш., Әлмәт тракты	93307 кв.м.жир участогы	Нормаларга туры килә	93307,00	+	+	+	+	+

2		23502 кв.м.жир участогы	Нормаларга туры килэ	23502,00	+	+	+	+	+
БАРЛЫГЫ ЖИРЛӘР				116809,00					
1	Акүбә ш.т.б. (АТЦ и ПРЦЭО)	1 нче колонна редукторларын ремонтлау буенча остаханә бинасы	канәгатьләнерлек	461,50	-	-	-	+	+
2		Акүбә цехының житештерү-көнкүреш бинасы	канәгатьләнерлек	425,50	-	-	-	+	+
3		Жиһазларны профилактикалау бинасы	канәгатьләнерлек	809,90	-	-	-	+	+
4		Бина тышланган. а/к № 1 махсус техникасын ремонтлау һәм ремонтлау	канәгатьләнерлек	1034,40	-	-	-	+	+
5		А/к №1 контроль- үткәрү пункты бинасы	канәгатьләнерлек	52,00	-	-	-	+	+
6		Тракторларны ремонтлау буенча мастерской бинасы	канәгатьләнерлек	764,30	-	-	-	+	+

		(а/к № 1)							
7		1 нче колонна материаллары склады бинасы	канәгательләнерлек	626,20	-	-	-	+	+
	БАРЛЫГЫ БИНАЛАР			4173,80					
1	Актүбә ш.т.б. (АТЦ И ПРЦЭО)	Жир	Нормаларга туры килә	23267,00	-	-	-	+	+
2		ЖИР	Нормаларга туры килә	53643,00	-	-	-	+	+
	БАРЛЫГЫ ЖИРЛӘР			76910,00					
1	Азнакай ш., Промбаза	Гараж бинасы	яхшы	316,20	-	-	-	-	-
2		Бина буяулар өчен склад	канәгательләнерлек	60,50	-	-	-	-	-
3		Материаллар склады бинасы	канәгательләнерлек	33,20	-	-	-	-	-
	БАРЛЫГЫ БИНАЛАР			409,90					
1	Актүбә ш.т.б. (Азнакай УТТ)	Махсус техникага хезмәт күрсәтү һәм ремонтлау өчен бина	канәгательләнерлек	2195,70	-	-	-	-	-

2		Бина контактсыз кирпеч конторасы	канәгатьләнерлек	346,70	+	+	+	+	+
	БАРЛЫГЫ БИНАЛАР			2542,40					
1	Актүбә ш.т.б. (Азнакай УТТ)	Жҗир	Нормаларга туры килә	10504,00	-	-	-	-	-
2		Жҗир	Нормаларга туры килә	7544,00	-	-	-	-	-
3		Жҗир	Нормаларга туры килә	1269,00	+	+	+	+	+
	БАРЛЫГЫ ЖҗИРЛӘР			19317,00					
1	Актүбә ш.т.б., Губкин ур., 24	Административ каркас бина	канәгатьләнерлек	4583,60	+	+	+	+	+
	БАРЛЫГЫ БИНАЛАР			4583,6					
1	Актүбә ш.т.б. Губкин ур., 24	Жҗир	Нормаларга туры килә	4115,00	+	+	+	+	+
	ИТОГО ЗЕМЛЯ			4115,00					
	Азнакай районы буенча биналарның мәйданы:			32611,87					
	Жҗир мәйданы Азнакай районы буенча:			222327,00					

**Муниципальная подпрограмма
"2019 -2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районының
инвестиция жәлеп итүчәнлеген арттыру»**

Муниципаль ярдәмче программа

ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ

Программаның исеме	2019-2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай районы территориясендә инвестиция жәлеп итүчәнлеген үстерү " район максатчан программасы» (алга таба-Программа)
Программаның заказчысы	Азнакай муниципаль районы башкарма комитеты
Төп эшләүчеләр программасы	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлеге
Программаның төп максаты	Инвестицияләр күләме үсеше инвестицияләр жәлеп итүчәнлеген арттыру хисабына.
Программаның төп бурычлары	- районда инвестицион климатны яхшырту;
Программаны тормышка ашыру вакыты һәм этаплары	- инвестицион эшчәнлекнең өстенлекле юнәлешләрен ачыклау;
Программаны һәм төп чараларны башкаручылар	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының структур бүлекчәләре, оешмалар һәм предприятиеләр милек формасына һәм физик затларга бәйле түгел.
Программаны тормышка ашыруның көтелгән нәтижәләре	үсеш темпы барлык финанслау чыганаclarыннан инвестицияләр күләме ел саен чагыштырма бәяләрдә 2% тан да ким түгел.

Гомуми нигезләмәләр

Объект, жайга салу предметы һәм программаның эш өлкәсе:

- әлеге программа объекты - Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районының инвестицион климаты;

Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районының инвестицион жәлеп итүчәнлеген - жайга салу предметы;

эшчәнлек өлкәсе-Татарстан Республикасының Азнакай муниципаль районы икътисады һәм социаль өлкәсе.

Программада кулланыла торган төшенчәләр һәм терминнар:

- инвестицион климат-ул үзенчәлекле икътисади климат, ул актив инвестицион эшчәнлек аша милли байлыкның күләмен һәм сыйфатлы үсешен тәэмин итә.

Инвестицион климатның бер өлешенә инвестицион жәлеп итүчәнлек һәм инвестицион активлык керә;

инвестицион жәлеп итүчәнлек-районга инвестицияләр жәлеп итү интенсивлығын яки инвестицион активлыкка бәйле төрле объектив мөмкинлекләр һәм чикләүләр жыелмасы;

Инвестицион потенциал-инвестицияләр өчен объектив алшартлар суммасы рәвешендә төп макроикътисади күрсәткечләрне исәпкә алучы һәм инвестицияләү объектлары булуга һәм төрлелегенә, шулай ук районның икътисади үсешенә бәйле булган сыйфатлы характеристика;

инвестиция куркынычын-ихтималы килеп чыгу финанс югалтулар нәтижәсендә непредвиденных алдан хәлләрне, үзгәртү конъюнктуры һәм башка объектив сәбәпләр.

Программа түбәндәге норматив актлар нигезендә эшләнган:

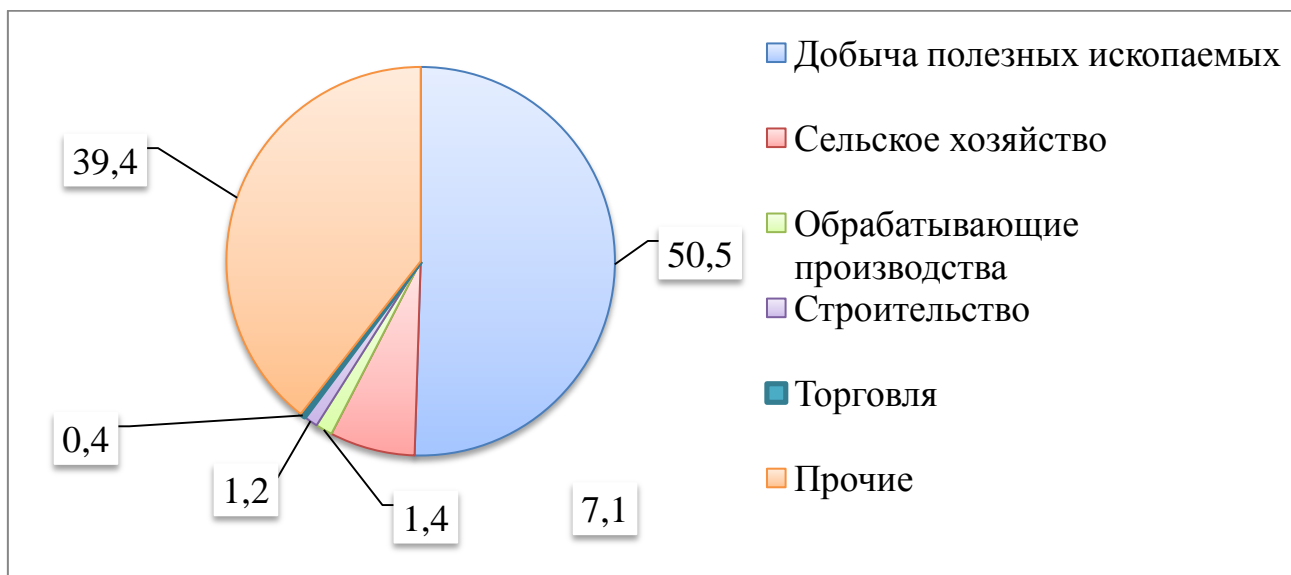
«Россия Федерациясендә капитал салу рәвешендә гамәлгә ашырыла торган инвестиция эшчәнлегенә турында " 1999 елның 25 февралендәге 39-ФЗ номерлы Федераль закон (23.07.2010 ел, №184-ФЗ редакциясендә));

2009 елның 30 июлендәге «Татарстан Республикасында инвестиция эшчәнлегенә турында " 39-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы»;

Программада актив инвестицион сәясәт формалаштыру буенча Азнакай муниципаль районы жирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла торган чараларны тормышка ашыру хисабына Азнакай муниципаль районының икътисади потенциалын алга таба да арттыру өчен шартлар тудыруга юнәлдерелгән чаралар бар.

I. Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру өлкәсенә Гомуми характеристикасы, проблемалар һәм аларны чишү юллары

Районда төп капиталга инвестицияләр үсешенә тотрыклы тенденциясе барлыкка килде. 2018 елда төп капиталга инвестицияләр 9 500 миллион сум тәшкил итте (бәяләү). Җан башына кертелгән инвестицияләр күләме 153 166 сум тәшкил итте.
Инвестицияләр структурасы, %

Районның инвестицион жәлеп итүчәнлеген арттыру һәм инвестицион климатны яхшырту-куелган максатларга ирешүдә иң мөһим бурычларның берсе.

"Азнакай сәте»ҖЧЖ егәрлеген арттыра һәм модернизация алып бара. Җитештерү куәтләрен яңартуға юнәлдерелгән инвестицияләр күләме яқынча 50 миллион сум тәшкил итә. Предприятие җитештерә торган атланмайның берничә сорты ислам кануннарына туры килү сертификатына ия.

Азнакай районының ит һәм сөт житештерүгә зур өлеш керткән алдынгы авыл хужалыгы предприятияләренең берсе « " Актүбә»терлекчелек комплексы. Биредә биш мең ярым баш мөгезле эре терлек асрала. Бер сыердан тәүлегенә уртача 20 килограммнан артык сөт савалар. Предприятие авыл хужалыгы житештерүенең иң алдынгы технологияләрен куллана торган тармак флагманы булып тора.

2019 елда «Агрокөч» ЯАЖ инвесторы тарафыннан банк Сукаеш авылы территориясендә бер миллиард сумнан артык бәягә 2 мең башка сөтчелек юнөлешендәге терлекчелек комплексы төзү планлаштырыла. Объект Татарстан Республикасының мөһим инвестпроектлары исемлегенә керә. 40 тан артык яңа эш урыны булдыру планлаштырыла.

Ел саен урта һәм кече авыл хужалыгы предприятияләренең матди-техник базасы ныгытыла. Бер ел эчендә хужалыклар тарафыннан, үз акчалары хисабына, 54 миллион сумлык югары житештерүчән техника һәм жиһазлар сатып алынган.

2. Инвестицияләр жәлеп итү буенча Азнакай муниципаль районы эше турында

Хәзерге шартларда теләсә кайсы территория, шул исәптән Азнакай муниципаль районының үсеше аның икътисади потенциалын тулысынча файдалануга бәйле. Инвестицион эшчәнлекне активлаштыру икътисадның алга таба үсешенә ярдәм итә, инвестицияләр ярдәмендә яңа предприятиеләр төзелә һәм, димәк, өстәмә эш урыннары булдырыла, гамәлдәге производстволар киңәя, яңа төр товарлар һәм хезмәт күрсәтүләргә үзләштерү һәм базарга чыгу тәэмин ителә.

2.3.1. Районның жирле үзидарә органнары инвесторлар эзләүдә өстенлекле юнөлешләр билгеләде:

- Кече милек рәвешләрендәге авыл хужалыгы предприятияләрен оештыру: терлекчелек, үсемлекчелек, авыл хужалыгы продукциясен саклау һәм эшкөртү.

- Сәнәгать предприятиеләре житештерү өлкәсен киңәйтү.

- Юл бие сервисын, жәмәгать туклануын үстерү.

- Туристлык-рекреация тармагын үстерү.

- Шәхси торак төзелеше.

2.3.2. Районның рәсми сайтында урнашкан инвестиция майданчыклары бүлеп бирү белән Азнакай муниципаль районының инвестицион паспорты эшләнде.

2.3.3. Потенциаль инвесторлар белән эш алып барыла.

4.4. Барлык инвесторларга да консультация, мәгълүмати, хокукый ярдәм күрсәтелә.

Шулай итеп, Азнакай районы территориясендә инвесторлар керү һәм Инвестицион проектларны гамәлгә ашыру өчен максималь уңай шартлар тудырыла.

Инвестицияләр районның социаль һәм житештерү потенциалын структур үзгәртеп коруның мөһим чарасы булып тора, чөнки инвестицион кертемнәр нәтижәсендә хезмәт күрсәтү тармагы һәм житештерү үсә, төзелеш активлаша, продукция, эш урыннары киңәя, яңа эш урыннары булдырыла, территорияләр төзекләндерелә, төрле дәрәжәдәге бюджетларга салым кертемнәр тулыландырыла, алга таба алар социаль проблемаларны һәм башкаларны чишүгә юнәлдерелә.

Район авыл хужалыгы культураларын житештерүне арттыру, сөт һәм ит терлекчелеген үстерү өчен зур потенциалга ия. Ачык һәм ябык грунт яшелчәчелекне үстерү, экологик чиста продукция житештерү өчен дә зур потенциал бар. Булган потенциалны гамәлгә ашыру бары тик икътисад тармакларын техник яктан яңадан жиһазландыру, аз чыгымлы ресурсларны саклый торган технологияләргә тизәйтеп кертү, предприятиеләр специализациясе һәм кооперациясе нигезендә генә мөмкин.

Районның агросәнәгать комплексы базасында заманча инновацион-житештерү структурасын формалаштыру иң перспективы булып тора. Бу яңа югары технологияле производстволар булдыруны, районның авыл хужалыгы тармагына эре инвестицияләр һәм квалификацияле белгечләр килүен, авыл халкын югары эш белән тәэмин итүне тәэмин итәчәк.

Гамәлгә ашыру авыл хужалыгы житештерүе һәм тулаем агросәнәгать комплексы күләмен арттырырга, сәнәгать житештерүе, төзелеш комплексы күләмен арттырырга, социаль проблемаларны хәл итәргә, районның берләштерелгән бюджетына керүүләрне арттырырга мөмкинлек бирәчәк проектларга ярдәм итү планлаштырыла.

Инвесторларны җәлеп итүнең нәтижәле ысулларының берсе-бизнес үсеше өчен уңай шартлар тудыру.

Кызыклы идеяләр һәм проектлар булганда, аларны тәкъдим ителә торган территориядә гамәлгә ашыру мөмкинлеген карарга мөмкин.

Азнакай муниципаль районы җирле үзидарә органнары инвесторлар белән партнерлык, нәтижәле һәм үзара файдалы хезмәттәшлеккә йөз тотат.

II. Төп максатлар һәм бурычлар, программаны үтәү этаплары һәм сроклары, максатчан индикаторлары һәм күрсәткечләре

2.1. Максат һәм бурычлар.

Программаның максаты-икътисадның өстенлекле тармакларына финанс ресурслары агымын арттыру һәм интенсив икътисадый үсеш тәэмин итү өчен территориянең инвестицияләр җәлеп итүчәнлеген арттыру.

Өлеге максатка ирешү өчен бурычлар куела:

- уңай инвестицион климат формалаштыру;
- инновацион технологияләрне гамәлгә кертү хисабына житештерүнең нәтижәлелеген арттыру;
- бизнес алып бару стандартларына туры килә торган заманча икътисадый майданчык буларак территория имиджын формалаштыру;
- инвестицияләү чыганаclarын киңәйтү һәм аларның нәтижәлелеген арттыру.

2.2. Программаны үтәү сроклары.

Азнакай муниципаль районының инвестицияләр җәлеп итүчәнлеген күтәрү ярдәмче программасын гамәлгә ашыру вакыты - 2019 елдан 2023 елга кадәр.

III. Ярдәмче программаны гамәлгә ашырудан көтелгән нәтижәләр

Программаның максатларын тормышка ашыру инвестицияләр урнаштыру өчен җәлеп итә торган урын буларак, районның инвестицион климатын эзлекле район имиджы сәясәтен үткәрү юлы белән районның инвестицион климатын яхшыртуга юнәлтелгән.

Программаны үтәү Азнакай муниципаль районы территориясендә инвестицион процессларны активлаштырырга, икътисадка инвестицияләр кертүне арттырырга һәм икътисад үсешенең инвестицион - инновацион моделенә күчү өчен шартлар тудырырга мөмкинлек бирәчәк.

Инвестицион сәясәтне гамәлгә ашыруга комплекслы һәм эзлекле якин килү ярдәм итәчәк:

инвестицион климатны яхшырту, инвестицион инфраструктура элементларын алга таба үстерү, дөүләт — шәхси партнерлык механизмнарын кертү;

яңа эшлекле элементларне киңәйтү һәм урнаштыру;

Татарстан Республикасы һәм күрше төбәкләр товар житештерүчеләре белән хезмәттәшлек итү һәм хезмәттәшлекне киңәйтү турында яңа килешүләр төзү.

VI. Ярдәмче программа чаралары системасы

№ п/п	Чараның исеме	Үтәү сроклары	башкаручылар
Норматив-хокукый базаны камилләштерү			
1.	Татарстан Республикасы Азнакай район Советының 2009 елның 15 апрелдәге 274-37 номерлы Карарын тормышка ашыру "Нигезләмә турында" Азнакай муниципаль районының дәүләт һәм муниципаль милкендәге җир кишәрлекләрен бирү тәртибе хакында (яңа редакциядә)	даими	Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районының Мөлкәт һәм җир мөнәсәбәтләре палатасы
2.	Татарстан Республикасы Азнакай район Советының 2009 елның 26 августындагы 299-40 номерлы Карарын гамәлгә ашыру) "Азнакай муниципаль районы муниципаль милегенә ия булу, файдалану һәм аның белән эш итү тәртибе турында "гы Положениене яңа редакциядә тормышка ашыру"	даими	Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районының Мөлкәт һәм җир мөнәсәбәтләре палатасы
3.	Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районы Азнакай шәһәр Советының 2013 елның 26 апрелдәге 93-28 номерлы Карарын гамәлгә ашыру "Азнакай муниципаль районының "Азнакай шәһәре" муниципаль берәмлегеннән файдалану һәм файдалану тәртибе турында "Нигезләмә"	даими	Азнакай шәһәре Башкарма комитеты; Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районының Мөлкәт һәм җир мөнәсәбәтләре палатасы
4	Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районы Башкарма комитеты карары 2011 елның 11 апреле № 80 "Азнакай муниципаль районының бюджет һәм автоном	даими	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитеты җитәкчесенең инфраструктура буенча урынбасары; Азнакай муниципаль районы Башкарма

	учреждениеләренең төп чараларына капитал салулар рәвешендә Азнакай муниципаль районының муниципаль милкендәге капитал төзелеш объектларына бюджет инвестицияләре бирү турында"		комитетының архитектура һәм инфраструктура үсеше бүлеге;
Инвестицион проектларга муниципаль ярдәм күрсәтү			
4.	Азнакай муниципаль районының Инвестицион советында инвестицион проектларны карау, Комиссия бәяләмәсе	даими	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлеге, Азнакай муниципаль районының Инвестиция советы
5.	Инвестицион проектларны алып бару	даими	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлеге, Азнакай муниципаль районының Инвестиция советы
Развитие инвестиционной деятельности			
6.	Булган мәйданчыкларда яңа инвестицион проектлар өчен инвесторлар эзләү, алга таба ярдәм итү, ярдәм итү	даими	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлеге, Азнакай муниципаль районының Инвестиция советы
7..	Яңа инвестицион мәйданчыклар булдыруга ярдәм итү һәм аларны реклама	даими	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлеге, Азнакай муниципаль районының Инвестиция советы
8	Инвесторлар белән хезмәттәшлек турында килешүләр төзү	даими	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының юридик бүлеге. Азнакай муниципаль районы Башкарма

			комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлеге, Азнакай муниципаль районының Инвестиция советы;
Инвестицион процессны мәғлүмати тәэмин итү			
9	Азнакай муниципаль районының инвестицион паспортын эшләү, бастырып чыгару һәм ел саен яңарту	Ел саен	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлеге, Азнакай муниципаль районының Инвестиция советы
10	Районның жириле үзидарә органнары эшчәнлегенә турындагы материалларны рәсми сайтта һәм массакуләм мәғлүмат чараларында бастырып чыгару	даими	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлеге, Азнакай муниципаль районының Инвестиция советы Жәмәғәтчелек һәм ММЧ белән эшләү бүлеге
Районның имиджын формалаштыру һәм маркетинг			
11	Территорияләргә социаль-икътисади үстерүгә юнәлдерелгән грантлар алу максатларында республика һәм Россия дәрәжәсендә үткәрелә торган конкурсларда катнашу	Ел саен	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлеге, Азнакай муниципаль районының Инвестиция советы
12	Район предприятиеләренең район һәм төбәк күргәзмәләрендә катнашуы	даими	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлеге, Азнакай муниципаль районының Инвестиция советы;
13	Рәсми сайтта районның социаль-икътисади үсешенең төп күрсәткечләре буенча республика рейтингында урыны	Квартал саен	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә

	турында мәғлүмат урнаштыру		бүлеге, Азнакай муниципаль районының Инвестиция советы
14	Башкортстанның мәдәният һәм мәгариф өлкәсендәге Чик буе районнары белән хезмәттәшлек	даими	Азнакай муниципаль районы башкарма комитеты
15	Район сайтындагы актуаль хәлдә ярдәм итү	даими	Жәмәгатьчелек һәм ММЧ белән эшләү бүлеге
16	Ачык тыңлаулар һәм Инвестицион проектларны тәкъдир итү	даими	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының архитектура һәм инфраструктура үсеше бүлеге

V. Ярдәмче программаны ресурслар белән тәэмин итү

Программаны финанслау предприятиеләрнең үз акчалары, банк кредитлары, инвесторлар акчалары, грантлар, юридик һәм физик затларның финанс чаралары керә торган барлык бюджет һәм бюджеттан тыш чыганаclar хисабына гамәлгә ашырыла.

VI. Ярдәмче программаны гамәлгә ашыру нәтижәләгә бәяләү

Программаны гамәлгә ашыру нәтижәсендә төп капиталга инвестицияләр күләме ел саен чагыштырма бәяләрдә 2% тан да ким булмаска тиеш.

Таблица 5

Программаны тормышка ашыру нәтижәләгә күрсәткечләре

№ п/п	Күрсәткеч атамасы	2019 ел	2020 ел	2021 ел	2022 ел	2023 ел
1	Финанслауның барлык чыганаclarы хисабына төп капиталга инвестицияләр күләме, млрд. сум	10,2	10,8	11,5	12,2	13,0
2	Төп капиталга инвестицияләр күләме (бюджет акчаларын исәпкә алмыйча), 1 кешегә исәпләгәндә, мең сум	204,14	214,35	225,00	230,00	235,00

VII. Ярдәмче программалар белән идарә итүне оештыру һәм аның үтәлеше барышын контрольдә тоту

Озак сроклы максатчан программаның муниципаль заказчысы-Азнакай муниципаль районы башкарма комитеты (Икътисад, Сәнәгать һәм сәүдә бүлгә) озак сроклы максатчан программаны тормышка ашыруның нәтижәләгә бәяләү өчен ел саен Азнакай муниципаль районы башлыгының «Азнакай муниципаль районында инвестицион сәясәтне гамәлгә ашыру нәтижәләре турында» отчеты әзерләнә, ул хисап елыннан соң киләсе елның беренче апреленә кадәр районның рәсми сайтында урнаштырыла. Программа үтәлешенә максатчан индикаторларын үтәү йомгалары Федераль дәүләт статистикасы хезмәтенә Татарстан Республикасы буенча территориаль органы мәгълүматлары нигезендә 01.01 торышына билгеләнә. Хисап елы.

VIII. Азнакай муниципаль районының потенциалы инвесторларына инвестицион тәкъдимнәр

Барлык потенциалы инвесторларга да Азнакай муниципаль районының инвестицион жәлеп итүчәнлеген һәм булган резервларны максималь рәвештә кулланырга тәкъдим итәбез. Муниципаль районның төп конкурент өстенлекләре: географик яктан уңайлы урын, халыкның югары тормыш дәрәжәсе, квалификацияле кадрлар, социаль тотрыклылык, производстволарны, складларны һәм офисларны отышлы бәядән урнаштыру өчен инженерлык челтәрләренә тоташкан буш мәйданнар күп. Төрле милек

формасындагы предприятиеләрнең гамәлдә булмаган житештерү майданнары, төрле дәрәжәдәге эзерлек белән, шул исәптән «Татнефть» ААҖ майданнары. Ундырышлы туфрак районның төп байлыгы булып тора. Авыл хужалыгын үстерү Азнакай жире дивидендларының сизелерлек өлешен китерергә тиеш. Инвестиция проектларының чыгымын Озак вакытка кайтаруга карамастан, экологик яктан чиста авыл хужалыгы продукциясен алу мөмкинлеге безнең районның өстенлекләреннән берсе.

8.1. Сәнәгатьтә

Производство строительных материалов.

Максаты-кирпеч, блоклар, металлопрофиль һәм башка төзелеш материаллары житештерү.

Ресурслар-Азнакай муниципаль районы территориясендә төзелеш материаллары житештерү чикләнгән.

2014-2020 елларда Азнакай муниципаль районында торак төзү, шул исәптән ветераннар, яшь гаиләләр, участковыйлар һәм т.д. торак төзү, күп функцияле үзәкләр, клублар, ФАПлар һәм социаль сфераның башка объектларын төзү һәм капитал ремонтлау буенча төрле федераль һәм республика программаларын гамәлгә ашыру кысаларында төзелеш материаллары зур күләмдә кирәк.

Продукцияне кулланучыларның төп төркемнәре: төзелеш предприятиеләре, Азнакай муниципаль районында һәм якин-тирә районнарда яшәүчеләр.

8.2. Авыл хужалыгында

Район авыл хужалыгы культураларын житештерүне арттыру, сөт һәм ит терлекчелеген үстерү өчен зур потенциалга ия. Ачык һәм ябык грунт яшелчәчелекне үстерү, экологик чиста продукция житештерү өчен дә зур потенциал бар. Булган потенциалны гамәлгә ашыру бары тик авыл хужалыгы тармагын техник яктан яңадан жиһазландыру, аз чыгымлы ресурсларны саклый торган технологияләргә тизәйтәп кертү, предприятиеләр специализациясә һәм кооперациясә, хужалык итүнең кече формаларын үстерү нигезендә генә мөмкин.

Бөтендөнья сәүдә оешмасы таләпләре нигезендә терлекләргә сую тыела. Ит сату өчен билгеләнгән барлык терлек махсус майданчыкларда яки терлек чалу цехларында халыкара стандартлар нигезендә жиһазландырылган булырга тиеш. Онытылган хайваннар калдыкларын утильләштерү кертелә. Ветеринария хезмәте бәяләмәсе булмаганда һәм тиешле клейм булмаган базарларда ит сату рәхсәт ителми.

Яңа кагыйдәләр терлекчелек тармагы һәм керемнәрнең күп өлешен терлек үрчәтүдән һәм сатудан алган халыкның бер өлеше өчен аерым өһәмияткә ия.

Татарстан Республикасы Хөкүмәте терлек чалу цехларын һәм майданчыкларын булдыру буенча максатчан эш алып бара, алар хайваннарның тиреләрен беренчел эшкәртү проблемасын да хәл итәргә ярдәм итәчәк, чөнки бүген аларны куллану өчен яраклы түгел һәм юкка юкка юкка юкка гына юкка чыгаралар.

Терлек чалу цехлары һәм махсуслаштырылган майданчыклар булдыру мәсьәләләре белән ныклап шөгыльләнүчеләргә районның жирле үзидарә органнары тарафыннан максималь ярдәм күрсәтеләчәк. «Стәрле» ЖЧЖ территориясендә сугым цехы урнаштыру мөмкинлеге бар, барлык сораулар буенча авыл хужалыгы оешмалары житекчесенә мөрәжәгать итәргә мөмкин.

Бүлөк авылында "Корбанов" КФХсы авыл хужалыгы формироваиесендә сөт эшкәртүне оештыру өчен шартлар бар, бина, сыер сөте житерлек күләмдә, якин-тирә КФХ, шәхси ярдәмче хужалык һәм башка хужалык житекчеләре белән кызыксыналар.

"Мәсгут «авыл жирлегендә авыл хужалыгы продукциясә житештерү, теплица төзү өчен 20 га жир бирү мөмкинлеге бар.

Авылда урта сыйныф формалаштыру, авыл халкының хезмэт активлыгын арттыру, шулай ук фермер хужалыкларын һәм шәхси хужалыкларны үстерү максатларында авыл жирлегендә «Гайлә фермалары авылы» пилот проекты эшлендә.

1.3. Мәгариф өлкәсендә

Шәхси балалар бакчасы ачылу

Максат-мәктәпкәчә учреждениеләрдә өстәмә урыннар белән тәэмин итү.

Бүген мәктәпкәчә белем бирү системасына кертелә торган финанс ресурслары системаның хәзерге этапта булган ихтыяжын тулысынча тәэмин итми. Ресурслар дефициты мәктәпкәчә белем бирү белән тәэмин итүгә дә, мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләрендә тоту шартларына да йогынты ясый.

Азнакай шәһәренең яңа микрорайоннарында мәктәпкәчә яшьтәге балаларны колачлау проблемасы аеруча кискен тора. Тупяус һәм Яна Юл. Бүгенге көндә мәктәпкәчә яшьтәге балалар саны 0 яшьтән 7 яшькә кадәр:

Мяняус авылында 120 бала яши.

Яңа Юл поселогында-216 бала.

2014 елның 1 гыйнварына Азнакай шәһәре буенча 0 яшьтән алып 7 яшькә кадәрге балалар саны 796 бала тәшкил итә.

Конкурент өстенлекләре шәхси бакчалары:

керү чиратлары булмау;

бала өчен уңайлы шартлар тудыру, аның иминлеген тәэмин итү;

индивидуаль якин килү мөмкинлеген тәэмин итүче төркемдә балалар саны аз;

югары квалификацияле хезмәткәрләр булу;

бай белем бирү процессы, авторлык методикаларын куллану (Монтессори, Штейн һ. б.);

уен һәм уку материаллары белән яхшы жиһазландырылган;

сыйфатлы һәм төрле туклану (Дүрт яки биш тапкыр кулланыла торган));

эш графигының сыгылмалы булуы, ял көне төркемнәре булу;

балаларны ташу мөмкинлеге.

Өстенлекләр шәхси бизнес өчен:

1. Мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләренә хәзерге вакытта барлык белем бирү учреждениеләре өчен уртак булган салым ташламалары таратыла.

2. Белем бирү учреждениесе тарафыннан барлык дәрәжәдәге башкарма хакимият органнары карары буенча алынган мөлкәт табышка салым исәпләгәндә керемгә керми. РФ НК 251 ст 1 п);

3. Белем бирү учреждениеләренә субсидияләр һәм субвенцияләр рәвешендә бүлөп бирелә торган акчалар максатчан финанслау чаралары дип таныла һәм табышка салымга салына торган керемгә керми. 14 п

4. РФ НК 284.1 статьясы, әйдәп баручы мөгариф һәм (яки) медицина эшчәнлегә предприятиеләренә табышка салым исәпләү өчен нульле ставкадан файдаланырга хокук бирә: шәхси бакча мөгариф тө, медицина эшчәнлегә дә алып бара (медкабинет булган очракта).

4.4. Физик культура һәм спорт өлкәсендә

Физкультура-спорт эшенең нәтижәлелегенең төп күрсәткече булып халыкны даими рәвештә физик культура һәм спорт белән шөгыйльләнөп тору тора. Бүгенге көндә шөгыйльләнүчеләр саны – 20 448 (32,03 %).

Дөньяда бик күп спорт ярышлары – Олимпиада да, дөнья чемпионатлары да, дөнья кубоклары да, гран-при да. Әмма алар барысы да спортчылар өчен генә үткәрелми, бу әле илләрнең көндәшлегә дә. һәр ил үзенең иң сәламәт, көчле һәм спорт сөюче яшьләрен күрсәтергә тели. Әмма бу ярышлар спорт белән генә чикләнми, бу әле бик зур акчалар да. Спорт-инвестицияләү өчен бик зур мөйданчык. Шәхси инвесторларга яшь, үсеп килүче балаларга акча салу иң яхшысы. Спортсменнардан тыш, бу спорт комплекслары, боз сарайлары, стадионнар да булырга мөмкин. Өстәвенә, файдадан тыш, стадион төзелешен яшь егетләргә дә, тулаем шөһәргә дә зур ярдәм күрсәтергә мөмкин. Бу объектта ярышлар, төрле чаралар үткәргә, яки гаилә белән кичләрен генә килергә мөмкин булчак. Спортка инвестицияләү-илнең мәдәни үсешенә зур өлеш. Спортка инвестицияләү-бик файдалы һәм файдалы шөгыйль, ул бик күп файдалы функцияләр, табыштан алып яшьләренә мәдәни һәм физик үсешенә кадәр үз эченә ала.

Яңа Юл «микрорайонында комплекслы күп функцияле, икътисади нәтижәле үзәк булдыру.

Өлеге үзәкнең позициясе жибәреләчәк:

спорт белән шөгыйльләнүнең һәркем өчен үтемле һәм уңайлы булуы;

үзәк базасында спортның күп төрләрен колачлау өстәмә зона хезмәтләрен өстәмә тәэмин итәргә мөмкинлек бирәчәк;

сыйфатлы итеп күнегүләр ясарга һәм яңадан торгызылырга мөмкин булган спорт комплексын төзү;

канәгатьләнүчеләрү ихтыяжларын профессиональ спортчылар һәм яратучылар.

Проектның максатлары:

Спорт һәм якин спорт хезмәтләре күрсәтү өлкәсендә клиентка юнәлеш бирүнең яңа фазасын булдыру.

Халык өчен хәзерге шартларда физик культура һәм спорт белән шөгыйльләнүнең һәркем өчен мөмкин булуын тәэмин итү;

Азнакай шөһәре территориясендә физик культура һәм спорт белән шөгыйльләнүне оештыруның заманча технологияләрен һәм методикаларын гамәлгә кертү;

Шөһәр, район һәм Татарстан Республикасының жыелма командалары өчен спорт резервын әзерләү өчен сыйфатлы шартлар тәэмин итү;

Халыкның сәламәтләнүчеләрү ялын оештыру.

Проектның максатлары:

Спорт һәм якин спорт хезмәтләре күрсәтү өлкәсендә клиентка юнәлеш бирүнең яңа фазасын булдыру.

Халык өчен хәзерге шартларда физик культура һәм спорт белән шөгыйльләнүнең һәркем өчен мөмкин булуын тәэмин итү;

Азнакай шәһәре территориясендә физик культура һәм спорт белән шөгыльләнүне оештыруның заманча технологияләрен һәм методикаларын гамәлгә кертү;

Шәһәр, район һәм Татарстан Республикасының жыелма командалары өчен спорт резервын әзерләү өчен сыйфатлы шартлар тәэмин итү;

Халыкның сәламәтләндерү ялын оештыру.

Проектның гомуми концепциясеннән һәм базарда аның позициясеннән чыгып, максатчан аудиториянең киләсе категорияләре бүлеп бирелгән, алар гамәлгә ашырылырга тиешле потенциал ихтыяжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән:

дәүләт һәм муниципаль спорт учреждениеләре (балалар-яшүсмерләр спорт мәктәпләре, район спорт федерацияләре);

коммерция оешмалары – гомуми белем бирү учреждениеләре-универсаль уен залы арендасы, йөзү бассейны, фитнес-үзәк, туклану, медицина-тернәкләндерү комплексы, өстәмә функциональ бүлмәләр;

халык – төрле яшь төркемнәре, катламнары-бассейн, универсаль уен залы арендасы, фитнес-үзәк, туклану, медицина-тернәкләндерү комплексы, өстәмә функциональ бүлмәләр;

планлаштырылган үзәк нигезендә төзелгән балалар-яшүсмерләр спорт мәктәпләре.

Килеп туган вәзгыятьне анализлау түбәндәге потенциал конкурент өстенлекләре турында сөйләргә мөмкинлек бирә:

шәһәрнең әлеге микрорайоны (Яңа Юл бистәсе) проект белән чагылдырылган спорт объектларының кирәкле базасы юк, бу проектны тормышка ашыруга өстәмә мотивация турында сөйләргә мөмкинлек бирә;

комплекслы спорт хезмәтләре күрсәтү буенча базарда шундый ук тәкъдимнәр булмау;

объект белән спорт менеджменты өлкәсендә профессиональ идарә итү компаниясе идарә итәчәк, бу планлаштырылган табышны генерацияләргә мөмкинлек бирәчәк;

муниципаль район житәкчеләренең спорт өлкәсендәге социаль проектларны үстерү белән кызыксынулары.

Проектлаштырганда һәм төзегәндә заманча технологияләр һәм материаллар куллану планлаштырыла. Шулай ук проект белән программа тәэмин ителешен кулланып, спорт үзәге белән идарә итүнең заманча формаларын кертү күздә тотыла.

Моннан тыш, спорт үзәген файдалануга тапшырганнан соң, комплекслы нигездә сәламәтләндерү юнәлешендәге төркемнәр белән шөгыльләнүне оештыру буенча уникаль методиканы эшләү мөмкин, бу спорт комплексының барлык объектларын йөкләүнең артуына һәм тигезлегенә китерәчәк.

Проектның урнашу урыны: ТР Азнакай районы Азнакай шәһәре, мкр. Яна Юл.

1.5. Сәламәтлек саклау өлкәсендә

Бүгенге көндә, безнең районда булмаган башка медицина хезмәтләре арасында һәм шул ук вакытта, безнең карашка, халык арасында иң кирәкле медицина хезмәтләре төрләре булып тора:

1. ПЦР анализларга лаборатория диагностикасы (Казан шәһәренең «Биомед» лаборатория – диагностика үзәге филиалын 2019-2023 елларда ачу варианты булырга мөмкин.)

2. 2019-2023 елларда Азнакай шәһәрендә балалар өчен заманча ортопедия, ортодонтика хезмәте булган шәхси стоматология клиникасын ачу.

3. Азнакай шәһәрендә шәхси "косметологик салон" ачу. 2019-2023 еллар.

8.6. Мәдәният өлкәсендә

Максат-район халкының ял һәм күңел ачу үзәкләрен булдыру.

Бүгөнгө көндө Азнакай шөһөрөндө бер мэдәни–ял итү тибындагы учреждение – Азнакай муниципаль районының шөһөр Мэдәният сарае эшлөп килә, ул шөһөр һәм районның төп мэдәни үзәге булып тора, әлбәттә, житәрлек түгел. Ә Азнакай шөһөрә һәм шөһөр тибындагы бистәсе. Актүбә бистәсендә заманча парк зонасы бар, анда аттракционнар өчен урыннар бирелгән, спорт һәм ял итү зоналары бар.

Аттракционнар вакыты таләпләренә туры килә торган яңа парклар булдыру нәтижәсендә бирегә шөһөр халкы гына түгел, ә бөтен район һәм тирә-юньдә яшәүчеләр дә киләчәк.

Заманча кинозал булдыру.

Районда кинозал төзү мәсьәләсе кискен тора, бүгөнгө көндө кинотеатр юк. Шөһөр һәм район халкы кинофильмнар карау өчен күрше шөһөрлөргә йөри.

Максат-халыкның мэдәни ихтыяжларын канәгатьләндерү өчен шартлар тудыру.

Ресурслар-барысы да социаль-мэдәни инфраструктуралы мегаполиста була алмый. Заманча жиһазландырылган кинозал ачылу күп санлы тамашачыларны жәлеп итәчәк.

Азнакай муниципаль районының «халыкка кино хезмәте күрсәтү " муниципаль бюджет учреждениесе кинофильмнар авыл клуб учреждениеләренә, мәктәпләргә, балалар бакчаларына барып күрсәтелә. 2013 елда «халыкка кино хезмәте күрсәтү» муниципаль бюджет учреждениесенең тулаем жыемы 144 600 сум тәшкил итте, 5438 тамашачыга, шул исәптән 3826 балага хезмәт күрсәтелде, 110 фильм, 455 сеанс күрсәтелде, шул исәптән 314 - балалар, 89 - хәйрия сеанслары.

Ял итү, ижат итү өчен уңай шартлар тудыру, районда яшәүчеләрнең мэдәни казанышларына жәлеп итү максатыннан күп функцияле мэдәни үзәк төзү зарур.

Азнакай шөһөрөндә күпфункцияле комплекс төзү 120 урынга Кино-трансформер һәм күргәзмә-бию залы белән мэдәни үсеш үзәген урнаштыруны күздә тотта. Бина каршында 150 машинага парковка урнаштырылачак.

Шөһөрнең көньяк-көнчыгыш торак микрорайонында 3,0 гав мөйданы булган жир кишәрлеге муниципаль миләктә. Коммуникацияләргә тоташтыру мөмкинлеге бар.

Спутник картасында МФКЦ өчен жир кишәрлеге урнашкан

Азнакай шәһәренең көньяк-көнчыгыш торак микрорайонын планлаштыру проектынан чыгару.

8.7. Актүбә шәһәр тибындагы поселогы муниципаль берәмлегенең төхүмнәре Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районы Актүбә ш. т. п. җирлегенең гомуми характеристикасы.

Шөһәр жирлеге 1956 елда 7 июльдә оеша, Татарстан Республикасы Азнакай районында Бөгелмә - Бәләбәй калкулыгында, диңгез дәрәжәсеннән 300 метр ераклыкта урнашкан.

Авил жирлеге территориясе-1095г, шул исәптән

Жирлек территориясендә урнашкан торак пунктлар саны -1.

2014 елның 1 гыйнварына-9,5 мең кеше.

2014 нче елның 1 нче мартына бистәдә 43 кеше эшсез дип исәпләнә.

Поселок чигендә жирләрнең гомуми мәйданы 01.01.2014-373,43 га.

Юллар озынлыгы -38,483 км

2014 елның 1 гыйнварына «Актүбә ш. т. б.» МБ торак фондының гомуми мәйданы 153,5 мең кв. м. тәшкил итә.

138 федераль закон нигезендә күп балалы гаиләләргә бистәдә шәхси торак төзелеше өчен 112 жир кишәрлеге һәм торак төзелеше өчен 31 жир кишәрлеге бирелде. Шәхси сектор 1015 ишегалды бар.

Төзелеш, пиломатериаллар базары, техник хезмәт күрсәтү станцияләре ачу өчен мөмкинлекләр бар.

Актүбә бистәсе " муниципаль берәмлеге башкарма комитеты потенциалы инвесторларга һәм кызыксынган затларга адреслар буенча жир мәйданнары тәкъдим итә: 1.Өлмәт тракты, жир кишәрлеге мәйданы 23169 кв.м (промзона) сәнәгать объектлары өчен. Жир участогына килү юлы-асфальт, административ-эшлекле үзәктән ерак түгел, электр челтәренә, су белән тәэмин итүгә тоташтыру мөмкинлеге бар. Участокның башка характеристикалары.

Кара туфрак төре. Мәйдан рельефы-тигез горизонталь өслекле тигезлек. Жир кату тирәнлеге-1,4-1,6 м, су басу мөмкинлеге юк.

2.Бөгелмә тракты, жир кишәрлеге мәйданы 5600 кв.м (промзона, элекке заправка) сәнәгать объектлары өчен. Жир участогына - асфальт юл, административ-эшлекле үзәктән ерак түгел, электр челтәренә, су белән тәэмин итүгә тоташтыру мөмкинлеге бар.

Участокның башка характеристикалары.

Кара туфрак төре. Мәйдан рельефы-тигез горизонталь өслекле тигезлек. Жир кату тирәнлеге-1,4-1,6 м, су басу мөмкинлеге юк.

8.8. Туризмны үстерү өлкәсендә тәкъдимнәр

"Азнакай» туристик-рекреацион территориясен булдыру проекты (алга таба ТРТ) «Буревестник «НОУ коллективы тарафыннан эшләнгән. Проектның максаты-Азнакай районы өчен инновацион тармак буларак ТРТ оештыру. ТРТ-туризм өлкәсендә үсеш һәм хезмәт күрсәтү өчен төзелә торган махсус икътисади территория төре. Проект " экологик белем бирү, этнография һәм тарих, спорт туризмы һ.б. юнәлешләр буенча туристлар жәлеп итүне күздә тотта.

Туристтик маршрутлар төрле максатчан категорияләргә күздә тотта, шул исәптән пенсионерлар, инвалидлар, студентлар, спортчылар һәм башкалар. Туристларның һәр категориясе өчен төрле дәрәжәдәге кыенлыklar, техник жиһазлар һәм сукмаklar озынлыгы булган маршрутлар эшләргә мөмкин.

Теге яки бу юнәлешне үстерү өчен үзәкләр ачарга мөмкин, мәсәлән, нинди дә булса спорт төре яки хәтта спорт төре белән шөгыйльләнү өчен шартлар тудырылачак спорт үзәге яки инвалидлар белән эшләрү үзәге.

Маршрутны узуга санаторийларда, лагерьларда ял итүчеләр дә жәлеп ителә ала; килүчеләр бөтен гаиләләргә белән, балалар һәм өлкән яшьтәге кешеләр булсынмы, маршрут буенча гид белән уза алачаклар.

8.8.1. Туризмны үстерүнең перспектив юнәлешләре

- агротуризм:

- а) умартачылык урыннары, умарталар;
- б) теплица хужалыклары;
- в) фермалар, авыл жирлеклөрөнең көнкүрөшө һәм аларның халкы белән танышу;
- г) Буа хужалыклары;
- д) урман питомнигы;

- спорт туризмы:

- а) парапланга очулар;
- б) Ык елгасы буенча сплавалар;
- в) ат маршрутлары;
- г) Өлки һәм Чәкән авыллары янында кыяга менү;
- д) Велопоходлар;

- туган якны өйрәнү тарихы:

- а) "каберлекләрне нәрсә сөйли" (XVII-XIX гасырларда район тарихы);
- б) «бакыр Драконы эзләре буйлап» (Азнакай районында медицина составында булган руд чыгару тарихы);
- в) «Добулгарский период» (Азнакай районының археологик һәйкәлләре);
- г) «гражданныр сугышы чоры» (вилочниклар восстаниесе буенча);
- д) «зур нефть вакыты»;

- этнографик туризм:

- ә) йолалар (туй);
- б) бәйрәмнәр (Сабантуй, Корбан бәйрәме);
- в) һөнәр (чигү, буяу, кузнечное эш, лепка, чүлмәк ясау эше)

- экологик агарту:

- а) сурка байбакның яшәү урыннары;
- б) урман-дала зонасы;
- в) урман патшалыгы;
- һәм башкалар.

8.8.2. ТРК «Урочище Чәкән»

Азнакай районы территориясендә туристлык үзегә буларак «Урочище Чекан» туристлык-рекреацион комплексын төзү мөмкин.

Урочище Ык елгасы ярының бер өлеше белән «Чатыр-Тау " дәүләти комплексы табигать тыюлыгының бер өлеше булып тора. Заказчы ТР Министрлар Кабинетының 2005 елның 18 июлендәге карары белән гамәлгә куелган. № 353. Тыюлыкның саклана торган территория майданы 2073г тәшкил итә.

Дәрәс р. Ык үзәненең урман-дала зонасы өчен хас булган урман-дала зонасын саклап калган иң югары уң як сөзәклегеннән гыйбарәт. Тыюлык территориясе табигать саклау, фәнни-танып-белү һәм эстетик әһәмияткә ия. Заказникның коры чиге-БРның Шаран һәм Бакалы районнары белән ТР чикләре. Урочища территориясене Чекан авылыннан күпер яки Башкортстан Республикасы территориясендә Ык елгасының уң яр буенда узучы грунт юлы буйлап кереп була. Авылларга көнгә өч рейс белән автобус йөри. Авылга кадәр юл асфальтланган һәм яхшы хәлдә. Чәкән авылыннан 2 км ераклыкта Константиновка авылы урнашкан. Моңа кадәр авылга асфальт юл алып бара, аның буенча элеккеге «Әкият»ял базасына барып житәргә мөмкин. Ул Туристлык-рекреация комплексын формалаштыру өчен төп объект булып тора. Ял базасы саклана торган территория чикләреннән читтә урнашкан. Базага ЛЭП үткәрелде һәм үз трансформаторы, качалка белән скважина, ике капитал азык-төлек блогы, арка тибындагы ангар, бер капитал төзелеп бетмәгән йорт, Жәйге типтагы 20-25 йорт һәм башка инфраструктура объектлары бар. Базаның бөтен территориясе киртәләнгән. Ял базасыннан Азнакай-

Урыссу юлында автобус тукталышына кадәр 30 минут эчендә жәяү барып житәргә мөмкин.

Крайда, ә нәкъ менә «әкият» ял базасы янында һәм Стәрле елгасы янында дөвалау пычрану ятмалары бар, чишмәләрнең күп өлеше район буенча чәчелгән, терренкура һәм трекинг өчен трасса уздырырга мөмкин.

«Әкият» ял базасының мөмкинлекләре һәм Очища Чекан:

Чәкән урочище, Константиновка, Ык елгасын үз эченә алган комплекс территориясе туризмны һәм рекреацияне үстерү өчен мөмкинлекләр бергә алып тора. Кыскача бу мөмкинлекләргә үз эченә ала оештыру:

1. Экологик туризм һәм агарту

А) төп биотоплар:

- * Аңлы Болган;
- * Картлар күлләре;
- * Уремнар (иярченнәр));
- * Остепененные склоны;
- Катнаш урманнар балочного тибындагы;
- * Дала калдыклары;
- * Табигый липово-вязовые урманнары;
- * Барсуков " Колония» ;
- Чишмә;
- Яман сүзле саклагыч ятмалар.

Б) Кызыклы объектлар:

- Кондызларның» эше " (буалар әлегә юк, әмма агачлар ауган);
- Штольня;
- Пермь токымнарын кулга алу;
- Елга эшчәнлегенә эрозиясе.

Экология туризмы тармак үсешенә иң популяр юнәлешләреннән берсе булып тора. Туристларга сәяхәт объектлары булып тере һәм тере табигать объектлары тора. Цивилизация үсеше белән мондый объектлар көннән-көн кими бара.

ТРТ барлыкка килә торган төп объект Чәкән уракка әйләнергә мөмкин. "Комплекслы заказчы» статусы нигезендә, әлегә территория тикшерү өчен ачык һәм бер функцияләргә берсе булып «табигый шартларда жайга салынулы экологик туризм һәм ял итү өчен шартлар тудыру (сакның билгеләнгән режимы кысаларында)» тора. Шулай итеп, табигать объектлары туристларына дәрәсләргә оештыру оештыру оештыру, матди байлыктардан тыш, бирегә килүчеләргә экологик белем бирү рәвешендә тагын да мөһим файда китерә.

Урочищаның табигать комплексы киң яфраклы урманнарыннан әлегә далаларга күчү зонасы тере организмнар бергәлеге булып тора. Мондый берләшмәләр антропоген йогынтының иң югары дәрәжәсенә дучар булды. "Туфрак патшасы» потенциалын куллану өчен, урманнарны бөтен жирдә белеп торы һәм территорияләргә чистарту бу табигый зонаның табигый биләмәләре үрнәкләрен калдырмады диярлек. Бу ясыи тагын да кыйммәтле өйрәнү, күзәтү һәм карау өчен бу участогы заповедной табигать урочища Чекан.

Уракның мөмкинлекләре унга якин Эколаб-агарту маршруты оештырырга мөмкинлек бирә.

1) «Жил оясы " маршруты»

Экскурсияләр уздыру һәм маршрут салу өчен оештырылган кебек дәрәс. Кечкенә генә территориядә төрле һәм кызыклы объектларны карарга була. Ык елгасының яр буе территориясеннән башлап елга өстендә берничә дистә метрда урнашкан тау тишегенә кадәр. Бу маршрут белән без аеруча саклана торган территориянең сәламәтләндерү-агарту мөмкинлеген тормышка ашырырга, табигатьне саклауны пропагандаларга, киң

жәмәгатьчелек игътибарын безнең төбәк тарихының аз өйрәнелгән һәм аз өйрәнелгән битләренә, аның табигатенә, фольклорына жәлеп итәргә телибез.

2) Чатыр Тау

Чатыр Тау-районыбызның энже бөртеге. Аны азнакайлылар да, кунаклар да еш йөри. Әмма әлегә кадәр яхшы оештырылган маршрутны берәү дә эшлэгән, ә бит аңа бару күпкә кызыктырак булыр иде.

3) "Бурсык чишмәсе" маршруты»

Маршрутлар.

"Бурсык һәм тирә-юнь чишмәсе".

Маршрутның Техник Характеристикалары.

Озынлыгы: 1 вариант: 13 км.

2 вариант: 10 км.

Дәвамлылык:

А) йөрү вакыты: 1 вариант: 5 сәгать.

2 вариант: 4 сәгать.

Б) маршрутта барлыгы: 1 вариант: 10 сәгать.

2 вариант: 8 сәгать.

Маршрутның специализациясе: экологик агарту.

Таблица 6

Төп объектлар һәм аларның кыскача характеристика:

1) «Пойменный луг»	Жир асты шытымнарының Бөркетләр һәм су-эрозей берәмлекләре белән танышу.
2) Экологик тигезлек	Геологик процессларның бөтен катлаулы гаммасы: килен; вынос; аккумуляция һәм алар белән бәйлә биотопларны алыштыру.
3) «Кабаний лог»	Уңышлы урман торгызу үрнәге, жирле хайваннарның аерым алганда поши һәм Кабан яшәү үзенчәлекләре.
4) «Табигать яхшырак белә»	Урманны уңышсыз торгызу мисалы; антропоген катнашлыктан соң урман торгызу мисалында тормыш көче каберлеге.
5) "Утраулар»	Табигать һәм кешенең гармонияле хезмәттәшлеге үрнәге. Ясалма ландшафтлар мөмкин.
6) "Барсыклар колоннасы инеш үзәнәндә»	Безнең зонаның иң кыйммәтле хайваннарының берсе биологиясе белән танышу.
7) «Тыкрык»	Урман торгызу һәм аны карау буенча барлык операцияләр спектры тәкъдим ителде. Болар барысы да округта табигый бәяләр.
8) "Гамбар " Ватаны»»	Безнең зонадагы табигый овражно-сазлыклы урманнар һәм суның эрозион эшчәнлеге белән танышу. Объектның кызыклы тарихы.
9) «Серпантин»	Урман юлы балки калкулыгыннан төшә; гидрогеологик режимны үзгәртү белән бәйлә бәяләр калдыклары тәкъдим

	ителә.
--	--------

3) Спорт туризмы

Спорт туризмы-актив ял итүнең бер төре. Ул табигать объектлары белән аралашудан, физик үсешне һәм нинди дә булса физик кыенлыкларны жиңеп чыгу кирәклеген камилләштерүдән гыйбарәт эстетик ләззәт ала. Спорт туризмы аша кеше үзен, мөмкинлекләрен өйрәнү өчен үз чыганаclarына әйләнәп кайта.

Бөтен дөнья инде күптәннән юлга кузгалды. Транспорт инфраструктурасы үсеше санаулы сәгатьләр эчендә дөнъяның бер почмагынан икенчесенә күчәргә мөмкинлек бирә. Телевидение кино Сахараны күрү мөмкинлеге бирә; восхитительный бразильский карнавал; юкка чыккан шәһәрләрнең табышмак аермалары. Әмма табигать табышмакларын һәм матурлығын шәхси аралашу гына тоярга мөмкин. Шуңа күрә миллион турист ел саен дөнъяны шәхси өйрәнү юлына китә. Бу агымның иң аз өлешен жәлеп итәргә кирәк түгел дип уйларга кирәкми. Россия бик зур мөмкинлекләргә ия. Без аларны тормышка ашырырга өйрәнмәдек.

Б/о «Әкият» табигый - территориаль комплексы һәм Чекан урочищасы актив туризмның берничә төрен тоташтыру өчен потенциалга ия. Жәяү һәм су сәяхәтләреннән тыш, киләчәктә ат маршрутларын, велосипед маршрутларын һәм махсуслаштырылган комплексларны ачу мөмкинлеге карала (мәсәлән: «исән калу мәктәбе»; «Робинзон мәктәбе»; «ориентлашу мәктәбе» һ.б.).

1) су маршруты

Безнең районда кызыклы һәм сокландыргыч урыннар күп. Иске һәм мәңгә яшь Ык елгасы да безнең аеруча зур кызыксыну уята. Без аның белән Каразирек авылыннан (Ютазы р-он) да С. Константиновка (Азнакай р-онынан) су маршруты аша танышырга тәкъдим итәбез)

Маршрутның техник тасвирламасы.

Катгыйлык: ягымлы

Озынлыгы: 18,5 км.

Вақыт: 4 сәгать төштән башка

6 сәгать төшке аш белән

Кыенлык: әзерлексез туристлар өчен бары тик инструктор һәм белгечбулганда гына карарга була.

Техник яктан катлаулы мизгелләр:

1. Ике күпер

А) Нижнезаинский эзсез уза

Б) Чәкәннән узмый, кияргә кирәк

В) торбаүткәргечтән түбәнрәк перекатить, сул як ярыннан урап узу

Маршрутта 34 борылыш

Маршрутта берничә завалов торган жиңел проходимые

Маршрут Аблаево авылыннан аңа кадәр Каразирек авылы буйлап барырга кирәк. Маршрутның азагы: Константиновка авылыннан 25 минут жәяү Азнакай - Чәкән рейсына (кузгалып китә) автобус тукталышына кадәр 7:25; 13:20; 17:30)

4) Кыяга менү

Кыяга менү - бу уникаль спорт төре. Мондый ярашуы иң төрле таләпләр һәм мөмкинлекләр, мөгаен, юк күбрәк беркайда да. Шәхси көрәшнең мондый абсолют чагылышы - скалы һәм кеше.

Азнакай районында таулар юк, әмма жил һәм скаллар гына киләчәкне ижат итә торган дөнъяга соклану өчен менә дигән мөмкинлек бар.

Сцементланган песчаникларның һәм известьләрнең су бүлү тауарларында чыгуы биеклектә, озынлыкта һәм башлангыч азалолазлы әзерлек курсына узуны оештыру өчен

экспозициядә җитәрлек. Ә аяк астыннан ачылган искиткеч ландшафтлар теләсә кайсы кешенең тормыш тулылыгын тоярга сәләтле.

Дәрәсләрне оештыру өчен иң зур массивлы Кызыл Тау вершинасы астында урнашкан. "Скаль стена» ның гомуми озынлыгы 150м дан артык. Диварның биеклегә 5дән 12 метрга кадәр озынайтылган известьчылар һәм сценементланган җырчылар тарафыннан урнаштырылган.

Алдан әзерләнгәннән соң (трассаларны чистартып бетергәннән соң, сындырмаучан һәм тд. Д.) техника азларын скалолазания укытуны оештыру мөмкин: вертикаль диварлар буенча төшерү һәм күтәрелеш; арадаш страховка белән траверсны җиңү ысуллары һәм аннан башка; бирелгән маршрут буенча хәрәкәт күнекмәләрен үзләштерү һәм буш йөреш буенча үзләштерү; һ. б.

Әлкәй авылы янында рельефның эол формалары.

Әлкәй1 авылы янында комташлар һәм конфломератларның чыгу юллары кыяга менү белән шөгылләнү өчен булдырылган.

Кыяга менү яңа олимпия спорт төре. Ул әверелә да артык популяр. Зур шәһәрләрдә яшәүчеләр душ залларында стандарт "стендларда" шөгильләнү өчен зур акча түлиләр. Әллә бу иркенлек белән бертигез булырмы? Әлбәттә, юк! Чәкән " кыялары» үз буйсынучыларын көтә.

5)Треккинг

Треккинг- бу туризмның жәяү йөри торган төр. Ул күп балалы һәм алдан әзерләнгән маршрутны күз алдында тотат. Треккинг булып санала артык профессиональ туризм һәм таләп итә нче катнашучылар күбрәк әзерлек һәм иң яхшы физик формалары.

Чекан табигый комплексының мөмкинлекләре төрле дәрәжәдәге катлаулы һәм озынлыктагы берничә трекинг маршрутын жәелдерергә мөмкинлек бирә. Ял базасында ял итүчеләргә берничә маршрут тәкъдим ителәчәк.

Һәр маршрут үзгәртеләп чистартылачак. Маршрут берничә техник яктан катлаулы участокларны (склоннарны; текә ярларны; чокырларны; заваллар һәм тдп.) һәм урман-дала зонасы ландшафтлары ачыла торган берничә күзәтү ноктасын тоташтырачак. Киләчәктә тиз йөрешле ярышларны һәм традицион жыйеннарны оештыру мөмкинлегенә карала. Техник яктан катлаулы участокларны үз эченә алган алдан әзерләнгән маршрут участкалары белән урлауны күздә тотат.

Муниципальная подпрограмма

"2019-2023 ЕЛЛАРГА ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АЗНАКАЙ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНДА КЕЧЕ ҺӘМ УРТА ЭШМӘКӘРЛЕКНЕ ҮСТЕРҮ»

Муниципаль ярдәмче программа

ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ

Программа исме	"2019-2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерү «муниципаль программасы (алга таба-Программа)
Төп эшләүчеләр Программалар	Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районы башкарма комитеты, Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлгеге
Программаның Максаты	Программаның төп максаты-Азнакай муниципаль районы территориясендә кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларын үстерү өчен уңай шартлар тудыру.
Бурыч Программалар	Бурыч 1. Кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларын кече һәм урта эшкуарлыкка ярдәм инфраструктурасы белән тәэмин итү. Бурыч 2. Кече һәм урта эшмәкәрлек өлкәсен үстерү өчен халыкның эшмәкәрлек активлыгын стимуллаштыру Бурыч 3. Кече һәм урта житештерүнең эре үсүче бизнеска әверелүе
Максатчан индикаторлары һәм күрсәткечләр программасы	<ul style="list-style-type: none"> - эшчәнлекнең төп төрләрен эшләү; - төп ресурслар, гамәлдәге куллану нәтижәләлеген арттыру һәм кече һәм урта эшкуарлыкка ярдәм итү өчен кирәкле инфраструктура булдыру; - төп кулланучылар сегментын билгеләү; - кече һәм урта эшкуарлык субъектлары эшчәнлеген оештыру, мәгълүмати-консультация һәм методик яктан тәэмин итү буенча кыйммәтле тәкъдимнәр, оештыру, мәгълүмати-консультацион һәм методик яктан тәэмин итү; - сәнәгать майданчыкларын үстерү; - халыкның мәшгульлеген һәм үзмәшгульлеген оештыру; - авыл хужалыгында эшкуарлыкны үстерү чараларын эшләү һәм гамәлгә ашыру; - Сәнәгатьне үстерү чараларын эшләү һәм гамәлгә ашыру; - туризмны һәм халык һөнәрчелеген үстерү чараларын эшләү һәм тормышка ашыру; - IT-технологияләрне үстерү чараларын эшләү һәм гамәлгә ашыру;

	<p>- кече һәм урта эшмәкәрлек продукциясен сатудан ярдәм итү;</p> <p>- кече һәм урта эшкурлык субъектларына федераль, республика һәм муниципаль ярдәм программаларында катнашу, клиентлар белән үзара мөнәсәбәтләр төзү, тугандаш шәһәрләрнең бизнес-классы белән очрашулар уздыру.</p>
Программаны гамәлгә ашыру этаптары һәм сроклары	2019 – 2023 еллар
Программаның төп башкаручылар	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары, Азнакай шәһәре халыкны эш белән тәэмин итү үзәге, Азнакай районы авыл хужалыгы һәм азык-төлек идарәсе
Финанслау күләме һәм чыганаclarы Программалар	Федераль, республика, жирле бюджет акчалары, гамәлдәге законнар белән тыелмаган башка чыганаclar
Контроль өчен үтәләш Программалар	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлеге программаны үтәү буенча чараларны оештыру, координацияләү һәм контрольдә тоту
Программаны тормышка ашыруның төп нәтижәләре	<p>Программа чараларының уңышлы үтәләше 2023 елга ярдәм итәчәк:</p> <ul style="list-style-type: none"> - кече һәм урта эшкурлык субъектларына муниципаль ярдәм күрсәтүнең тулы бер системасын булдыру; - жирле үзидарә органнары һәм кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары арасында үзара хезмәттәшлек буенча уңай тенденцияләрне үстерү һәм ныгыту. - икътисадый эшчәнлекнең өстенлекле төрләрендә яңа предприятиеләр булдыру; - куллану базарын сыйфатлы товарлар һәм хезмәтләр белән тәэмин итү, жирле житештерү продукциясенең конкурентлылык сәләтен тәэмин итү; - кече эшмәкәрлек субъектлары әйләнешен 7,2 млрд. сумга кадәр арттыру; - эшмәкәрлекнең икътисади актив субъектлары санын 343тән 354кә кадәр арттыру; - ВТПДА кече һәм урта эшмәкәрлек өлеше үсеше 6,5% тан 8,0 % ка кадәр. <p>Кече һәм урта бизнес өлкәсендә эшләүчеләр санын 5920 кешегә кадәр арттыру (2018 ел -4980);</p> <p>2019 елда теркәлгән « үзмәшгуль» гражданны саны 876 кеше. 2023 елга 890 кеше</p>

Гомуми нигезләмәләр

2015 елның 29 июнендәге 156-ФЗ номерлы федераль закон һәм аңа кертелгән үзгәрешләр нигезендә кече һәм урта эшкурлык реестрда теркәлгән теләсә кайсы хужалык жәмгыяте, партнерлык, житештерү яки кулланучылар кооперативы, шәхси яки фермер крестьян хужалыгы дип билгеләнгән. Әлеге төрләрнең теләсә кайсы төрен эшмәкәрлек субъектына кертү өчен кайбер шартларга туры килергә тиеш. Конституция

нигезендә - икътисад өлкәсе-кече һәм урта эшкуарлык-бу икътисадыи эшчәнлек тыелмаган очракта һәр гражданның хокукы. Ул булырга тиеш мөстәкыйль һәм, гадәттә, юнәлдерелгән табыш алу товарлар сату, файдалану, мөлкәт, хезмәт күрсәтү яки эшләр башкару.

Кече һәм урта эшмәкәрлек-базарның конкурентлык факторы, анда төп принцип булып тора эзләү ихтыяжларын һәм аны канәгатьләндерү. Билгеле бер предприятиене кече яки урта бизнеска кертү критериясе хезмәткәрләр саны штаттагы һәм килешү буенча эшләүче персонал саны булып тора. Әйттик, устав капиталында хәйрия яки башка фондларның, дини һәм ижтимагый оешмаларның, Россия Федерациясе субъектларының катнашу өлеше чирекдән артмаган, ягъни егерме биш проценттан артмаган, шулай ук анда хезмәткәрләр саны төгәл билгеләнгән коммерция предприятиеләре аз. Шулай итеп, транспортта, төзелештә һәм сәнәгаттә кече һәм урта эшкуарлык-ул йөз кешедән артмаган, фәнни - техник өлкәдә һәм авыл хужалыгында - алтмыштан да артмаган, күпләп сату өлкәсендә - илледән артык, ваклап сатуда-уыз кешегә кадәр, шулай ук көнкүреш хезмәт күрсәтүдә эшләүчеләр саны.

Эшкуарлык үсеше шартларын булдыру, эшкуарлык бергәлегенең үзен-үзе жайга салу механизмнарын үстерү, Эшкуарларның ижтимагый статусын һәм әһәмиятен арттыру эше дәүләт һәм муниципаль сәясәтенең өстенлекле максатлары булып тора.

Кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү Азнакай муниципаль районының социаль-икътисадыи үсеше, жирле ихтыяж өчен кирәкле продукция чыгару, халыкка төрле хезмәт күрсәтү, районга инвесторлар, бизнес-партнерлар жәлеп итү, бюджетка салым кертемнәрен, шулай ук район халкының үзмәшгульлеген тәэмин итү өлешендә мөһим роль уйный.

Кече һәм урта эшкуарлык үзенең социаль-икътисадыи ролен бары тик аның эшчәнлегенә өчен уңайлы шартлар булганда гына башкара ала.

Программа беренче чиратта юнәлдерелгән:

- сыйфатлы үсеш һәм хезмәткә түләү фондын арттыру юнәлешендә урта һәм кече бизнесны үстерү

- кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары (алга таба-КУЭ), Эшкуарлыкка ярдәм инфраструктурасы оешмалары, Азнакай муниципаль районының КУЭ үсеше өлкәсендә жирле үзидарә органнары арасында мөнәсәбәтләрне жайга салу;

- КУЭ субъектларына ярдәм күрсәтүнең нәтижәлелеген арттыру.

I. ГОМУМИ ӨЛЕШ

1.1. Максат һәм бурычлар

Программаның максаты - инновацион икътисадны формалаштыруның мөһим компоненты буларак, кече һәм урта бизнесның нәтижәле эшчәнлегенә һәм үсешенә өчен шартлар тудыру, шулай ук аның Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районының социаль-икътисадыи үсешенә мәсьәләләрен хәл итүгә керткән өлешен арттыру.

Куелган максатка ирешү өчен түбәндәге бурычларны хәл итәргә кирәк:

1. Житештерүне технологик яктан яңадан коралландыруга һәм сәнәгаттә кече һәм урта эшкуарлык субъектларының хезмәт житештерүчәнлеген күтәрүгә ярдәм итү, шулай ук авыл жирлегендә кече хужалыкларны тотрыклы үстерү өчен шартлар тудыру;

2. Инновацион һәм конкуренциягә сәләтле продукция житештерү өчен кирәкле технологияләр кертүгә ярдәм итү;

3. Кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары өчен финанс ресурсларынан файдалану мөмкинлеген арттыру;

4. Эшқуарлыкка ярдәм итүнең яңа формаларын булдыру һәм булган инфраструктурасын үстерү;

5. Эшмәкәрлекнең кадрлар потенциалын үстерү;

6. Кече һәм урта эшқуарлык субъектларына дәүләт хезмәтләре күрсәтүнең сыйфатын арттыру, кече һәм урта эшқуарлык субъектларын фәнни-методик, норматив-хокукый мәғлүмат һәм консультация белән тәэмин итү;

7. Икътисадый актив халыкны эшмәкәрлек эшчәнлегенә жәлеп итү һәм үзмәшгульләр статусын теркәүне стимуллаштыру буенча мәғлүмати - консультацион эшчәнлек оештыруга тарту;

8. Тышкы икътисадый элементләрне үстерү, кече һәм урта эшқуарлык субъектлары тарафыннан житештерелә торган продукцияне региональ һәм чит ил базарларына чыгару өчен шартлар тудыру.

9. Жирле үзидарә органнары һәм халык арасында үзара бәйләнешнең даими гамәлдәге системасын булдыру аша социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмаларга финанс, мөлкәти, мәғлүмати, консультацион ярдәм күрсәтү механизмнарын үстерү.

1.2. Агымдагы ситуацияне анализлау, Азнакай муниципаль районында кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү проблемаларын бәяләү

Программа Азнакай муниципаль районы жирле үзидарә органнарының кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларын, Эшқуарлыкка ярдәм итү инфраструктурасы оешмаларын һәм Азнакай муниципаль районының Кече һәм урта бизнес вәкилләрен яклау һәм үстерү буенча тырышлыklarын берләштерүгә юнәлдерелгән.

Азнакай районында кече һәм урта бизнесның үсешен характерлаучы төп күрсәткечләр булып кече бизнесның саны һәм структурасы тора.

№ п/п	Күрсәткечләрнең исеме	Үлчә ү берәмлеге	2016	2017	2018
1	Тулай территорияль продуктта кече эшмәкәрлек субъектлары өлеше	%	6,5	6,5	6,7
2	Барлығы икътисади актив кече эшмәкәрлек субъектлары	берәмлек	346	343	343
3	Шәхси эшмәкәрләр сыйфатында теркәлгән физик затлар саны	кеше	1213	1204	1220
4	шулардан: крестьян (фермер) хужалыкларында кол-казлар	берәмлек	140	140	148

5	Барлык дәрәжәдәге бюджетларга салымнар һәм башка түләүләр керү:	млн. сум	2065	1909	1883
	шул исәптән кече предприятиеләрдән;	млн. сум	492	322	356
	Мобилизацияләнган финанс ресурсларының гомуми күләмендә салымнарның һәм СМП түләүләренә чагыштырма авырлыгы	%	24	17	19

Таблица 7

Бүгенге көндә район территориясендә 1 220 шәхси эшмәкәр һәм 343 ыктысади актив кече предприятие, шул исәптән 148гә якин крестьян - фермер хужалыгы эшчәнлек алып бара, шуларның 44е-гаилә фермасы.

Кызганычка каршы, эшмәкәрләр әлегә житештерелә торган продукция күләме буенча нефтьчеләр белән чагыштыра алмый, әмма шуңа да карамастан, кече һәм урта бизнес предприятиеләре продукциянең киң спектрын житештерә. Икмәк заводы һәм май житештерү предприятиесе, «Нефтемаш» заводы тотрыклы эшли, үз тегү фабрикасы бар, теплица хужалыклары үсә. Районда сувенирлар, киез итеклар, брусчатка һәм блоклар, жиһазлар житештерелә, гөмбә, жиләк-жимеш, яшелчә, үсентеләр үстерәләр. Фермерлар 15 мең гектардан артык майданда сабан культуралары яисә районның 23% майданда игелә. Крестьян-фермер хужалыклары тарафыннан 13% сөт һәм 16% ит житештерелә.

2018 ел йомгаклары буенча кече һәм микропредприятиеләрнең әйләнеше 5 миллиард сумнан артып киткән. Салымнар һәм җыемнар, кече эшмәкәрлек субъектларыннан, бюджетның барлык дәрәжәләрендә 19 процент дәрәжәсендә. 2018 елда 356 миллион сум салым һәм башка түләүләр барлык дәрәжәдәге бюджетларга кергән.

Шуның белән бергә районда кече бизнес үсешенә анализ ясау аның алга таба үсешә өчен зур потенциал барлыгын күрсәтә, аны гамәлгә ашыру муниципаль ярдәм күрсәтү чараларын давам итүне һәм киләчәктә кече предприятиеләр эшчәнлегә шартларын яхшыртуны таләп итә. 2017 ел йомгаклары буенча тулаем территориаль продуктта кече бизнес өлеше 6,5% тәшкил итте.

Кече бизнес үсешен характерлаучы төп күрсәткечләр: базарда торыш, финанс көче, белгечләрнең югары квалификацияле булуы, көндәшлеккә сәләтлелек.

Үткәрелгән анализ нәтижәсендә, житештерү эшчәнлегенең үзенчәлекле проблемаларыннан, аерым төрләрәннән тыш, предприятиеләрнең гомуми төп проблемаларын да билгеләп үтәргә мөмкин:

- Иске технологияләрне куллану; мораль һәм физик яктан искергән жиһазлар.
- Кече һәм урта эшкуарлык субъектларының финанс һәм милек ресурсларыннан файдалану мөмкинлегенә чикләнү.
- Продукциянең көндәшлеккә сәләтлелегә житәрлек түгел.
- Менеджмент һәм маркетинг дәрәжәсе житәрлек дәрәжәдә түгел.
- Инновацияләрне кертүгә стимулларның булмавы.
- Квалификацияле эшче һәм инженер кадрларының житешмәве.
- Кече һәм урта бизнес өчен салым йөкләнеш дәрәжәсе югары.

Кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерү проблемаларын программалы-максатчан ысул белән хәл итү аның югары нәтижәлелегә, эшкуарлык субъектларына ярдәм итү чараларын баланслы һәм эзлекле башкару мөмкинлегенә белән бәйле. Моннан тыш, әлегә ысулны тормышка ашыру Азнакай районы территориясендә эшмәкәрлекне үстерүгә юнәлдерелгән чараларны тормышка ашыру куркынычларын киметергә, барлык

эшқуарлық субъектлары өчен уңай нәтижә алырга, шулай ук берләшергә һәм моның өчен кирәкле ресурслардан максатчан файдалануны тәэмин итәргә мөмкинлек бирәчәк.

2018 ел дәвамында эшқуарларның эшенә анализ ясалды һәм һәр кеше белән шәхси әңгәмә уздырылды. Аларның карашларын һәм бизнесны алга таба үстерү мәсьәләләрен өйрәнәп, Азнакай муниципаль районының күп кенә эшқуарлары турыдан-туры бизнес белән шөгыльләнә, шулай ук алар төбәк базарының бик кечкенә булуына борчыла, һәм алар башка базарларга чыгарга курка. Моңа күп фактлар йогынты ясый: - беренчесе, бу уңышлы бизнес алып бару өчен кирәкле белемнәр җитмәү. Эшмәкәрләр төвәккәлләүдән курка, күрше базарга чыгарга курка һәм бу хәлдән чыгу өчен берни дә эшләми. Безнең эшқуарларның фикерләүне үзгәртәргә, аларга ярдәм итәргә һәм дәрәс юнәлештә җибәрәргә кирәк.

2019 елда төбәк эшқуарлары белән аралашу, тәҗрибә уртаклашу өчен квартал саен семинарлар оештыру планлаштырыла, шулай ук семинарларга тугандаш шөһәрләрдән коллегаларын чакыру планлаштырыла. Аларны кызыксындырган сораулар буенча юридик яктан ярдәм итү, гамәлдәге һәм эшләүче программалар турында җентекләп сөйләү планлаштырыла.

1.3. Кече һәм урта бизнес предприятиеләре өчен приоритетлы юнәлешләр һәм инвестицион урыннары

Азнакай муниципаль районының тотрыклы икътисади үсешен тәэмин итү максатында район халкының тормышын яхшыртуга юнәлдерелгән эшмәкәрлек эшчәнлегә төрләре билгеләнә:

- инновацион эшчәнлек;
- халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү;
- җәмәгать туклануы хезмәтләре күрсәтү;
- азык-төлек һәм эшкәртү сәнәгәте;
- Транспорт һәм элемтә өлкәсе;
- төзелеш;
- социаль хезмәт күрсәтү өлкәсе;
- өйләнә-тирә мохитне саклау;
- сәламәтлек саклау;
- мәгариф;
- торақ-коммуналь хужалыкка хезмәт күрсәтү;
- яшелчәчелек һәм үсемлекчелек;
- терлекчелек;
- пассажирлар ташу;
- эзерләү эшчәнлегә;
- юл бие сервисын үстерү;
- туризмны үстерү;
- мәдәни-спорт һәм массакүләм ял оештыру.

Максатларына ирешү һәм бурычларны хәл итү норматив-хокукий, оештыру, финанс чаралары һәм чаралар комплексын гамәлгә ашыру юлы белән тәэмин ителә.

Өлеге программаны гамәлгә ашырганда кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларына ярдәм итү принципларда гамәлгә ашырыла:

- барлык кече һәм урта эшқуарлық субъектлары өчен кече һәм урта эшқуарлық субъектларына ярдәм инфраструктурасын һәркем файдалана ала алу мөмкинлегә;

- кече һәм урта эшқуарлық субъектларын үстерү федераль, республика һәм муниципаль программаларында каралган критерийларга туры килә торган кече һәм урта эшқуарлық субъектларын тиешле программаларда катнашуга тигез дәрәжәдә файдалану;

- "Көндөшлекне яклау турында «2006 елның 26 июлендәге 135-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән таләпләрне үтәп ярдәм күрсәтү турында»;

- ярдәм күрсәтү процедураларының Ачыклыгы.

Эшқуарлыкка ярдәм итүнең яңа формаларын булдыру һәм булган инфраструктурасын үстерү өчен инвесторларны жәлеп итү өчен инфраструктура-инженерлы индустриаль майданчыклар булдыру, потенциал инвесторларны бизнес алып бару өчен житештерү майданчыклары булу турында хәбәр итү зарур.

Яңа формаларның берсе **туристлык юнәлеше тәкъдим ителә.**

Азнакай районы территориясендә 48 мең гектардан артык майданда Чатыр-Тау һәм Мәлбагыш табигый заказнигы бар. Уникаль табигать комплексларын саклап калу, хужалык эшчәнлегә йогынтысында булган хайваннар, үсемлекләр дөньясын саклау һәм яңадан торгызу өчен аеруча саклана торган табигый территорияләр булдыру һәм үстерү каралган.

Татарстан Республикасының иң югары ноктасы – Чатыр Тау тавы территориясендә тау чаңгысы трассасы, парапланнарда очышлар оешмалары, һава шарлары оештыру белән ял пансионаты төзү планлаштырыла. Туристларны, халыкара масштабтагы спортчыларны жәлеп итү. Ярышларны оештырудан, пансионат эшчәнлегеннән кәргән табышны шулай ук жирле бюджет та тулыландырыр иде.

Икенче юнәлеш - **халык һөнәрләре.**

Азнакай муниципаль районының Актүбә бистәсендә «Актүбә уенчыгы» ЖЧЖ, Азнакай шәһәрендә «Азнакай сувенирлары» ЖЧЖ уңышлы эшләр килә.

Осталар һәм стандарт булмаган алымны яратучылар өчен Ниша-курчаклар ясау. Без күнеккән, дип курчаклар, нигездә, эзерләнеләр кызлар өчен, алар шьюют аларга киёмнәр яки уйныйлар белән балалар. Тик бүген курчакны үзе өчен яхшы эшләрчә һәм аның әйләнә-тирә интерьерында ниндидер экстраординар һәм уникаль, авторлык булуын теләгән өлкән кеше сатып алырга мөмкин. Хендмейдта Бизнес, бигрәк тә автор һәм уникаль, хәзер бик популяр. Аерым касту клиентлар тәшкил итә кешеләр, алар нәрсә дә булса коллекционируют. Шунисын да билгеләп үтәргә кирәк, мондый ләззәт – арзанлы әйберләрдән түгел, чөнки мастер хезмәте өчен генә түгел, кыйммәтле материаллар өчен дә түләнә. Осталар мондый курчаклар өчен киёмнәр дә тегәләр һәм кулдан бизиләр. Коллекционная курчак юк, берни белән гомуми балалар уенчыклар. Мондый курчаклар бары тик интерьерны бизәү, йорт музеенда һәм өстәл уеннары өчен чын осталык кадерен белүчеләрдә генә кулланыла ала.

"Актүбә уенчыгы» ЖЧЖ курчаклары милли стильдә башкарылган. Хәзерге вакытта Татарстан Республикасы территориясендә, Болгар, Свияжск, төрле дәрәжәдәге чаралар үткәргәндә (Универсиада, дөнья һәм Россия чемпионатлары) бик киң сатыла.

Азнакай шәһәренең Визит карточкасы – «Азнакай уенчыгы» ЖЧЖгә нигез салучы Галина Геркның алыштыргысыз курчаклары.

Урынына безликих уенчыклар тәкъдим итә алабыз уникаль эш безнең остельцев. Безнең халык булдыкчыларының тырышлыгы бушка китмәде - Азнакай уенчыгын хәзер күрше шәһәр һәм районнарда гына түгел, чит илләрдә дә очратырга мөмкин. Кунаклар, төрле делегация әгъзалары үзләре белән бүләрчә яки безнең якларда курчаклар матур милли киёмнәрдә булу истәлегенә бик теләп алып киләләр. Аларның һәркайсы-чын останың куллары белән ясалган эксклюзив әйбер.

Халык промыселы йортын дистәгә якын кеше эш белән тәэмин итте, аларның күбесе инвалид балалар, эти - әниләрә. Ә эшмәкәр Галина Герк яңа планнар белән яна - яңа эш урыннары булдыру, яңа бизәкләр эзерли, осталарның эш алымнарын камилләштерә. Жәмгыять бүген дә бу юнәлештә эшли белүчә, төрле эшләнмәләр ясау белән мавыгучы кешеләрне эзли.

Эшмәкәрлектә яңа юнәлеш-**IT-технологияләрне үстерү.**

Эшмәкәрлекнең кадрлар потенциалын үстерү. Вакансияләр ярминкәләрен оештыру һәм үткәрү. Төрле семинарларда, мастер-классларда, тренингларда мәгълүмат бирү һәм укытуны оештыру.

Азнакай муниципаль районында IT технологиялар белән эшләүче кече һәм урта эшмәкәрлек өчен шартлар тудыру өчен буш мәйданнар һәм биналар күп.

Азнакай шәһәре үзәгендә урнашкан тулай муниципаль бина, 1200 кв.м мәйданлы ике катлы, телекоммуникацияләр (интернет, WI-FI) үткөрү мөмкинлеге бар.

Һәр сәнәгать мәйданчыгы Россия эре шәһәрләренең технологик парклары, Казан һәм Яр Чаллы шәһәренең IT парклары бизнес партнерлары булырга мөмкин булган буш биналар тәкъдим итәргә әзер.

1.4. Куллану базарын үстерү

Кулланучылар базары-товарлар, эшләр һәм хезмәтләр житештерү, сату, башкару һәм эксплуатацияләү процессында дөүлэт, житештерүче, сатучы, башкаручы һәм кулланучы арасында барлыкка килә торган хокукый нормаларны үтәүгә нигезлэнгән ижтимагый мөнәсәбәтләр.

Кулланучылар базарын дөүлэти жайга салуны үстерүнең төп максаты-ижтимагый әһәмиятле һәм кулай максатларга ирешү өчен Берләшкән барлык катнашучыларның ихтыяжларын, мөнфәгатьләрен һәм максатларын оптимальләштерү. Кулланучылар базарын жайга салу мәсьәләләрен хәл итү индивидуаль, күмәк һәм жәмәгать ихтыяжларын товарларга һәм хезмәт күрсәтүләргә гармонияле үстерү өчен шартлар тәэмин итүгә юнәлдерелгән, моны жәмгыятьнең тотрыклы үсеше гарантиясе буларак карарга мөмкин. Куллану товарлары базарын дөүлэти жайга салу механизмы шулай ук билгелэнгән максатларга нәтижәле ирешергә мөмкинлек бирә торган билгеле бер принципларга нигезләнә.

Азнакай муниципаль районында яшьләр арасында эшмәкәрлекне үстерүгә зур игътибар бирелә. Күп кенә кече һәм урта предприятиеләр яшь белгечләрне үзләре өчен әзерлиләр, киләчәктә үзләре өчен кадрлар әзерләү яки бизнес турында күзаллаулары булган яшь эшмәкәрләр белән эшләү өчен аларны эшмәкәрлек нигезләрен өйрәтәләр. Яшь талантлар Мәскәүдә узган «Яшь профессионаллар» (WorldSkills Russia) Милли чемпионатында Азнакай шәһәренең 4 нче лицееның сайлап алу ярышлары нәтижәләре буенча икенче урынны алдылар. Алар Көнъяк Сахалинда узачак финалда катнашачаклар.

Кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларына федераль, республика һәм район күләмендә күп санлы ярдәм программалары эшли. Азнакай муниципаль районы эшмәкәрләре аларда актив катнашалар.

Шулай итеп, 2018 елда икътисад, авыл хужалыгы, Хезмәт һәм социаль яклау министрлыктары тарафыннан гамәлгә ашырыла торган кече бизнеска ярдәм итү буенча дөүлэт программалары хисабына төрле ярдәм төрләре белән 46 СМП вәкиле гомуми суммасы 23,2 миллион сумлык файдалана алды. Шул исәптән «яшь фермер» номинациясендә республика буенча 67 жиңүче арасында 5 азнакайлыга 12 млн. сум күләмендә ярдәм күрсәтелде.

"Шанс» авыл хужалыгы кредит кооперативы Фермерлар һәм авыл халкын микрофинанслау Үзәге булып тора. 2018 елда аларга ике миллион сумнан артык гомуми суммага 20 кредит бирелде.

Моннан тыш, районда депутатлар тарафыннан кабул ителгән программалар да эшли. Хужалык итүнең кече формаларын үстерүгә аерым игътибар бирелә. Бүгенге көндә районда 44 гаилә фермасы исәпләнә. Район Советы карары нигезендә 4-5 баш савым сыеры булган хужалыктарга саву аппаратлары тапшырыла.

Азнакай муниципаль районы искиткеч матур урында урнашкан. Биредә ял, спорт, туризм өлкәләрендә эшчәнлекне үстерү өчен мөмкинлекләр күп. Туйкә авылында мини-зоопарк төзекләндерелә. Биредә пони, экзотик кошлар бар. Шәхси эшмәкәр Мирсәлим Гатауллин спорт-туристлык комплексын тагын да киңәйтә. Инвесторлар белән районда кошчылык комплексы, чаефас ясау фабрикасы ачу турында да уңышлы сөйләшүләр алып барыла. Азнакай шәһәрәндә эшмәкәрлек өчен мөмкинлекләр киң. Тәвәккәл, инициативалы, эшлекле кешеләр бездә һәрвакыт кирәк.

Азнакай шәһәре өчен зур булмаган сәүдә үзәкләре, ваклап сату предприятиеләре зурлыгы сәүдә майданының зурлыгы белән характерлана, кибет — сәүдә майданының зурлыгы; базар — ел әйләнәсендә базар сәүдәсе зурлыгында.

Сәүдә эшчәнлеген үстерү максаты - халык өчен азык-төлек һәм азык-төлек булмаган товарлар алуны бәяләүнең һәм мондый товарларга ихтыяжы канәгатьләндерүнең төп критерийларына ирешү.

Сәүдә объектлары майданы белән халыкның минималь тәэмин ителеше нормативлары Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карарлары белән раслана һәм территориаль планлаштыру документларында, генераль планнарда, сәүдә үсеше муниципаль программаларында, стационар булмаган сәүдә объектларын урнаштыру схемаларында исәпкә алына.

Сәүдә объектлары майданы белән халыкның минималь тәэмин ителешенең расланган нормативлары стационар сәүдә объектларын, стационар булмаган сәүдә объектларын урнаштыруны яңадан карау өчен нигез була алмый

Таблица 8

Сәүдә тармагы торышын характерлаучы күрсәткечләр һәм Азнакай муниципаль районында 2017 елда аның үсеш тенденцияләре

№	Күрсәткеч атамасы	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткеч суммасы
1.	Ваклап сату әйләнеше	млн.сум	4221
2.	Ваклап сату объектларының сәүдә залының майданы	мең.м2	33,3
3.	Халыкның сәүдә объектлары майданы белән минималь тәэмин ителеш нормативы	кв.м./1000 кеше	360,3
4.	Халыкны сәүдә объектлары майданы белән фактта тәэмин итү	кв.м./1000 кеше	532,0

1.5. Яшьләр арасында эшкуарлыкны үстерү

2016 елдан башлап районның югары сыйныф укучылары өчен Азнакай халыкны эш белән тәэмин итү үзәге белгечләре " Кем булырга? Нинди булырга?» яшь эшмәкәр«,» Бизнес-партнер «конкурслары. Чарага министрлыктар, уку йортлары вәкилләрен: Н. исемәндәге Казан дәүләт ветеринария медицинасы академиясе вәкилләрен чакыралар.Э.Казан дәүләт аграр университетының икътисад институты, аграр сектор предприятиеләре директорлары һәм авыл җирлекләре башлыктары катнашты.

Чара бик кызыклы һәм файдалы килеп чыга, һәм бу яшьләр өчен бик тә кызыклы. Предприятиеләрдә хезмәт шартлары ничек үзгәрдә, яшьләргә ничек ярдәм итәргә эзер булулары турында фикер алышалар. Соңыннан мәшгульлек үзәге белгечләре үткәргән анкета нәтиҗәләре күрсәткәнчә, күп кенә чыгарылыш сыйныф укучыларын нәкъ менә туган районында, кирәкле эш урыннарында үз көчләрен куярга мөмкинлек турында уйланырга мөжбүр иткән.

Безнең районда квалификацияле кадрларга кытлык мәсьәләсе бөтен җирдә дә кискен тора. Яшьләр сәнәгать предприятиеләренә эшләргә ашыкмый. Бу тенденцияне ничек җиңәргә? Бу мәсьәләне район башлыгы Марсель Шәйдуллин житәкчелегендә җирле хакимият органнары, эш бирүчеләр, уку йортлары бергәләп хәл итәбез. Әлеге эшне берләштерү һәм координацияләү өчен һөнәри юнәлеш бирү буенча ведомствора

совет эшли. Даими рәвештә үткәрелә торган утырышларда эш бирүчеләр белән берлектә мөктәп, һөнәри белем бирү учреждениеләре укучылары белән хезмәттәшлек итү, методлар, профориентация эше формалары һәм планлаштыру мәсьәләләре карала. Бу юнәлештә зур эш башкарыла: инде традицион уку урыннары ярминкәләреннән, мөктәп укучылары өчен күп санлы шәхси һәм төркемле һөнәри консультацияләр, гомуми белем бирү йортларында булчак һөнәр сайлау темасына иншалар конкурсларыннан, шәһәр һәм район оешмаларында экскурсияләр, лекцияләр уздырыла, алар барышында балалар булчак һөнәрнең «плюс» һәм «минуслары» турында белә алыр иде.

2018 елның мартында Лениногорск политехник көллиятенең Азнакай филиалы чыгарылыш сыйныф укучылары карьерасын алып бару кысаларында өлеге уку йортын тәмамлап чыгучыларның авыл хужалыгы оешмалары житекчеләре һәм район житекчелеге белән очрашулары оештырылды. Яңа оешкан кадрлар потенциалы эш бирүчеләр белән аралаша, аларның булчак хезмәткәрләргә карата таләпләрен белә алдылар.

Районда мондый һөнәри юнәлеш бирү эше барлык мөктәп укучылары һәм, әлбәттә, аларның эти-әниләре тарафыннан колачланган – чөнки һәк менә аларның позицияләренә бөйле, киләчөктә үзләрен сайлаган һөнәри өлкәдә тормышка ашыра аламы.

Үткәрелгән чараларның барысын да жирле телевидение һәм радио, Азнакай районы башкарма комитеты, ТР Хезмәт, халыкны эш белән тәэмин итү һәм социаль яклау министрлыгы интернет-ресурсларында даими яктыртып торалар. Моннан тыш, барлык мәгълүматны буклетларда, мәгълүмати листларда һәм башка тарату материалларында тараталар. Жирле телевидениедә " тормышка юллама» дигән даими рубрика булдырылган-биредә һөнәрне дәрәс һәм аңлы сайлау мәсьәләләре яктыртыла. Предприятие житекчеләре үз тәжрибәләре һәм белемнәре белән уртаклаша, үз һөнәрләре, район житекчелеге тарафыннан районда беркетелгән яшь белгечләр ярдәм чаралары турында сөйләләр. Бу сәхифәнең девизы да иң яраклы – «кайда туган, шунда кирәк тө булган».

Быел районда «Нефтемаш " заводы базасында техник яктан тайпылышлы балалар өчен һөнәри юнәлеш бирү чаралары һәм «Балалар конструкторлык бюросы» профиль алды әзерлеге өчен сыйныф оештырылды. һөнәри тест узганнан соң, өлеге укучылар жөйге каникуллар вакытында заводта тест нәтижәләре буенча аеруча зур кызыксыну булган участкаларда эшләү мөмкинлегенә ия булдылар.

"Шулай итеп, сизелмичә дө, экскурсияләр, һөнәрләр дөньясы белән танышканнан соң, балалар үз-үзләренә колак сала һәм һөнәрне ничек сайларга кирәк, дигән сораулар бирә башлай. Нинди факторлар исәпкә алырга өчен түгел ошибиться сайлауда? һәм бу бик мөһим, чөнки бүген эш бирүчеләр кадрларга бик югары таләпләр куя, һәм яшьләргә һөнәр сайлау этабында ук үз хыялларын, потенциалын һәм мөмкинлекләрен үлчәргә кирәк».

2018 елда гына да булчак һөнәрне дәрәс сайлап алуда ярдәм итү максатларында 13 өлкән сыйныф укучысы һәм сәламәтлек мөмкинлекләре чикләнгән 7 укучы «бизнес нигезләре» программасы буенча һөнәри юнәлеш бирү һәм һөнәри әзерлек нигезләрен берләштергән «Һөнәргә кереш» комплекслы хезмәт күрсәтү кысаларында белем бирү оештырылды. Бүген 7 нче урта мөктәп базасында өлкән сыйныф укучыларының ике төркеме белем ала.

2019 елда Азнакай муниципаль районында яшьләр арасында эшкүарлыкны үстерү өчен яңа төр конкурслар уздыру планлаштырыла:

- Бала карау буенча ялда булган хатын-кызлар өчен өйдә иң яхшы эшкә «декрет бизнесы» конкурсы. Шул ук вакытта эшмәкәрлек юнәлешендә әни генә түгел, бала да үсәчөк. Эшмәкәрлек жылкасы әнисенең иртәдән үк салыныр дип әйтергә мөмкин.

- Балалар бакчаларында тәрбияләнүчеләр өчен» бизнесмен подгузникларда " конкурсы. Аларга тауарны (уенчыклар, кул эшләнмәләре, камыр ризыклары) үз куллары

белән ясарга һәм теләгән һәркем үз тауарын билгеле бер бәягә сатып ала алачак махсус стенда куярга тәкъдим ителә.

- Мәктәп укучылары, техник училищелар укучылары өчен "бизнеска сикерү" конкурсы. Мәктәптәге аерымлык, спорт һәм ижади казанышлар өчен классларны тапшыру планлаштырыла. Шул рәвешле, алар тагын да күбрәк мотивированы алуда бик яхшы бәя. Валютага ел ахырында класс, укучылар өчен товарлар, төрле цифрлы техника һәм укучыларның башка ихтыяжлары сатып алырга мөмкин булчак.

Әлеге чаралар кысаларында балалар, укучылар һәм ата-аналар үзләре бизнес психологиясе һәм эшкуарлык фикерләве, мерчендайзинг, Нәтижәле коммуникацияләр, кабатланмас бренд булдыру һ. б. өлкәсендә белем алачак.

1.6. Сәнәгать майданчыкларын үстерү һәм резидентларны жәлеп итү

Эшкуарлыкны алга таба үстерүне тәэмин итүче инструментларның берсе-районда булдырылган муниципаль дәрәжәдәге сәнәгать майданчыклары. 2018 елның 9 ае нәтижәләре буенча район территориясендә биш сәнәгать майданчыгы эшләп килә: «И-парк», «Азнакай», «ӘПСМ», «Моторр», «Азнакай ПМК». Сәнәгать майданчыкларында барлыгы 13 резидент эшли, алар 199 эш урыны булдырганнар, резидентларның төяп жиберелгән продукциясе күләме 80 миллион сумнан артык тәшкит иткән.

Таблица 9

Азнакай муниципаль дәрәжәдәге сәнәгать майданчыклары муниципаль районның 2010 елның 1 гыйнварына торышы

Майданчык исеме	ПП МУ «Азнакай»	АБСМ	«И-ПАРК»	«Моторр»	«Азнакай ПМК»
Идарәче компаниянең исеме	ООО «Фривей»	ООО «СК Простор»	ООО «Интех»	ИП Гильфанов Зиннур Галияскарович	ООО УК «Промышленная площадка «Азнакаевская ПМК»
Парк территориясенең гомуми күләме, га	5,28	4,05	2,05	2,3	3,78
Резидентлар саны	5	2	2	2	3
Булдырыла торган эш урыннары саны бер.	96	8	5	7	81

Майданчыкка резидентларны жәлеп итү максатында, квартал саен аларның территориясендә гамәлдәге һәм потенциал эшкуарлар катнашында очрашулар

уздырыла, даими рәвештә майданчыкларны карап була. Чаралар матбугатта киң яктыртыла.

Районның гамәлдәге сәнәгать майданчыклары төрле юнәлешләргә ия.

1. "Азнакай» майданчыгында эшмәкәрләр тарафыннан брусчатка, блоклар житештерелә, «Стройпромснаб» ЖЧЖ район һәм шәһәр ихтыяжлары өчен бетон житештерә. Биредә Чаллы шәһәренең «РаритЭК» фирмасы үзенең филиалын ачты, ул техниканы газ-мотор ягулыгына күчерү белән шөгыльләнә.

Күптән түгел биредә ике инициативалы яшь эшқуар тәгәрмәчле йортлар чыгара башлады. Продукция балыкчыларда, аучылар һәм сәяхәтчеләрдә кирәк булып дип көтәбез. Россия Федерациясендә шундый ук продукция Санкт-Петербуртта житештерелә. Тәгәрмәчле йортларның бәясе, комплектациягә бәйле рәвештә, 150дән 250 мең сумга кадәр, бу Ауropa аналогларынан берничә тапкырга арзанрак, шуңа күрә киләчәктә балалар продукцияне экспортка чыгарырга ниятли. Продукциянең беренче нөсхәләре инде гамәлгә ашырылды.

2018 ел нәтижәләре буенча майданчыкта 5 резидент эшчәнлек алып бара, алар 96 эш урыны булдырдылар. Резидентлар тарафыннан 79 миллион сумнан артык продукция төяп озатылган.

2. "ИНТЕХ» универсаль майданчыгы эзер бизнес һәм офисларны арендага бирү белән шөгыльләнә. Майданчык территориясендә офис һәм корпуслы жиһазлар житештерелә, полипропилен канализация торбалары чыгару буенча эшләтеп жиберү эшләре тәмамланып килә. 2 резидент 5 эш урыны булдырды, әмма майданчык потенциалы төгәлләнмәгән.

2017 ел ахырында гына да сәнәгать базаларының өч хужасы муниципаль дәрәжәдәге сәнәгать майданчыклары статусын алырга һәм Татарстан Республикасы Икътисад министрлыгы аккредитациясен алырга теләк белдерде. Майданчыклар санын ике тапкырга арттырдык. Муниципалитетның бурычы да бу майданчыкларны Азнакай эшмәкәрләре өчен генә түгел, чиктәш территорияләрдән бизнес-жәмәгатьчелек вәкилләре өчен дә кызыклы итү.

3. Бүгенге көндә перспективалы сәнәгать майданчыкларының берсе - «Азнакай ПМК» майданчыгы, анда инде 81 кеше (3 резидент) эшли. Бүген майданчык төзелеш тармагына юнәлдерелгән. Хисап елының алты ае нәтижәләре буенча башкарылган эшләр һәм хезмәтләр күләме 234 миллион сумнан артык тәшкит иткән. Киләчәктә биредә профильле торбалар, пластик тәрәзәләр, бетон колец житештерү, авыл хужалыгы продукциясен (ит) эшкәртү планлаштырыла.

4. «Простор СК» майданчыгы район өчен әһәмиятле булып тора, анда асфальтобетон житештерү эшләре башланган инде. Эшмәкәр шәһәр һәм район торак пунктларының тротуарларын асфальтлауга муниципаль заказ алды.

«Спас үзәге» ЖЧЖ резидентларының берсе жирне торгызу (рекультивацияләү) белән шөгыльләнә. Аның төп заказчылары булып нефтьчеләр тора. Бүгенге көндә 2 резидент 8 эш урыны булдырган.

5. «МОТОРР» сәнәгать майданчыгында металл эшкәртү, металл порошок буяу буенча производстволар урнаштырыла. Предприятие Татарстан Республикасында газ заправкалары төзүдә катнашты, «Газпром» акционерлык жәмгыяте белән тыгыз хезмәттәшлек итә. Әлеге майданчыкны 6 елга үстерү планы Татарстан Республикасы Икътисад министрлыгында урнашкан. Бүген биредә 2 резидент эшли, 7 эш урыны булдырылган, алар 12 миллион сумнан артык эш башкарган.

Агымдагы елның октябрдә «Татнефть-Актив-Азнакай» сәнәгать майданчыгы барлыкка килде һәм ТР Икътисад министрлыгында аккредитация узды.

Бүгенге көндә майданчыкта 3 резидент эшчәнлек алып бара, алар 463 эш урыны булдырган.

Бүген безнең бурыч-элегә мәйданчыкларны инвестицион яктан кызыклы итү. Эшләү ценностных тәкъдимнәр-сәбәбе ни өчен клиентлар бирәләр өстенлек бер компания алдында башка. Алар хәл итә проблемалары клиентлар яки удовлетворяют аларның ихтыяжларын. Һәр кыйммәтле тәкъдим билгеле бер куллану сегменты таләпләренә җавап бирә торган товарлар һәм/яки хезмәтләр җыелмасы булып тора. Башка сүзләр белән әйткәндә, кыйммәтле тәкъдим — компания кулланучыга тәкъдим итәргә эзер булган өстенлекләр җыелмасы.

Кайбер ценностные тәкъдимнәр булырга мөмкин инновацион, ягъни яңа яки революционными. Башкалар-базарда булган кебек, әмма кайбер отличиями, нинди дә булса яңа характеристикалар белән.

Ценностное тәкъдимен булдыра өстенлекләре өчен конкрет кулланучылар сегмент хисабына билгеле бер сочетания элементларын таләпләренә җавап бирә торган элегә сегмент. Өстенлекләр булырга мөмкин количественными (мондый буларак, бәясе, тизлегә хезмәт күрсәтү) яки сыйфатлы (мәсәлән, дизайн, уңай хисләр клиентны). Түбәндә кайбер элементлар гына санап үтелгән, аларның кыйммәте товар яки хезмәт күрсәтү кулланучылар өчен.

Сәнәгать мәйданчыкларын тугыру бурычларын хәл итү өчен резидентларга һәм идарәче компанияләргә ярдәмнең төрле формалары каралды. Фикер алышу нәтижәсендә район Советының депутатлар корпусы аккредитация узган мәйданчыкларны жир салымыннан азат итү һәм биш елга аренда түләвеннән азат итү турында Карар кабул итте. Сәнәгать мәйданнары шактый зур булуны исәпкә алып, бу жирле бюджет өчен сизелерлек сумма.

Бизнес үсеше өчен төрле вариантлар бар, шул исәптән тугандаш шәһәрләрнең бизнес-партнерлары катнашында очрашулар, бизнес-проектлар, конференцияләр, утырышлар оештыру. Азнакай муниципаль районы Тарсус (Төркия), Ивье (Белоруссия), Бакчасарай (Кырым), Санкт-Петербург шәһәренең Красногорск районы белән тыгыз элемтәдә тора. Элегә чаралар шәһәр һәм район территориясендә бизнес үсеше өчен тәҗрибә уртаклашу, акча һәм инвесторлар җәлеп итү мөмкинлегә бирә.

1.7. Үзмәшгуль халык өчен программа булдыру.

Үзмәшгуль халык - шәхси эшмәкәрләр, крестьян (фермер) хужалыклары башлыклары һәм әгъзалары, адвокатлар, арбитраж идарәчеләр, нотариуслар, шәхси практика белән шөгыльләнүче башка затлар һәм шәхси эшмәкәрләр булмаган затлар. Хәзерге вакытта үзмәшгуль зат иминият взносларын түләми, онлайн контроль касса машинасы кирәк түгел, банкта исәп-хисап счеты кирәкми, димәк, пенсия өчен берни дә эшли алмаячак, аның хезмәт тә, иминият стажы да юк. Больничный берәү дә түләми, декрет ялы да.

Үзмәшгульләр өчен салым кертү турындагы законга кул куйганнан соң («Мәскәү шәһәрендә, Мәскәү һәм Калуга өлкәләрендә, шулай ук Татарстан Республикасында (Татарстан)» һөнәри керемгә салым «махсус салым режимын билгеләү буенча эксперимент үткөрү турында» 2018 елның 27 ноябрәндәгә 422-ФЗ номерлы Федераль закон) Азнакай муниципаль районы үзмәшгульлек халкы өчен программа төзүгә өстәмә рәвештә мотивацияләнде. Азнакай муниципаль районы үзмәшгуль гражданның юридик ярдәм тәкъдим итә. Безнең юридик бүлек документлар төзүдә ярдәм итә, салым салу системалары турында сөйләп һәм үзмәшгуль халыкны юридик яктан озата бара ала.

Район шулай ук үзмәшгуль халыкны район һәм тугандаш шәһәрләр белән тоташкан урында арадашчы булырга мөмкин.

Шоу-рум булдыру өчен мәйданчык тәкъдим итү планлаштырыла, чөнки бу безнең вакытның бик популяр тренды, халык бу өлкәдә үзән сынап карарга тели, әмма еш кына аларның үз идеяләрен тормышка ашыру өчен мәйданчыклары юк. Бу аларның үсешенә һәм үсешенә, димәк, иппе теркәү һәм КУЭ булдыру ярдәм итәчәк.

Программага үзмәшгуль халык өчен Сайт булдыру керә, анда алар закон проектлары, салым салу, юридик консультация ала, партнерлар таба, тәҗрибә уртаклаша һәм үз хезмәтләре турында мәғлүмат урнаштыра алачак.

Үзмәшгульләргә ярдәм программасын кертү шулай ук эшсезлекнең тамырына юнәлтелгән, чөнки узган кризис аркасында эре һәм вак бизнесның күп кенә оешмалары рентабельлеген югалтып, меңләгән гражданны эшсез калдырып, ябылды. Бүгенге көн чынбарлыктарында эш табу шактый кыен, бигрәк тө граждан тулы социаль пакет белән «ак» хезмәт хакларына омтыла икән.

Үзмәшгульлек-Россия хокукый системасында хезмәт һәм салым законнарындагы яңа виток, чөнки мондый эш ысулы даими, тотрыклы, ә иң мөһиме – легаль, керем чыганагы булган гражданның тормышын жиңеләйтергә мөмкин.

1.8. Авыл хужалыгында кооперацияне үстерү

Эшмәкәрләр арасында аналитик сораштырулар үткәреп, Азнакай муниципаль районы буенча кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларына ярдәм итүнең төп өстенлекле юнәлешләре билгеләнде:

1. Агросәнәгать комплексы продукциясен житештерү һәм эшкәртү;
2. Сәнәгать житештерүен үстерү;
3. һөнәрчелек эшчәнлеген һәм туризмны үстерү;
4. IT-технологияләрне үстерү

1.1. Агросәнәгать комплексы өлкәсендә заманча югары житештерүчәнлекле технологияләр үсешенә потенциалы, авыл хужалыгы продукциясен эшкәртүнең тәмамланган циклын булдыру, терлекчелекне үстерү өчен табигый, хезмәт һәм технологик ресурслар булу һәм авыл хужалыгы өлкәсендә заманча югары житештерүчәнлекле технологияләр үсеше мөмкинлеге авыл хужалыгы буенча планнарны гамәлгә ашыруда бөтен мөмкинлекләр бирә.

Азнакай районы элек-электән авыл хужалыгы районы булган. Авыл хужалыгы майданнары күләме буенча безнең жирләребез Татарстанда беренче урын алып тора.

Аграр сектор-Азнакай районы икътисадының иң мөһим өлкәләреннән берсе. Ул терлекчелек тармагына – сөт-ит терлекчелегенә юнәлдерелгән, шулай ук бодай, көзге арыш, арпа, карабодай, борчак үстерелә.

Азнакай муниципаль районының агросәнәгать комплексы ике эре инвестор: «Союз Агро» ЖЧЖ һәм «Агросила – групп» ЯАЖ; 3 шәхси инвестор – «Стәрле» ЖЧЖ, «Вахитов» ЖЧЖ, «Агропродукт» ЖЧЖ, 5 мөстәкыйль хужалык: «Марс» ЖЧЖ, «ис. Х. Мөстәкыймова», «Тукай» ЖЧЖ, «Престиж Агро-ЧАЛПЫ» ЖЧЖ, «Таллы Бүләк» АХЖК. Моннан тыш, 80нән артык КФХ 25 мең гектардан артык майданда авыл хужалыгы продукциясе житештерү белән шөгыльләнә.

Районның гомуми жир майданы 159,1 мең гектар тәшкил итә. Авыл хужалыгы жирләре 148,6 мең гектар майданны били, шуның 114,1 мең гектарын сөрә.

Авыл хужалыгы Азнакай районы икътисадының өстенлекле тармакларының берсе булып тора. һава шартларының барлык кыенлыкларга да карамастан, аграрийлар ел саен төп авыл хужалыгы культураларынан югары уңыш алалар. 2018 елда авыл хужалыгының тулаем продукциясе 2,9 млрд. сум тәшкил итте, бу узган ел белән чагыштырганда 100,5 процент тәшкил итә. Бөртекле һәм кузаклы культураларның тулай жыемы, ашыкка кукурузны да кертеп, 112 мең тоннадан артык тәшкил итте, уңдырышлылык гектардан 25,5 центнер тәшкил итте.

Район буенча эре мөгезле терлекләр саны 32 270 баш тәшкил итә. Сөт житештерү узган елның шул чоры белән чагыштырганда 110% ка арткан һәм 47 034 тонна тәшкил иткән, ит житештерү 3 122 тонна тәшкил итә.

Бүгөнгө көндө авыл жирлегендө кешеләрне эш белән тээмин итү, авыл халкының даими кереме булу һәм жирлек керем базасының ахыр чиктә булуы - беренче мәсьәлә. Авылның киләчәгә саклана торган жирдә генә, иң мөһиме, яңа эш урыннары булдырыла. Районда 80 дән артык КФХ 26 мең гектардан артык майданда авыл хужалыгы продукциясе житештерү белән шөгыльләнә, 44 гаилә терлекчелек фермасы уңышлы эшләп килә. Аларда өч мең баштан артык мөгеҙле эре терлек асрала.

Авыл жирлегендә Гаилә терлекчелек фермалары тәзү программасы бик популяр. Районның 5 фермеры, «яңа эш башлаучы фермер» программасында катнашып, терлекчелек фермаларын үстерүгә, эре мөгеҙле терлекләрнең баш санын сатып алуға 13 млн. сумнан артык грант оттылар. Авыл эшмәкәрләре дөүләт программасы кысаларында 30 өстәмә эш урыны булдырдылар.

Авыл территорияләрен үстерү өчен шәхси ярдәмче хужалыкларны ныгыту зур әһәмияткә ия. Районда алар 13 меңнән артык, район авыл хужалыгы продукциясенең 40% ка кадәр житештерәләр. Шәхси ярдәмче хужалыкларда сыерларның баш санын арттыру, 2013 елдан башлап 3 һәм аннан да күбрәк сыер асраучы авыл халкына жирле бюджет хисабына 500 берәмлек шәхси саву аппаратлары бирелде, шулардан агымдагы елда - 602,5 мең сумға 26 берәмлек. Гомумән, шәхси ярдәмче хужалыкларға бюджет ярдәме 10 млн. 671 мең сум тәшкил иткән.

Киләчәктә дә агросәнәгать комплексы алдында азык-төлек иминлеген тээмин итү буенча зур бурычлар тора. «Союз-Агро» ЖЧЖ- «3900 баш савым сыерга исәпләнгән терлекчелек комплексы - һәм 1000 баш терлек симертү майданчыгы» һәм мең баш мөгеҙле эре терлеккә өстәмә симертү майданчыгы исәбенә терлек баш санын арттыру һәм терлекчелек продукциясен житештерү планлаштырыла. «Азнакай» агрофирмасы 2 мең баш савым сыерга исәпләнгән терлекчелек комплексы төзелеше, шулай ук хужалык итүнең кече рәвешләрен алга таба үстерү.

Агросәнәгать комплексы үсешенең өстенлекле юнәлеше-эш урыннарының жәлеп итүчәнлеген, хезмәт хақы дәрәжәсен, хезмәт житештерүчәнлеген арттыруны, житештерелә торган продукциянең сыйфатын һәм экологиклыгын тээмин итүче тармакны техник яктан яңадан коралландыру.

II. Программаның төп чаралары системасы

2.1. Агросәнәгать комплексы продукциясен житештерү һәм эшкәртү.

Өлеге бурычны хәл итү максатларында матди ресурслар белән тәэмин итүче лизинг механизмнарының (Лизинг-Грант) тиз арада үсүенә ярдәм итүче чаралар гамәлгә ашырыла, бу сәнәгать һәм авыл хужалыгы предприятиеләренең төп житештерү фондларын яңартуға бәйле проблемаларын өлешчә хәл итүгә ярдәм итә, шул исәптән жиһазлар сатып алуға чыгымнарны субсидияләү программалары да;

Авыл хужалыгында эшмәкәрлек эшчәнлеген үстерү, авыл хужалыгында кече һәм урта бизнесны оештыруның алдынгы формаларын өйрәнү һәм Азнакай муниципаль районында аларны тормышка ашыру:

- Авыл хужалыгында эшқуарлыкны үстерү буенча гамәлгә ашырыла торган республика программаларында катнашуда ярдәм итү.

- Бизнесны үстерүгә кредит алган вакытта фермерларга залог буенча муниципаль милек бирү.

- 3 һәм аннан күбрәк сыерга ия булган гражданның яшь гаиләләргә саву аппаратлары тапшыру.

- Эшмәкәрлек эшчәнлеген үстерү (мисал – тере кош-корт үрчетү (үрчетү, тоту, терлек чалу, эшкәртү, ыслау, сату).

Каз универсаль кош булып санала. Аннан йон, ит һәм йомырка алалар. Аны үстерү буенча Бизнес рентабельлекнең югары дәрәжәсенә ия һәм яхшы табыш китерә. Кошның ризыксызлыгы юк һәм ул көтүлекләрдә үсемлек асрауға мөмкин. Гусин итенә Яңа ел һәм Раштуа өчен иң зур ихтыяж туа. Илнең күп халкы бәйрәм өстәлендә пешкән казаны күрергә тели. Бу чорда 5-6 кг авырлыктагы кошның бәясе 150-1800 сум тәшкил итә, ә кайвакыт аннан да артыграк була. Ел дәвамында гусин ит ия тотрыклы ихтыяж, әмма бәяләр күпкә түбәнрәк. Кош шешенә ихтыяж текстиль сәнәгате. Ул мендәр, югары киём ясау өчен иң яхшы дип санала. Бер тавыштан уртача 0,5 кг пуха һәм перьев алалар. Фермерлар аны фабрикаларга тапшыра яки сатуға мендәрләр мөстәкыйль рәвештә эзерли ала. Каз йомыркаларының тәме тавыкныкынан берни белән дә калышмый. Вә аларны ашыйлар һәм ашыйлар

КФХда каз үрчетү тәҗрибәсе күрсәткәнчә, бизнесның рентабельлегенә кош токомына бәйле һәм 80-100% чикләрендә урнашкан. Димәк, каз үрчетүгә кертелгән һәр сум инвесторга кош-корт үстерү циклы өчен 0,8-1 сум чиста табыш китерә.

Кош ите сату чөптәре аша сату өчен ГОСТ Р системасында продукция сертификаты рәсмиләштерергә кирәк булачак. Россия эчке базарында гусин итенә бәясе сату регионына бәйле һәм бер килограммы өчен 150 сумнан 250 сумга кадәр

- Эшмәкәрлек эшчәнлеген үстерү (элеватор төзү зарурлығы).

Азнакай ашлык житештерү һәм эшкәртү чылбыры Өлмәт агломерациясенәң барлык районнары белән бәйлә (бүгенге көндә элеваторларга ия булган Ютазы һәм Бөгелмә районнары белән беррәттән). Азнакай элеваторы түбәндәге төр хезмәт күрсәтергә планлаштыра: ашлык сату; ашлык кабул итү; ашлык эшкәртү; ашлык киптерү; ашлык саклау; ашлык төяп жиберү.

Өлеге чылбырда Баулы спирт һәм сиптергечләре житештерү предприятиеләре аерым, даими буын белән күздә тотыла. Тәүлегенә ашлык.

Шул ук вакытта Татарстан Республикасының Мөслим районы һәм Бакалы һәм Шаран районнары Башкортстан Республикасы Авыл хужалыгы районнары, димәк, Азнакай элеваторын потенциал тәэмин итеп торучылар һәм сатып алуучылар булып тора.

Шуңа бәйлә производстволарны, тегермән һәм ярма заводы кебек элеваторлы комплекста районның авыл хужалыгы предприятиеләре генә түгел, он тарттыру һәм икмәк пешерү сәнәгате предприятиеләре, агросәнәгать комплексы предприятиеләре, күпләп һәм ваклап сату предприятиеләре урнаштыруны исәпкә алып.

Булган, бүгенге көндә стейкхолдерлар:

- 3800 башка исәпләнгән «Актюба» терлекчелек комплексы; барлык милек рәвешләрендәге авыл хужалыгы предприятиеләре (орлык фонды белән тәэмин итү), Азнакай икмәк заводы, минипекарня, күпләп һәм ваклап сату чөлтәре, бюджет учреждениеләре (ярма һәм онга ихтыяж бар), шәхси ярдәмче хужалыклар.

- Эшмәкәрлек эшчәнлеген үстерү (Азнакай муниципаль районы территориясендә Агро-парк төзү зарурлығы).

Агросәнәгать паркы комплексы һәм аның төп бурычы авыл хужалыгында кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерүгә юнәлдереләчәк. Ул 1,5 гектар майданда урнашчак, төп бинаның майданы 14 мең кв.метр тәшкил итәчәк, сәүдә майданнары – 3,8 мең кв. метр. Моннан тыш, комплекста склад бүлмәләре, ветеринария лабораториясе һәм авыл хужалыгы продукциясен эшкәртү өчен житештерү урыннары каралган. Агро-паркта арадашчылар катнашыннан башка үз продукциясен турыдан-туры сатчак резидент-авыл хужалыгы житештерүчеләрен жәлеп итү планлаштырыла.

Хәзерге вакытта Азнакай шәһәре территориясендә атна саен авыл хужалыгы ярминкәләре үткәрелә, 30га яқын авыл хужалыгы ярминкәсе үткәрелде, аларда 40 төрдән артык продукция, шул исәптән 10 тоннадан артык ит, тере балык, яшелчә, бал, сөт, икмәк-күмәч продукциясе куелган һәм сатылган. Ярминкәләрдә барлык милек формасындагы предприятиеләр, шул исәптән шәхси ярдәмче хужалыклар катнаша. Ярминкәләрдә сатыла торган продукциягә уртача бәяләр шәһәр һәм кибертләрнең ваклап сату базарларындагы бәяләрдән 10-15% ка түбәнрәк. Үз продукциясен сату өчен жирле товар житештерүчеләрнең, шул исәптән бакчачылык, яшелчәчелек, терлекчелек белән шөгыльләнүче гражданның мөмкинлекләре киңәя.

2.2. Сәнәгатьтә кооперацияне үстерү

Икътисадны диверсификацияләү, предприятиеләрне заманча жиһазлар белән тәэмин итү, сәнәгатьтә кече һәм урта эшмәкәрлекне активлаштыру, нефть тармагы предприятиеләренең финанс потенциалын куллану – сәнәгать житештерүе үсешенәң төп алшартлары.

Сәнәгать структурасында өстенлекле тармак булып нефть һәм газ чыгару тора. Төзелеш, машина төзелеше, жиңел сәнәгать сизелерлек өлеш кертә.

Бәяләү буенча 2018 елда тулаем территориаль продукт күләме 67,6 млрд. сумнан артык тәшкил итте, сәнәгать предприятиеләре житештергән төяп жиберелгән товарлар, башкарылган эшләр һәм хезмәтләр күләме 15 млрд. сумнан артык тәшкил итте. Сәнәгать житештерүе индексы-97,8 %.

"Азнакайнефть» идарәсе - «Татнефть» ГАЖнең иң эре нефть-газ чыгару идарәләренең берсе. Предприятие тарафыннан ел саен 3,5 млн. тонна чамасы нефть чыгарыла.

"Азнакай Нефтемаш заводы» ААЖ-Россиянең ИНМАН, Майкоп машина төзелеше заводы, БАКМ кран-манипулятор жайланмалары житештерүчеләренең рәсми дилеры. Нефть һәм сәнәгать компанияләре: «Роснефть» НК ААЖ, «Сургутнефтегаз» ААЖ, «Татнефть» ЖАЖ, «Русснефть», «Башнефть», «Газпром» һ. б. даими заказ бирүчеләр арасында.

Шуның белән бергә, икътисади үсеш проблемасы-сәнәгать тармаклары диспропорциясе һәм төп предприятиеләрнең финанс-хужалык эшчәнлегенә «Азнакайнефть» идарәсе заказларына бәйлелеге.

2.3. Туризм юнәлешендә кооперацияне үстерү

Икътисадый булмаган факторлар туризмны үстерүнең потенциал мөмкинлекләрен тудыра. Бу-ландшафтлар, рекреацион зоналар, мәдәни объектлар, үзенчәлекле мәдәният, архитектура, һ.б. бик күп әйберләр иерархиянең Постиндустриаль чорында матди иминлек һәм уңайлылык белән беррәттән туризмны үстерү факторы булып торган хис-кичерешләр һәм тәэсирләр ала. Икътисади факторлар потенциал мөмкинлекләр фондында туризм үсешенең реаль мөмкинлекләрен билгели. Туризмны үстерү өчен барлык уңай факторлар да бар.

Азнакай муниципаль районы республиканың иң икътисади үсеш алган территорияләре арасына керә. Ул Татарстанның көньяк-көнчыгышында урнашкан, көнчыгышта Башкортстанның Бакалы һәм Шаран районнары, төньякта – Сарман һәм Мөслим районнары, көнбатышта һәм көньяк-көнбатышта – Әлмәт, көньякта – Бөгелмә, көньяк-көнчыгышта – Татарстанның Ютазы районнары белән чиктәш. Аның территориясе 2168,65 квадрат километр (Татарстан Республикасы территориясенең 3,2%) тәшкил итә. Район шактый табигый-чимал запасларына, икътисади, кадрлар һәм мәдәни потенциалга ия, географик яктан уңайлы, якындагы тимер юл станцияләренә (Ульяновск-Уфа линиясе) ия: Ютазы-34, Бөгелмә-40 км. ераклык Казанда 376 км.

Азнакай районы территориясендә 48 мең гектардан артык майданда Чатыр-Тау һәм Мәлбагыш табигый заказнигы бар. Уникаль табигать комплексларын саклап калу, хужалык эшчәнлегенә йогынтысында булган хайваннар, үсемлекләр дөньясын саклау һәм яңадан торгызу өчен аеруча саклана торган табигый территорияләр булдыру һәм үстерү каралган. Район туристларны бары тик Чатыр-тау итәгендә генә үсә торган Чиста табигать, Яшел Үзән дөваллау ванналары һәм дару үләннәре белән җәлеп итә.

Кеше элек-электән үзенең торагын бизәргә омтыла һәм көнкүрештә ниләр белән күзгә-күз очрашырга туры килә. Нинди дә булса әйберләр әзерләгәндә халык мастеры аның практик билгеләнеше турында гына уйламаган, матурлык турында да онытмаган. Аның ижатында матурлык һәм файда һәрчак аерылгысыз була. Иң гади материаллардан - агач, металл, таш, балчык-ул декоратив-гамәли сәнәгатең чын әсәрләрен ижәт итә.

2.4. IT-өлкәдә кооперацияне үстерү

Телекоммуникацияләр һәм IT-технологияләр шулкадәр интенсив үсеш ала ки, аларда үзгәрешләр чагыштырмача кыска вакыт эчендә бара. Әйтик, интернет - дөньядагы иң популяр элемент чараларының берсе. 30 ел эчендә аңа дөньяның 180 илендә керү мөмкинлегенә барлыкка килде, ә хәзер Интернеттан файдаланучылар саны 3 миллиард кына тәшкил итә. Кеше аралашу һәм мәгълүмат тапшыруның яңа дәрәжәсенә күчә, ә бу телекоммуникация һәм IT-технологияләр алдында күп үзгәрешләр бар дигән сүз. Бу эштә иң төп реформаторлар-элемент һәм информатика өлкәсендә белем алган кешеләр.

Мәгълүмат белән бәйлә барлык нәрсәләр-эзләү, саклау, тапшыру – IT-технологияләргә карый. Саклау һәм тапшыру мәгълүматлар, әлбәттә, бик мөһим, әмма

бары тик очракта тиз эзләү һәм эшкәртү кирәкле мәгълүмат. Монда да зур алга китеш бар. Мәгълүмат саклау өчен эшләнде базасын, алар мөмкинлек бирә эшкәртүгә һәм извлекать мәгълүматны оптималь итеп. Компьютер базалары Кеше эшчәнлегенә барлык өлкәләренә кергән. Алар билет кассасында да, медресистратурада да тора, алар ярдәмдә мәктәптә дәресләр расписаниесе төзелә. Бар бушлай һәм коммерция базалары, ничек единичного кулланучы өчен дә, мөмкинлек бирә торган мөрәжәгать итәргә, аларга күп кенә кешеләр бер үк вакытта. Шуңа бәйле рәвештә, төрле ситуацияләр өчен мәгълүматлар базасын булдырырга мөмкинлек бирә торган программалаштыру телләре дә булдырылган.

IT-технологияләр өлкәсендә ничек һөнәр алырга була? Бу, барыннан да элек, югары уку йортлары. Компьютер техникасы, программалаштыру, мәгълүмати технологияләр белән бәйле һөнәрләргә хәзер бик кирәк. Институтларда һәм университетларда хезмәт базарын белгечләр белән IT-технологияләр өлкәсендә тәэмин итү өчен яңа кафедралар барлыкка килде. Укыту гадәттәгечә теориягә басым белән бара. Бер яктан, бу белемнәр шактый абстрактны, һәм аларны гамәли эшчәнлектә куллану авыр. Икенче яктан-IT-белгеч һөнәре бөтен тормыш дәвамында укуны күздә тотып, һәм югары уку йортына салынган нигез чыгарылыш сыйныф укучысына яңа эшләнмәләрне тиз үзләштерергә ярдәм итәчәк. Башка юл да бар булырга профессионалом бу өлкәдә. Хәзерге вакытта IT-технологияләргә багышланган бик күп әдәбият чыгарылган. "Чайниклар өчен"-программалаштыру, мәгълүмат базаларын проектлау, веб-дизайн, челтәр технологияләре нигезләренә багышланган иң популяр китаплар сериясе шулай атала да инде. Укыту буенча мондый төрдәге әдәбиятның да үз өстенлекләре бар. Ул һәрвакыт диярлек гамәли характерга ия, жиңел керемле тел белән язылган.

II. ТЕРРИТОРИЯНЕҢ ИНВЕСТИЦИОН ЖӘЛЕП ИТҮЧӨНЛЕГЕН БӘЯЛӘУ, ЭШКУАРЛЫКНЫ ҮСТЕРҮ ЮНӘЛЭШЛӘРЕ ҺӘМ КОНКРЕТ ЧАРАЛАР ИСЕМЛЕГЕ

Илнең яки төбәкнең инвестицион жәлеп итүчәнлегенә аның икътисади һәм финанс күрсәткечләре, дөүләт, ижтимагый, закон чыгару, сәяси һәм социаль үсеш күрсәткечләре буенча билгеләнә торган интеграль күрсәткеч. Инвестиция жәлеп итүчәнлеген физик, финанс, интеллектуаль һәм кеше капиталларының хәрәкәт векторын билгели: илгә яки аның чит илләргә.

Татарстан Республикасы инвестиция жәлеп итүчән санала, чөнки бездә Эшкуарлыкка ярдәм итү буенча берничә программа бар:

- Лизинг-грант
- Инновацияләргә ярдәм итү программасы
- Социаль бизнес
- Кече бизнес компанияләре урнаштыру өчен кирәкле инфраструктура

булдырылды:

- «Алабуга " махсус икътисади зонасы»
- "Химград «Технополисы»
- "КИП Мастер «индустриаль паркы»
- "Кама Аланы" индустриаль паркы»

Татарстанда бизнес алып баруның төп өстенлекләре:

- бюрократик киртәләрнең чагыштырмача түбән дәрәжәсе (бигрәк тә башка төбәкләр белән чагыштырганда), бизнесны теркәү, лицензия алу, төбәк карамагында булган рөхсәтләр һәм килешүләр булмау;
- РФнең башка төбәкләре белән чагыштырганда чагыштырмача үсеш алган инфраструктура;
- регионның имиджы, тарихы һәм нефть химиясе, машина төзелеше һәм төзелеш өлкәләрендә сәнәгать үсешенә югары дәрәжәсе;
- сату базары арта бара, мәсәлән, автомобиль һәм төзелеш базары;

- преференцияләр-салым (махсус икътисадый зона режимы), таможня (ирекле таможня зонасы режимы) һәм коммерция (жир бәясе, офис мәйданнарын төзекләндерү)
- хөкүмәт белән диалогның гадилеге «Электрон Хөкүмәт " кебек механизмнар булу»;

- «инвестицион эшчәнлек турында " ТР Законы нигезендә инвестицион проектларны гамәлгә ашыручы компанияләргә бирелә торган салым ташламалары.

Шулай ук безнең районда да бу программаларның күбесе эшли, бу төбәкнең инвестицион жәлеп итүчәнлегенә ярдәм итә.

Азнакай районында эшмәкәрлек өчен киң эшчәнлек кыры бар, һәм бу эшчәнлек кызу темплар белән бара..

Хәзер эшмәкәрләр продукция житештерү белән генә чикләнми, алар аны кулланучыларны тәэмин итүнең һәм гамәлгә ашыруның мөһимлеген аңлады. Хәзерге вакытта үзләре житештергән продукцияне сату һәм үзләренә хезмәт күрсәтү актуаль.

Азнакай муниципаль районында 2019-2023 елларга кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерү программасының төп чаралары №Кушымтада китерелгән. 2 " 2019-2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерү «муниципаль программасына карата.

IV. КЕЧЕ ҺӘМ УРТА ЭШМӘКӘРЛЕКНЕ ҮСТЕРҮ ПРОГРАММАСЫН РЕСУРСЛАР БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ

Һәр Программа билгеле бер төп ресурсларга мохтаж. Бу ресурслар предприятиегә кыйммәтле тәкъдимнәр булдырырга һәм кулланучыларга житкәргә, базарга чыгарга, кулланучылар сегментлары белән элемтәдә торырга һәм табыш алырга мөмкинлек бирә. Төрле типы программалары таләп итә, төрле ресурслар. Төп ресурслар матди, финанс, интеллектуаль яки кеше (персонал) булырга мөмкин. Компания булырга мөмкин миләкче өеге ресурслар, алырга, аларны наемга яки шул ук алырга нче төп партнерлар.

Төп ресурслар була классифицировать түбәндөгечә.

Матди ресурслар.

Азнакай муниципаль районында бу категориягә житештерү егәрлекләре, биналар, жиһазлар, транспорт чаралары, сату нокталары һәм дистрибуция челтәрләре, авыл хужалыгы билгеләнешендәге жирләр кебек физик объектлар керә.

Интеллектуаль ресурслар.

Интеллектуаль миләк, мәсәлән, сәүдә маркалары, миләк хокуклары белән якланган ябык мәгълүмат, патентлар һәм авторлык хокуклары, партнерлык һәм мәгълүмат базалары — бизнес-модельнең иң мөһим өлеше. Интеллектуаль ресурслар булдыру жиңел түгел, әмма уңышка ирешкән очракта алар шактый табыш китерергә мөмкин.

Персонал. Персоналны сайлау-теләсә кайсы предприятие өчен мөһим бурыч, әмма бу ресурска аеруча игътибарлы мөнәсәбәт таләп итүче бизнес-модельләр, мәсәлән, фән сыйдырышлы производстволарда яки ижат коллективларында. Аерым алганда, Novartis кебек фармацевтика компаниясе өчен персоналны сайлау зур роль уйный: аның бизнес-моделе житди галимнәр һәм югары квалификацияле белгечләр штатын үз эченә ала.

Акча. Кайбер программалар таләп итә булу билгеле бер финанс ресурслар һәм/яки финанс гарантияләре кебек акча, кредит линиясе яки фондовый резерв.

Азнакай районында параллель рәвештә сәнәгать житештерүе һәм авыл хужалыгы продукциясе житештерү дә үсә. Район республика чигендә һәм эре сәнәгать үзәкләреннән ерак урнашкан, Кызганычка каршы, аның аша федераль транспорт магистральләре узмый. Россия тимер юлларын үстерү программасында Ютазыдан Азнакайга кадәр тупик тимер юл тармагын төзү каралган иде. Азнакай бизнесы өчен бу

республика өчен дә актуаль. Тимер юл булу эшмәкәрлек үсешенә яңа борылмалар бирергә сәләтле. Бүгенге көндә без инвесторлар эзләнүне актив алып барабыз. Кытай, Төркия, Екатеринбург эшқуарлары белән берничә тапкыр сөйләшүләр алып барылды, әмма комплектау әйберләрен китерү һәм эзер продукцияне төяп жибәрү мөмкинлекләре инвестицияләр жәлеп иткәндә йомшак звено булып тора.

Ык елгасы аша күпер һәм Башкортстан Республикасының Бакалы районы белән тоташтыручы юл төзү. Бу проблеманы хәл итү шулай ук бизнес өчен яңа капка ача.

Социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмаларга (алга таба СОНКО) финанс, мөлкәти, мәғлүмати, консультацион ярдәм күрсәтү механизмнарын жәрле үзидарә органнары һәм халык арасында үзара хезмәттәшлекнең даими гамәлдәге системасын булдыру аша үстерү.

Социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмалар хезмәткәрләрен һәм аларның ирекле хезмәткәрләрен эзерләү, яңадан эзерләү һәм аларның квалификациясен күтәрү өлкәсендә ярдәм күрсәтү (алга таба СОНКО));

- социаль юнәлешле коммерциячел булмаган оешмаларга финанс ярдәме күрсәтү: Азнакай муниципаль районы территориясендә проектларны тормышка ашыру максатларында социаль юнәлешле СОНКОГА субсидияләр бирү, билгеләнгән оештыру документларында түбәндәге юнәлешләр буенча эшчәнлек алып бару кысаларында:

1) гражданның социаль ярдәм һәм яклау;

2) Әйләнә-тирә мохитне саклау һәм хайваннары яклау;

3) гражданның һәм коммерциягә карамаган оешмаларга түләүсез яисә ташламалы нигездә юридик ярдәм күрсәтү һәм халыкны хокукый агарту, кеше һәм гражданның хокуклары һәм ирекләрен яклау эшчәнлегә;

4) Мәгариф, мәгариф, фән, мәдәният, сәнгать, сәламәтлек саклау, гражданның сәламәтлеген профилактикалау һәм саклау өлкәсендәге эшчәнлек, сәламәт яшәү рәвешен пропагандалау, гражданның әхлакый-психологик хәлен яхшырту, физик культура һәм спорт һәм күрсәтелгән эшчәнлеккә ярдәм күрсәтү, шулай ук шөһеснең рухи үсешенә ярдәм итү;

5) Россия Федерациясе гражданның патриотик, шул исәптән хәрби-патриотик, тәрбияләү өлкәсендә эшчәнлек;

- милләтара мөнәсәбәтләренә гармонизацияләү һәм этникара экстремизм күренешләрен профилактикалау.

Азнакай муниципаль районында «Шанс» авыл хужалыгы кредит кооперативы бик актив эшли, ул фермерлар һәм авыл халкын микрофинанслау Үзәге булып тора. Бер ел эчендә аларга ике миллион сумнан артык гомуми суммага 21 кредит бирелгән. Азнакай муниципаль районының эшмәкәрләр советы эшли.

Тискәре икътисады факторлар эшмәкәрлек эшчәнлеген тоткарларга тиеш түгел. Агымдагы вәзгыять кешеләргә яңа үсеш юлларын эзләү, үз эшләрен ачу өчен күбрәк мөмкинлекләр бирә.

VI. КУРКЫНЫЧЛАРНЫ БӘЯЛӘУ, АЛАРНЫ КИМЕТҮ БУЕНЧА ЧАРАЛАР.

Күп кенә компанияләр төзи белән партнерлык мөнәсәбәтләре төрле максатлары, һәм алар нигез булалар, күп кенә программалар. Фирмалар тудыра партнерлык берлекләре өчен оптимальләштерергә үз бизнес-модельләрен, куркынычын киметергә яки ресурслар алырга.

Бүлеп бирелә дүрт тибындагы партнерлык мөнәсәбәтләре:

- Неконкурирующий компанияләр арасында стратегик хезмәттәшлек;

- Соконкуренция: көндәшләр арасында стратегик партнерлык;

- Яңа бизнес-проектларны эшләтеп жибәрү өчен уртақ предприятиеләр;

- Сыйфатлы комплектлау әйберлерен алу Гарантиясе өчен житештерүче белән тәэмин итүчеләр арасындагы мөнәсәбәтләр.

Выделяются өч төп мотивлар булдыру партнерлык мөнәсәбәтләре.

Житештерү өлкәсендә оптимальләштерү һәм экономия. Бу-ресурсларны бүлүне һәм эшчәнлекне алып баруны оптимальләштерү максаты белән заказчы һәм тәэмин итүче арасында партнерлык яки мөнәсәбәтләрнең төп формасы. Компаниянең мәгънәсе юк ия булу барлык ресурслар яки гамәлгә ашырырга барлык эшчәнлек төрләре белән бәйле выпуском аның продукциясен. Партнерлыкның мондый формасы читтән ресурслар жәлеп итү яки инфраструктурадан уртак файдалану үз эченә ала.

Киметү риск һәм билгесезлек.

Партнерлык мөнәсәбәтләре ярдәм итә ала киметергә куркынычын конкурент мохиттә, аның өчен хас неопределенность. Еш кына компанияләр, көндәшләр булып кала, бер өлкәдә стратегик союз формалаштыралар.

Ресурслар белән тәэмин итү һәм уртак эшчәнлек.

Бары тик кайбер компанияләр ия барлык ресурслар яки башкара барлык эшчәнлек төрләрен үз эченә ала торган үз бизнес-моделе. Гадәттә, алар тапшыралар функцияләрен чыгару һәм китерү, кайбер ресурслар һәм үтәү билгеле бер гамәлләр үз партнерам. Партнерлык булырга мөмкин обусловлено кирәклегә белем алу, лицензия хокукларын яки керү кулланучыга.

Хәвеф-хәтәр бәяләү-өстәмә эшқуарлык керемен алу яисә куркыныч ситуациядән килгән зыяның билгеле бер күләмен алдан күреп алу мөмкинлеген фаразларга мөмкинлек бирә торган аналитик чараларның бердәмлегә.

Риск дәрәжәсе-югалтулар очрагы килеп чыгу ихтималы, шулай ук мөмкин булган зыяның күләме. Куркынычын булырга мөмкин:

* планлаштырылган проектны гамәлгә ашыру табышының тулы югалту куркынычы бар;

* табыш кына түгел, ә керем дә килеп чыгарга мөмкин;

• коточкыч – капитал, милекне югалту һәм эшмәкәр банкротлыгы ихтимал.

Азнакай муниципаль районында кече һәм урта бизнесны үстерү өчен дүрт төп юнәлеш бүленә: авыл хужалыгы, сервис хезмәтә күрсәтү, туризм һәм IT предприятиеләре. Таблицада рискларны карап бәялим һәм аларны киметү буенча төп чаралар бирәчәкбез

Таблица 10

Икътисад бүлекчәсе	Хәвеф-хәтәрләрне бәяләү	Куркынычларны киметү буенча чаралар
Авыл хужалыгы	Һава шартлары; чөчү майданнарын кыскарту һәм туфракның ундырышлылыгын киметү; авыл инфраструктурасы булмау, авыл территорияләрен деградацияләү, эшкә сәләтле һәм квалификацияле халыкның миграциясе	Селекция үткөрү, һава шартлары йогынтысына тагын да тотрыклы сортлар эзләү, сыйфатлы ашламалар сатып алу, туфракның Яхшы ашламалар белән баетылуы, хезмәт хакын арттыру
Хезмәт күрсәтү	Компания эшчәнлегенең финанс шартлары начарлану; бәяләрнең тотрыклылыгы; геологик куркынычлар;	Иминиятләштерү куркынычлылык; Эзләү альтернатив өлкә өчен хезмәт күрсәтү; Кызыклы һәм яңа проектлар

		булдыру, бу дәүләт тарафыннан финансларны жәлеп итүгә һәм аларга ярдәм итүгә ярдәм итөчәк.
Туризм	Сорау булмау; конкурентлыкка сәләтсезлек; логистика инфраструктурасы булмау	Туристтик юнәлешләрне үстерүгә ярдәм күрсәтү; туристлар өчен жәлеп итәрлек объектлар төзү; Маркетинг туристлык юнәлешен алга этәрү
IT- технологияләр	Тиз устаревание IT-продуктлары; куркыныч аз файда	Булдыру махсус резерв фондлары

VII. Программаның планлаштырылган икътисадый нәтижелелеге, программа белән идарә итү һәм гамәлгә ашыруны контрольдә тоту

Программа Азнакай муниципаль районында Кече эшмәкәрлекне алга таба үстерү өчен уңай шартлар тудыруга юнәлдерелгән чаралар комплексын үз эченә ала.

Программаны үтәү ярдәм итөчәк:

- Азнакай муниципаль районында икътисадый һәм социаль стабильлекнең иң мөһим элементы буларак кече эшкуарлык булдыруны һәм тотрыклы эшчәнлеген стимуллаштыра торган уңай икътисадый мохит формалаштыру;

- оптимизации налоговой и административной нагрузки на малый бизнес, защита прав милекчелек, эшмәкәрлек эшчәнлеген легализацияләү;

- кече эшмәкәрлек секторына инвестицияләр жәлеп итү һәм стимуллаштыру;

- Кече эшмәкәрлекне үстерү темпларын арттыру, кече предприятиеләрне икътисадый яктан ныгыту һәм эшчәнлек өлкәләрен киңәйтү;

- берләштерелгән бюджетның салым керемнәренә гомуми суммасында кече эшмәкәрлек субъектларыннан район бюджетына керемнәренә артуы, халыкны эш белән тәэмин итүнең өстәмә мөмкинлекләре барлыкка килү, кече эшмәкәрлектә эшләүче хезмәткәрләрнең хезмәт хакы дәрәжәсен күтәрү;

- товар базарын көндәшлеккә сәләтле продукция һәм жирле производство хезмәтләре белән баету;

- кече эшмәкәрлекнең социаль җаваплылыгын арттыру;

- кече бизнес предприятиеләренең салым бирүчәнлеген арттыру.

Программа чараларын гамәлгә ашыру нәтижәсендә " 2019-2023 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерү «ярдәмче программасына 1 нче кушымтада тәкъдим ителгән күрсәткечләргә ирешү күздә тотыла».

**«Азнакай муниципаль районында 2019-2023 елларга кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерү» ярдәмче программасы
буенча төп күрсәткечләр**

Күрсәткеч атамасы	Үлчә Ү берәмлеге	2018 ел (билге)	2019 ел фараз	2020ел фараз	2021ел фараз	2022 ел фараз	2023 ел фараз
Барлыгы икътисади актив кече эшмәкәрлек субъектлары (дәүләт статистикасы мәгълүматлары буенча)	берәмлек	343	345	347	350	352	354
Шәхси эшмәкәрләр белән төп дәүләт теркәү номеры (узган) - барлыгы	кеше	1220	1235	1248	1260	1272	1285
Муниципаль дәрәжәдәге сәнәгать майданчыклары саны	берәмлек	6	6	6	6	6	6
Резидентлар саны	берәмлек	17	19	23	26	29	36
Кече һәм урта бизнес өлкәсендә эшләүчеләр саны	кеше	4980	5875	5900	5900	5920	5920
Шул исәптән үзмәшгуль гражданнар да	кеше	0	876	880	880	880	880
Тулай территориаль продуктта кече һәм урта бизнес өлеше (дәүләт статистикасы мәгълүматлары буенча)	%.	6,7	6,9	7,1	7,4	7,7	8,0
Кече предприятиеләр әйләнеше, (бөяләү)	млн. сум	5140	5474	5857	6265	6705	7175
Жирле бюджетка кече эшмәкәрлек субъектларыннан салымнар һәм башка түләүләр керү (салым	%.	19,0	20,0	21,0	22,0	23,0	24,0

инспекциясе мәгълүматлары буенча)							
Ваклап сату товар әйләнеше (гамәлгә ашыруның барлык каналларында) (Дәүләт статистикасы мәгълүматлары буенча)	млн. руб.	4424	4733	5074	5444	5847	6286
Түләүле хезмәтләр күләме (дәүләт статистикасы мәгълүматлары буенча)	млн. руб.	1419	1511	1612	1723	1844	1975

Азнакай муниципаль районында 2019-2023 елларга кече һәм урта эшмәкәрлек үсеш программасының төп чаралары

№ п/п	Чаралар исемлеге	Көтелгән нәтижә	Башкаручылар	Финанслау чыганагы	Үтөлеш вакыты
1	2	3	4	5	
1. Кече эшмәкәрлекне нәтижәле үстерү өчен хокукый базаны камилләштерү һәм административ киртәләрне киметү					
1.	Дәүләт һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларының хокукларын яклау	12.12.2008 Азнакай шәһәр прокуратурасы (киләшү буенча) 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары эшчәнлегенә дәүләт һәм муниципаль контроль органнарының вәкаләтле органнары тарафыннан закон үтәләшен тәэмин итү),	12.12.2008 Азнакай шәһәр прокуратурасы (киләшү буенча) 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары эшчәнлегенә дәүләт һәм муниципаль контроль органнарының вәкаләтле органнары тарафыннан закон үтәләшен тәэмин итү),	Агымдагы финанслау	2019-2023еллар
2.	Кече эшқуарлык өлкәсендә закон һәм норматив – хокукый актлар проектларына тәкъдимнәр әзерләү, гамәлдәге норматив-хокукый актларга үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү турында тәкъдимнәр әзерләү	Кече эшқуарлыкны үстерүнең хокукый базасын камилләштерү	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сөүдә бүлгеге, Азнакай муниципаль районының Финанс-бюджет палатасы, Азнакай муниципаль районының Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы	Агымдагы финанслау	2019-2023еллар

3.	Эшмәкәрлек өлкәсендә муниципаль дәрәжәдә норматив-хокукый база булдыру	Кече эшқуарлыкка ярдәм итү буенча нәтижәле оештыру һәм башка чаралар үткөрү	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлегә, Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының юридик бүлегә	Агымдагы финанслау	2019-2023 еллар
4.	Коррупциягә каршы көрәшкә юнәлдерелгән чараларны камилләштерү турында тәкъдимнәр әзерләү	Гомумиләштерү һәм тарату коррупциягә каршы тәртипнең уңай тәҗрибәсе. Эшқуарларның коррупция фактларына каршы көрәшне арттыру, бизнес алып баруның этик дәрәжәсен арттыру, кече эшмәкәрлек субъектларының хокукларын һәм мәнфәгатьләрен яклау	Азнакай муниципаль районының юридик бүлегә, Азнакай муниципаль районының эшмәкәрләр советы (киләшү буенча)	Агымдагы финанслау	2019-2023 еллар
2. Кече эшмәкәрлек субъектларына финанс-кредит һәм мөлкәт ярдәме күрсәтү					
1.	Азнакай муниципаль районында кече эшмәкәрлек субъектларына дәүләт ярдәме кысаларында чараларны гамәлгә ашыруда дәүләт хакимиятенең федераль һәм республика структураларына булышлык күрсәтү	Эшмәкәрлекне үстерүгә юнәлдерелгән федераль һәм республика программаларында катнашучы кече эшмәкәрлек субъектлары санын арттыру	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлегә	Агымдагы финанслау	2019-2023 еллар
2.	Район икътисадының өстенлекле юнәлешләрен үстерү максатларында Азнакай муниципаль районында кече эшмәкәрлек субъектларына жир кишәрлекләре, торак булмаган биналар белән тәэмин итүдә булышлык күрсәтү	Район икътисадының өстенлекле юнәлешләрен үстерү максатларында Кече предприятиеләрне жир кишәрлекләре, торак булмаган сәүдә һәм житештерү биналары белән тәэмин итү, эшқуарларның	Азнакай муниципаль районының Мөлкәт һәм жир мәнәсәбәтләре палатасы	Агымдагы финанслау	2019-2023 гг.

		районда үткәрелә торган тендерлар, аукционнар турында хәбәрдарлыгын арттыру			
3.	Азнакай муниципаль районында Кече эшмәкәрлекне үстерү өчен уңай шартлар тудыру максатларында салым ставкалары зурлыгына төзәтмәләр кертү турында тәкъдимнәр эшләү	Кече бизнес субъектлары эшчәнлеген өчен оптималь салым мөхитен булдыру. Районның өстенлекле тармакларында үз эшчәнлеген гәмәлгә ашыручы кече эшмәкәрлек субъектларын стимуллаштыру	Азнакай муниципаль районының Мөлкәт һәм җир мөнәсәбәтләре палатасы, Азнакай муниципаль районының Финанс-бюджет палатасы	Агымдагы финанслау	2019-2023 еллар
4.	Муниципаль районның торак пунктларына пассажирлар йөртүне гәмәлгә ашыручы кече һәм урта эшкуарлык субъектларына субсидияләр бирү тәртибе турында	Азнакай муниципаль районы чикләрендә пассажирлар йөртүне гәмәлгә ашыручы кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларын стимуллаштыру һәм җәлеп итү.	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының төзелеш һәм инфраструктура үсеше бүлеген, Азнакай шәһәре Башкарма комитеты (киләшү буенча)	Бюджет төбәк расланган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә	2019-2023 еллар
5.	КФХ, шәхси эшмәкәр, гаилә фермалары төзүгә, шул исәптән җир участкалары һәм биналарны рәсмиләштерүдә ярдәм итү юлы белән авылда эшкуарлыкны үстерүгә ярдәм итү.	Авыл җирлегендә кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларын санын арттыру	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлеген, Азнакай муниципаль районы Мөлкәт һәм җир мөнәсәбәтләре палатасы.	Бюджет төбәк расланган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә	2019-2023 еллар
3. Кече эшкуарлыкка мәгълүмати-консультацион ярдәм					
1.	Азнакай муниципаль районының кече эшмәкәрлеккә ярдәм һәм аны үстерү өлкәсендә үткәрелә торган чараларны мәгълүмати яктан тәэмин итү	Кече һәм урта бизнес вәкилләренең алдынгы эш тәҗрибәсен системалаштыру һәм тарату. Азнакай муниципаль районы Башкарма комитеты үткәрә торган конкурсларда,	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлеген, җәмәгатьчелек һәм ММЧ белән эшләү бүлеген (киләшү буенча)	Агымдагы финанслау	2019-2023 еллар

		күргәзмәләрдә, башка чараларда катнашырга кече эшмәкәрлек субъектларын жәлеп итү			
2.	Кече эшмәкәрлек субъектлары, районның жирле үзидарә органнары катнашында «түгәрәк» естәлләр, семинарлар, конференцияләр үткөрү; эшкуарларга эшкуарлык эшчәнлеген алып бару мәсьәләләре буенча адреслы юридик ярдәм күрсәтү	Кече эшкуарлык субъектларының һәм жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеген жайга салу, эшкуарлыкны үстерүнең актуаль мәсьәләләрен яктырту һәм уртак төкәдимнәр һәм аларны хәл итү турында төкәдимнәр эшләү, эшкуарларның контрольлек итүче, күзәтчелек һәм хокук саклау органнары эшчәнлегенә турында хәбәрдарлыгын арттыру	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлегенә, Азнакай муниципаль районының юридик бүлегенә, Азнакай муниципаль районының эшмәкәрләр советы (киләшү буенча)	Бюджет төбәк расланган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә	2019-2023 еллар
3.	Побратов шәһәрләреннән бизнес вәкилләргә катнашында семинар-очрашулар үткөрү	Кече эшкуарлык субъектларының һәм халыкара дәрәжәдәге бизнес субъектларының үзара хезмәттәшлеген жайга салу	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлегенә; Азнакай муниципаль районының юридик бүлегенә, Азнакай муниципаль районының эшмәкәрләр советы (киләшү буенча)	Бюджет төбәк расланган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә	2019 ел
4. Эшмәкәрнең уңай имиджын һәм эшкуарлык турында уңай җәмәгәтчелек фикерен формалаштыру					
1.	Татарстан Республикасында уздырыла торган күргәзмәләрдә, ярминкәләрдә, конкурсларда катнашуга кече эшмәкәрлек субъектларын жәлеп итү	Эшмәкәрлек үсешенә ярдәм итү, эшмәкәрлек эшчәнлегенә иң яхшы субъектларының алдынгы эш тәҗрибәсен тарату, Азнакай муниципаль районының	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлегенә, Азнакай муниципаль районы эшмәкәрләр советы (киләшү буенча)	Агымдагы финанслау	2019-2023 еллар

		социаль-икътисадыҗ үсешендә кече һәм урта бизнесның ролен һәм әһәмиятен пропагандалау			
2.	Ел саен үткәрелә торган «предприятиене Яңа елга иң яхшы бизеү " конкурсын үткәрү»	Проведение ежегодного конкурса "Лучшее оформление предприятия на Новый год"	Азнакай шәһәре Башкарма комитеты (киләшү буенча); Авыл җирлекләре башлыклары (киләшү буенча), шәһәр тибындагы Аксубай бистәсе Башкарма комитетыАктүбә (киләшү буенча)	Бюджет төбәк расланган бюджет ассигнованиел әре чикләрендә	2019 ел
3.	Шәхси эшқуарларның, кече һәм урта бизнес оешмаларының «Лизинг-грант» программасында һәм башка грантларда һәм программаларда катнашуы	Шәхси эшмәкәрләрнең, предприятиеләрнең һәм оешмаларның матди-техник базасын үстерү	Кече һәм урта бизнес субъектлары (киләшү буенча)	Лизинг-грант " программасы буенча субсидияләр»	2019-2024 еллар
4.	Эшмәкәрнең уңай имиджын булдыру: - массакуләм мәгълүмат чаралары аша; - «Ел эшқуары " конкурсына йомгак ясау»	Эшмәкәрнең социаль статусын күтәрү. Эшмәкәрлек белән җәмәгатьчелекнең кызыксынуын арттыру, үзмәшгульлек формасы буларак. Халыкның эшлекле активлығын стимуллаштыру.	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлегә; кече һәм урта бизнес вәкилләре (киләшү буенча), «Маяк» газетасы «телерадиокомпаниясе АРТ " ЖЧЖ (киләшү буенча).	Агымдагы финанслау	2019-2023 еллар
5. 5. Кече эшмәкәрлек өчен квалификацияле кадрлар әзерләү					
1.	Законнар үзгәрүгә бәйле рәвештә кече эшмәкәрлек мәсьәләләре буенча гамәли семинарлар үткәрү	Сәүдә, көнкүреш һәм башка хезмәтләр күрсәткәндә хокук бозуларны булдырмау максатларында кече эшмәкәрлек субъектларына законнардагы үзгәрешләр	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлегә; Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының юридик бүлегә, Азнакай муниципаль	Бюджет төбәк расланган бюджет ассигнованиел әре	2019-2023 еллар

		турында мәгълүмат бирү	районы эшмәкәрләр советы (киләшү буенча)	чикләрендә	
2.	Эшкуарларга персоналны укутуда ярдәм күрсәтү	Азнакай муниципаль районының хезмәт халыкны эш белән тәэмин итү үзәге аша кече эшмәкәрлек субъектлары өчен кирәкле һөнәрләр буенча укуту өчен юнәлеш.	ГКУ " Азнакай шәһәре халыкны эш белән тәэмин итү үзәге» (киләшү буенча)	Бюджет төбәк расланган бюджет ассигнованиеләре чикләрендә	2019-2023 еллар
3.	Оказание предпринимателям методической и практической помощи по вопросам социально-трудовых отношений, охраны труда	Хезмәт законнары өлкәсендә эшмәкәрлек структураларының белем дәрәжәсен күтәрү	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлгеге; Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының юридик бүлгеге, Азнакай муниципаль районы эшмәкәрләр советы (киләшү буенча), «Азнакай шәһәре халыкны эш белән тәэмин итү үзәге» ГКУ (киләшү буенча))	Агымдагы финанслау	2019-2023 еллар
6. Эшмәкәрлек инициативасына, шул исәптән эшсез гражданның да ярдәм итү һәм кызыксындыру. Кече эшмәкәрлек субъектлары арасында хакимият органнары белән партнерлык мөнәсәбәтләрен урнаштыруга ярдәм итү					
1.	Азнакай муниципаль районының югары уку йортлары һәм халыкны эш белән тәэмин итү үзәге белән эшмәкәрлек эшчәнлегенә субъектларының үзара хезмәттәшлеген оештыру, үз бизнесларын (үзмәшгүльлеген) оештыруга шәһәр өчен өстенлекле тармакларга инициативалы,	Яшьләрнең эшмәкәрлек эшчәнлеген стимуллаштыру, эшкә урнашу проблемалары белән очрашкан гражданның эш белән тәэмин итүгә ярдәм итү.	ГКУ " Азнакай шәһәре халыкны эш белән тәэмин итү үзәге» (киләшү буенча)	Агымдагы финанслау	2019-2023 гг.

	жаваплы затларны жәлеп итү һәм аларга район башкарма хакимияте органнары ягыннан ярдәм күрсәтү мөмкинлеге турында мәгълүмат бирү максатыннан, Азнакай муниципаль районының халыкны эш белән тәэмин итү үзәге тарафыннан				
2.	Эшмәкәрлек эшчәнлеге нигезләре буенча шәхси консультацияләр үткөрү, тренинглар оештыру, укыту курслары	Хокукый грамоталылыкны һәм бизнесны алып бару нигезләре турында хәбәрдарлыкны арттыру	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлгеге, Азнакай муниципаль районы эшмәкәрләр советы (киләшү буенча)	Агымдагы финанслау	2019-2023 гг.
3.	Эшмәкәрлек эшчәнлеге өлкәсендә районның социаль-икътисады үсеш сәясәтенә кагылышлы мәсьәләләр буенча хакимият органнары һәм эшмәкәрлек эшчәнлеге субъектлары тарафыннан килештерелгән ысулларны эшләү максатларында Азнакай муниципаль районы эшмәкәрләр Советы эшчәнлеген оештыру	Районның икътисады, милек, шәһәр төзелеше һәм социаль сәясәтен формалаштырганда һәм тормышка ашырганда кече эшмәкәрлек субъектларының, жирле үзидарә органнарының хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен яклау буенча тәкъдимнәр эшләү өчен Азнакай муниципаль районының үзеннән-үзе көйләнә торган оешмалары, кече эшмәкәрлек субъектларының, жирле үзидарә органнарының үзара хезмәттәшлеген оештыру. Административ киртәләргә киметү, Икътисадның аерым тармакларында кече	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлгеге, Азнакай муниципаль районы эшмәкәрләр советы (киләшү буенча)	Агымдагы финанслау	2019-2023 гг.

		эшқуарлық субъектларының хәлен начарайтучы сыйфатсыз, норматив-хокукий актлар кабул итүгә юл куймау			
4.	Татарстан Республикасы һәм Азнакай муниципаль районы продукциясен алга этәрү буенча күргәзмәләр, ярминкәләр, акцияләр үткөрү	Продукция сату базарларын киңәйтү	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлегә	Агымдагы финанслау	2019-2023 гг.
5.	Азнакай шәһәрән сатып ал «акциясе»	Жирле житештерү продукциясен, шул исәптән эшқуарлық продукциясен сату базарын булдыру	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлегә	Агымдагы финанслау	2019 - 2023 еллар

**«ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АЗНАКАЙ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНДА
2019-2020 ЕЛЛАРГА КӨНДӘШЛЕКНЕ ҮСТЕРҮ»
Муниципаль ярдәмче программа**

ЯРДӘМЧЕ ПРОГРАММА ПАСПОРТЫ

Программаның Исеме	2019-2020 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында көндәшлекне үстерү " ярдәмче программасы»
Программаны эшләү турында Карар кабул итү датасы (аны раслау датасы, норматив акт)	Программа 2019-2020 елларга Россия Федерациясендә көндәшлекне үстерүнең милли планы нигезендә 2017 елның 21 декабрендә Россия Федерациясе Президенты В. В. Путин кул куйган «көндәшлекне үстерү буенча дәүләт сәясәтенең төп юнәлешләре турында» № 618 Указын үтәү йөзеннән эшләнгән
Заказчы	Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районы башкарма комитеты
Төп эшләүчеләр программасы	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлгеге, предприятие һәм учреждение
Программаның максатлары һәм бурычлары	<p>Программаның максаты булып тора:</p> <ul style="list-style-type: none"> - районда тормыш эшчәнлегенең барлык секторларында конкурентлы мохит булдыру; - товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр ассортиментын киңәйтү, сыйфатны күтәрү һәм бәяләргә киметү хисабына кулланучылар канәгатьлеген арттыру. <p>Конкурентлы сәясәт максатларына ирешү түбәндәге бурычларны хәл итүгә күздә тоту: товарлар һәм хезмәт күрсәтүләр базарына нигезсез административ һәм икътисадык киртәләргә бетерү; бизнес алып бару өчен уңайлы базар мохите булдыру, жәмгыять ихтияжларын тулысынча канәгатьләндерү; икътисадык жайга салу инструментларын куллануны камилләштерү, шул исәптән муниципаль сатып алуларны планлаштыру максатларында хакимият органнары, хужалык итүче субъектлар эшчәнлегенең мөһүм ачыклығын булдыру; конкурентлык дәрәжәсенә йогынты ясаучы субъектлар эшчәнлегенең нәтижелелеген бәяләү, кулланучыларның икътисадык мәнфәгатьләрен яклау</p>
Гамәлгә ашыру вакыты	2019-2020 еллар
Финанслау чыганакалары	Кирәк түгел
Тормышка ашыруның көтелгән соңгы нәтижеләре	Федераль монополиягә каршы хезмәткә нигезләнгән шикәятләргә булмавы. Игълан ителгән торгларның гомуми саныннан алып 2020 ел азагына кадәр 15% ка кадәр кимегән. Сатуларда катнашучыларның уртача санын 2020 ел ахырына 3,1 гә кадәр арттыру (бер процедурада катнашучылар саны). 2020 ел азагына игълан ителгән торгларның гомуми суммасыннан алынган акчаларны гомуми экономияләү өлешен 11% ка кадәр арттыру. 44-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла

торган кече эшкуарлык субъектлары, социаль юнөлешле коммерциячел булмаган оешмалар арасында сатып алулар өлешен 63% ка арттыру.

I. Гомуми нигезлэмэләр

Көндөшлек базар икътисадын жайга салуның иң нәтижәле механизмнарының берсе булып тора, шулай ук социаль өлкәне үстерү темпларын тизлэтүгә зур йогынты ясый, бу исә ахыр чиктә халыкның тормыш сыйфатын арттыруга китерә.

2019-2020 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында көндөшлекне үстерү программасы (алга таба - Программа) Россия Федерациясе Президенты В. В. Путин тарафыннан 2017 елның 21 декабрдә имзаланган «көндөшлекне үстерү буенча дәүләт сәясәтенең төп юнөлешләре турында» 618 номерлы указны гамәлгә ашыру максатларында эшлэнгән.

1.1. Максат һәм бурычлар

Элеге программаның максаты-тормыш эшчәнлегенең барлык өлкәләрендә конкурентлы мохит булдыру.

Куелган максатка ирешү түбәндәге бурычларны хәл итү белән тәмин ителә:

- товарлар һәм хезмәтләр базарына керүнең нигезсез административ һәм икътисадый киртәләрен бетерү;

- бизнес алып бару, базарларны үстерү, жәмгыять ихтыяжларын тулысынча канәгатьләндерү өчен уңайлы базар мохитен формалаштыру;

- икътисадый жайга салу инструментларын куллануны камилләштерү, шул исәптән дәүләти сатып алуларны һәм табигый монополияләре тарифларны жайга салуны планлаштыру;

- конкуренция дәрәжәсенә йогынты ясаучы субъектлар эшчәнлегенең нәтижәлелеген баяләү һәм кулланучыларның икътисадый мәнфәгатьләрен яклау максатында хакимият органнары, хужалык итүче субъектлар эшчәнлегенең мәгълүмати ачыклығын булдыру.

Программаны тормышка ашыру вакыты: 2019-2020 еллар

II. Конкурент мохитен һәм товарлар һәм хезмәтләр базарларында көндөшлекне үстерү чараларын анализлау

2.1 Социаль өлкә

Территориянең алга таба социаль-икътисадый үсеше, социаль өлкәнең тотрыклы үсешенә ярдәм итә. Анда мәгариф, сәламәтлек саклау, мәдәният, яшьләр сәясәте, физик культура һәм спорт системасына аеруча зур әһемият бирелә.

Бүгенге көндә район территориясендә мәктәпкәчә балалар учреждениеләре һәм гомуми урта белем бирү учреждениеләре, Азнакай политехник техникумы эшләп килә. Хезмәт базарында чит телләргә өйрәтү, мәктәпкә эзерлек һәм башка коммерцияле оешмалар да бар. Жирле үзидарә органнары тарафыннан аларның эшчәнлегенә чикләүләр юк. Россия ФМХДА Шикаять һәм мөрәжәгатьләр, жирле үзидарә органнары тарафыннан эшмәкәрлек эшчәнлеген үстерүгә каршылыклар турында Юк.

Сәламәтлек саклау системасында, шул исәптән дару препаратлары, медицина эшләнмәләре, медицина хезмәтләре базарында, дәүләт челтәреннән тыш, коммерция предприятиеләре эшли. Даруханә бизнесы, стоматология хезмәтләре аеруча актив үсә. Диагностика үзәге эшли.

Район территориясендә медицина хезмәтләре базарын киңәйтү өчен чикләүләр юк. Россия Монополиягә каршы федераль хезмәтенә шикаятьләр һәм мөрәжәгатьләр килмәде.

Мәдәният, физик культура һәм спорт, яшьләр сәясәте хезмәтләре базарында да шундый ук хәл.

2.2. Ваклап сату базары һәм көнкүреш хезмәтләре

Кулланучылар базары-икътисадның иң мөһим һәм әһәмиятле секторларының берсе, 2016 ел нәтижәләре буенча Татарстан Республикасының тулаем төбәк продукты күләмендә аның өлеше 13,9% тәшкил итә (бәяләү). Сәүдә тармагында республика икътисадында мәшгуль кешеләрнең 17,5% ы эшли.

Азнакай муниципаль районында 2017 ел йомгаклары буенча ваклап сату сәүдәсе әйләнеше 4221,43 млн. сум тәшкил итте, бу узган елның шул ук чоры күрсәткеченнән 2,2% ка артыграк (алга таба - АППГ). Бу чорда жан башына ваклап сату әйләнеше 67750 сум тәшкил иткән (АППГ – 64230 сум).

Россия Федерациясә Хөкүмәтенең 2016 елның 9 апрелендәге «сәүдә объектлары майданы белән халыкның минималь тәэмин ителеше нормативларын билгеләү Кагыйдәләрен һәм сәүдә объектлары майданы белән халыкның минималь тәэмин ителеше нормативларын исәпләү методикасын раслау турында» 291 номерлы Карарын гамәлгә ашыру максатларында, шулай ук Россия Федерациясә Хөкүмәтенең 2010 елның 24 сентябрәндәге 754 номерлы карарын үз көчен югалткан дип тану турында " 2016 елның 7 октябрәндәге 259-ОД номерлы боерыгы белән Татарстан Республикасы сәнәгать һәм сәүдә министрлығының сәүдә объектлары майданы белән

Хәзерге вакытта Азнакай районы буенча 1000 кешегә исәпләнгән сәүдә майданчылары белән тәэмин ителеш уртача 532 кв. м тәшкил итә, бу Татарстан халкының сәүдә объектлары майданы белән тәэмин ителеше нормативыннан артып китә (норматив – 360,3 кв.м).

Азнакай муниципаль районының заманча сәүдә тармагы, Татарстан Республикасы буенча тулаем алганда, сәүдә челтәрләре өлеше үсеше белән характерлана. Соңгы елларда «Х5 Ритейл групп» («Пятерочка+»), «Магнит», «Эссен», «Арыш май», шулай ук «Изобилие», «сәлам»кибетләре челтәрен киңәйтәләр.

Хәзерге вакытта ваклап сату секторында 304 предприятие эшли. Шәһәрдә 195 кибет, авылда 109 кибет бар. Алар барысы да сәүдә хезмәте, янгын һәм санитария иминлеген оештыруның заманча таләпләренә җавап бирә.

13200 мең сумлык продукция сатылган 45 ярминкә.

Районның эчке базары проблемасы булып шәһәрдә һәм авылда сәүдә өлкәсе үсешендә аерма кала. Эшмәкәрләр үз бизнесларын авыл җирлегендә дә берсүзсез үстерә. Азнакай муниципаль районында 76 авыл торак пункты урнашкан, шул исәптән 29 халык саны 100 кешегә кадәр. Районның 29 авыл торак пунктында стационар сәүдә челтәре юк. Бүген ерак авылларда халыкны товарлар һәм хезмәтләр белән тәэмин итү атнага 2 тапкыр район кулланучылар җәмгыяте тарафыннан оештырыла торган күчмә сәүдә ярдәмендә башкарыла. Шулай ук вакытта халык саны аз булган пунктларга хезмәт күрсәтү югары транспорт чыгымнары һәм

халыкның сатып алу сәләте түбән булу аркасында зыянга эшли дип билгеләп үтәргә кирәк.

Районда көнкүреш хезмәтләре базары чәчтараш хезмәтләре күрсәтү, аяк киёмнәре ремонтлау, фото хезмәтләр күрсәтү, тегү әйберләрен ремонтлау һәм тегү, көнкүреш техникасына ремонт һәм техник хезмәт күрсәтү, мунча, ритуаль хезмәтләр күрсәтү белән тәкъдим ителгән. Шәһәрдә жиңел автомобильләрен ремонтлау һәм техник хезмәт күрсәтү, шиномонтаж, заманча жиһазларда автомобильләр диагностикасы буенча хезмәтләр киң тәкъдим ителгән. Подушекларны чистарту, чистарту һәм дезинфекцияләү буенча предприятиеләр ачылды.

Сәүдә һәм хезмәт күрсәтү өлкәсендә төп куркынычлар:

1. Халыкның түләү сәләте.
2. Күрсәтелә торган товарлар һәм хезмәтләр сыйфаты.
3. Энергия ресурсларының бәяләре арту.

Ваклап сату өлкәсендә көндәшлекне үстерүгә юнәлдерелгән төп чаралар:

1. Азнакай муниципаль районының Кече һәм ерактагы авыл торак пунктларында яңа сәүдә объектларын ачу.
2. Азнакай муниципаль районында агросәнәгать паркын ачу.

2.3. Кече һәм урта эшмәкәрлекне үстерү

Бүгенге көндә икътисадның иң мөһим бурычларынан берсе-инвестицион активлыкны үстерү, моноик юнәлешләрдән китүнең төп алшартларының берсе буларак, район икътисадының конкуренциягә сәләтлелеген киләчәктә дә арттыру. Объектив кыенлыklarга карамастан, ел нәтижеләре буенча икътисадның реаль секторына инвестицияләр күләме 12 млрд. сумнан артык тәшкил иткән, аларның төп өлеше гамәлдәге производстволарны модернизацияләүгә юнәлдерелгән.

Ул икътисадның базар структурасын һәм конкурентлы мохит формалаштыруга ярдәм итә, эшсезлекнең кискенлеген киметә, бюджетның керем өлешен формалаштыруга саллы өлеш кертә. Барлык дәрәжәдәге бюджетларга эшмәкәрләр эшчәнлегеннән кәргән салым күләме 409 миллион сум тәшкил иткән, ягъни гомуми керемнәренң 21 проценты.

Муниципаль дәрәжәдә кече һәм урта бизнес субъектларына ярдәм итүнең төрле формалары күрсәтелә. Кече һәм урта эшқуарлык инфраструктурасы объектларын булдыру һәм үстерү әһәмиятле ярдәм булып тора. Районда муниципаль дәрәжәдәге өч сәнәгать майданчыгы булдырылган. Сәнәгать майданчыгы статусында бүген аеруча актив үсеш ала, ул Татарстан Республикасы Икътисад министрлыгы аккредитациясе булган «Азнакай» майданчыгы. «2017-2021 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларын үстерү» программасы гамәлдә.

Бизнес алып бару өчен шартлар тудыру максатларында резидентларны муниципаль дәрәжәдәге гамәлдәге сәнәгать майданчыкларына жәлеп итү буенча эш алып барыла.

Депутатлар корпусына резидентларны жәлеп итү өчен сәнәгать майданчыклары территориясендә житештерү куәтләрен урнаштырган предприятиеләр өчен финанс йөкләнешен киметүгә, шул исәптән аккредитацияләнгән сәнәгать майданчыкларын жиңер участкалары һәм жиңер салымы өчен аренда түләвеннән азат итүгә юнәлдерелгән берничә карар кабул ителде. Тәкъдим ителгән преференцияләр житештерү ачуны, эш урыннары булдыруны тәмин итәргә, шул рәвешле район һәм шәһәр бюджетларының төшеп калучы керемнәрен компенсацияләргә тиеш

Өлеге карарны кабул итү нәтижәсендә тагын өч сәнәгать зонасы сәнәгать майданчыклары статусын билгеләү теләген белдерде һәм жиңерле дәрәжәдә уңай

караар кабул итеп, документларны 2018 елның февралендә Татарстан Республикасы Икътисад министрлыгына аккредитация өчен жиберде.

Агымдагы елда майданчыкларның идарәче компанияләре, эшмәкәрләр Советы белән берлектә житештерү секторы үсешен стимуллаштыра торган өстәмә чаралар күрергә, чиктәш территорияләрдән инвесторларны жәлеп итәргә кирәк.

Әлеге сәнәгать майданчыкларында түбәндәге производстволар урнаштыру һәм якын киләчәктә 60тан артык эш урыны булдыру планлаштырыла.

Муниципаль дәрәжәдәге муниципаль сәнәгать майданчыклары:

"АБСМ»: асфальт заводын урнаштыру (жибәрү-көйләү эшләре тәмамлану стадиясендә), ГУМУС житештерү;

"Азнакай ПМК»: пластик тәрәзәләр, ишекләр житештерү, ит ярымфабрикатлары житештерү;

«Мотор " - металлроботка, металл эшләнмәләренең порошок буяулары.

"Азнакай» муниципаль дәрәжәдәге гамәлдәге сәнәгать майданчыгында транспортны газ-мотор ягулыгына күчерү буенча предприятиенә киңәйтү планлаштырыла.

Сәнәгать майданчыклары үсешенә өстенлекле юнәлеш-төзелеш материаллары, жиңел сәнәгать предприятиеләре, эшкәртү производстволары, перспективалы резидентлар һәм инвесторлар жәлеп итү юлы белән, яңа производстволар ачу.

2.4. Реклама конструкцияләрен урнаштыру өлкәсендә көндәшлекне үстерү. Муниципаль милек объектлары белән идарә итү процессларын камилләштерү.

Заманча шәһәрнең Тышкы реклама-ул аның тышкы кыяфәте, эшлекле тормышның визуаль коммуникациясенә мөһим өлеше, муниципаль берәмлек бюджеты керемнәре чыганагы.

Төп бурыч-тышкы реклама базарын жайга салуның иң нәтижәле механизмнарын тәмин итү, бюджетның реклама урыннарыннан максималь керем алу, визуаль коммуникацияләренең заманча алымнарын үстерү максатларында шәһәрнең инвестицияләр жәлеп итүчәнлеген күтәрү.

Куелган максатларга ирешүнең катлаулылыгы күбесенчә коммерцияле реклама базарын һәм аерым алганда тышкы реклама базарын үстерүдә заманча тенденцияләр белән аңлатыла. Объектив мәгълүматлар шундый ки, хәзерге икътисадтагы тышкы реклама өлеше, беренче чиратта, реклама бирүчеләр мәнфәгатләрен интернет-реклама секторына күчерү хисабына эшлекле рәвештә кими.

Бүгенге көндә реклама конструкцияләренә тышкы кыяфәте, карап тоту, үтәү сыйфаты ягыннан да, конструкциянең иң кулай урынын билгеләү хисабына шәһәр мохите эстетикасына тискәре йогынтыны киметү планында да житди таләпләр куела. Бу бурычлар "реклама турында" 2006 елның 13 мартындагы 38-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, шәһәр территориясендә урнаштыруга рөхсәт ителгән реклама конструкцияләре төрләрен билгеләү һәм аларны урнаштыру схемасын эшләү һәм раслау юлы белән жирле үзидарә органнары тарафыннан хәл ителә. Схемада милек формасына бәйсез рәвештә жир кишәрлекләрендә реклама конструкцияләре урыннары, шулай ук муниципаль милектә яки Россия Федерациясе субъектлары милкендә булган биналарда конструкцияләрен урнаштыру урыннары билгеләнә.

Хәзерге вакытта Азнакай муниципаль районында һәм Азнакай шәһәрендә 2014 елда тормышка ашырылган һәм евроцитлар, кронштейннар, пилоннар, динамикалы реклама конструкцияләре урнаштырылган 67 номерлы караар белән расланган реклама конструкцияләрен урнаштыру схемасы гамәлдә.

2018 елда схемада каралган урыннар гамәлгә ашырылган ачык аукционнар узды.

Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районы территориясендә реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру тәртибе турында 28.05.2012 ел, № 155-21 карары белән расланган Нигезләмә нигезендә (23.08.2013 ел, №258-36, 19.03.2015 ел, №359-51 карарлары редакциясендә) Азнакай муниципаль районында реклама конструкцияләрен урнаштыруга һәм эксплуатацияләүгә килешү тәзу хокукына ачык аукционнар үткәрелде. Жиңүчеләр белән сәүдә нәтижәләре буенча 5 еллык килешү төзелде. Торгләр максималль конкуренцияне тәэмин итәләр һәм шәһәр бюджетына иң күп керүне гарантиялиләр. Якын арада Азнакай шәһәрендә 10 евроцит күләмендә реклама конструкцияләрен урнаштыру һәм файдалануга килешүләр тәзу хокукына тагын бер ачык аукцион үткәрү планлаштырыла

Азнакай муниципаль районы территориясендә тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру тәртибе турындагы нигезләмә Азнакай муниципаль районы өчен бердәм булган рөхсәт документларын проектлау, рәсмиләштерү һәм килештерү, урнаштыру (монтажлау, демонтаж), реклама конструкцияләрен һәм мәгълүмат чараларын эксплуатацияләүгә, шулай ук жәмәгать транспорт чараларында реклама урнаштыруга (монтажлау, демонтаж), район территориясендә әлеге таләпләрнең үтәлешен контрольдә тотуга карата тәртип һәм таләпләр билгели. Биналарда, корылмаларда һәм башка объектларда урнаштырганда реклама конструкцияләре бинаның, төзелмәләрнең, корылмаларның архитектурасына туры килергә тиеш (тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру урыннары объектның проекты яки объектның реклама бизәлеше концепциясе белән билгеләнә) һәм жиңлекнең, мөйданнарның, биналарның, төзелмәләрнең һәм корылмаларның бердәм архитектур-сәнгати йөзен бозмаска тиеш.

2.5. Авыл хужалыгы продукциясе базары

Авыл хужалыгы Азнакай районы икътисадының өстенлекле тармакларының берсе булып тора.

Авыл хужалыгы продукциясе базарында көндәшлекне үстерүнең өстенлекле юнәлешләре булып торалар:

1. Карамалы авылындагы Геррефорд ит токымлы эре мөгезле терлек йөртү өчен мөйданчык тәзу.
2. "Азнакай"АФ" ЖЧЖдә (Олы Сукаеш авылы) 2000 башка исәпләнгән мегафермалар тәзу.
3. 100 һәм 200 башка исәпләнгән сыер абзарларын капиталль ремонтлау.
4. Машина-трактор паркларын капиталль ремонтлау.
5. Яшелчә саклау урыннарын капиталль ремонтлау.
6. Ашлык чистарту комплексларын, ашлык саклагычларын һәм ябык ыңдыр табакларын капиталль ремонтлау.
7. Силос-сенаж траншеяларын тәзу.
8. Авыл хужалыгы товар житештерүчеләренә дәүләт ярдәме.
9. Орлык материалын яңарту.
10. Нәселле терлекчелекне үстерү.
11. Үсемлекчелектә югары табышлы культуралар керту.
12. Авыл хужалыгы техникасы паркын яңарту.
13. Азнакай шәһәрендә Агросәнәгать паркын тәзу һәм эшләтеп жиңбәрү.
14. Яңа эш башлаучы һәм гаилә фермаларының алга таба үсеше.

15. Умартачылыкны үстерү.

"2019-2020 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында көндәшлекне үстерү» Подпрограммасына № 1 кушымта

ПРОГРАММАНЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУНЫҢ ПЛАНЛАШТЫРЫЛГАН НӘТИЖӘЛӘРЕ

п/п	Күрсәткечләр	Үлчәү берәмлеге	Күрсәткечнең әһәмияте (базовое)	Күрсәткечнең гамәлгә ашыру еллары буенча планлаштырылган әһәмияте	
				2019 ел	2020 ел
	Күрсәткечнең гамәлгә ашыру еллары буенча планлаштырылган әһәмияте		2018 ел	2019 ел	2020 ел
1.	Федераль монополиягә каршы хезмәткә нигезләнган шикаятьләрнең булмавы.	күләм	0	0	0
2.	2020 ел ахырына игълан ителгән сәүдәләрнең гомуми саныннан килеп чыкмаган сәүдәләрнең өлешен киметү.	процент	23,7	18,0	15,0
3.	Сатуларда катнашучыларның уртача саны	катнашучылар саны бер процедурада	2,02	2,5	3,1
4.	Өлеше гомуми акча экономияләү нче гомуми суммасы игълан ителгән сәүдә	процент	8,3	10,0	11,0
5.	Кече эшқуарлык субъектлары, социаль юнәлешле	процент	58,0	60,0	63,0

	коммерциячел булмаган оешмалар арасында сатып алулар өлөшө № 44- ФЗ Федераль закон нигезендө гамэлгө ашырыла				
--	--	--	--	--	--

**КҮРСӨТКЕЧЛӨРНЕ ИСЭПЛӨҮ МЕТОДИКАСЫ N 1 КУШЫМТАСЫНДА
МЕТОДИКА РАСЧЕТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ В ПРИЛОЖЕНИИ N 1**

N п/п	Күрсөткөч атамасы	Үлчөү берәмлеге	Исәплөү методикасы
1	Федераль монополиягө каршы хезмәткө нигезлэнгән шикаятьләрнең булмавы.	күлөм	абсолют күрсөткөч
2	Игълан ителгән торгларның гомуми саныннан килеп чыкмаган сөүдө өлөшө	процент	$\text{Днт} = N/K * 100$ <p>Днт – булмаган сату-алу өлөшө</p> <p>N - гаризалар бирелмөгән сөүдөлөр саны яки гаризалар кире кагылган, яки бер гариза бирелгән;</p> <p>K - игълан ителгән торгларның гомуми саны, берәмлек</p>
3	Сатуларда катнашучыларның уртача саны	катнашучылар саны бер процедурада	$Y = (Y'1+ Y'2+ Y'n)/K$ <p>Y - катнашучылар саны бер процедурада, берәмлек; - монда k-үткөрөлгән процедуралар саны, берәмлек;</p> <p>K - үткөрөлгән процедураларның гомуми саны, берәмлек</p>
4	Өлөшө гомуми акча экономиаләү нче гомуми суммасы игълан ителгән сөүдө	процент	$\text{Эодс} = \text{Эдс} / \text{Еобт} * 100\%$ <p>Эодс - игълан ителгән торгларның</p>

			<p>гомуми суммасыннан гомуми акча экономияләү өлеше, процент; Эдс - сатуларны үткөрү нәтижәсендә һәм сатуларны үткөрүгә кадәр акча средстволарына гомуми экономия, сум;</p> <p>Еобт- игълан ителгән сатуларның гомуми суммасы, сум</p>
5	<p>Кече эшкурлык субъектлары, социаль юнөлешле коммерциячел булмаган оешмалар арасында сатып алулар өлеше № 44-ФЗ Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла</p>	процент	<p>$Дзмс\text{п} = \frac{E + C}{СГО} * 100\%$</p> <p>Дзмс\text{п} - кече эшмәкәрлек субъектларыннан, социаль юнөлешле коммерциячел булмаган оешмалардан (СОНО) сатып алулар өлеше), %;</p> <p>Е- СМП белән төзелгән контрактлар суммасы, СОНО буенча игълан ителгән арасында СМП, СОНО сатып алулар, сум.;</p> <p>С- субподрядчыларны, соисполнительләрне СМП арасыннан контрактны үтәүгә жәлеп итү белән контрактлар суммасы, извещениедә 44-ФЗ номерлы Федераль законның 30 статьясындагы 5 өлеше нигезендә таләп куелган очракта гына.;</p> <p>СГО - гомуми еллык күләм № 44-ФЗ законның 30 статьясындагы 1.1 пункттын исәпкә алып</p>

"2019-2020 елларга Татарстан Республикасы Азнакай муниципаль районында көндөшлекне үстерү»
Подпрограммага № 2 кушымта

N п/п	Чараның исеме бурычларны үтәү өчен	Жаваплы башкаручылар һәм төп катнашучылар	Чараны гамәлгә ашыру сроклары	Максатчан Индикаторлары	үтөлеш
Социаль әһәмиятле базарларда көндөшлекне үстерү					
Ваклап сату базары					
1	Кече һәм ерак авыл торак пунктларында яңа сәүдә объектларын ачу*	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының икътисад, сәнәгать һәм сәүдә бүлегенә)	2019 - 2020 еллар	Кече һәм еракта урнашкан авыл торак пунктларында яңа сәүдә объектлары, берәмлекләр саны 2019 елда - 2; 2020 елда - 5	
2	Агросәнәгать паркын ачу	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитеты җитәкчесенең инфраструктур үсеш буенча урынбасары, Азнакай муниципаль районы Башкарма комитеты җитәкчесенең эшмәкәрлекне үстерү, КФХ һәм шәхси ярдәмче хужалыкларны үстерү мәсьәләләре буенча ярдәмчесе	2018 - 2020 еллар	Агросәнәгать паркы резидентлары саны, 2020 елга берәмлек Тутырганчы.	

Төзелеш базары					
1	Сәнәгать майданчыгы ачылды *	Азнакай муниципаль районының сәнәгать майданчылары Идарәче компанияләре, Азнакай муниципаль районы Башкарма комитеты житәкчесенең эшмәкәрлекне үстерү, КФХ һәм шәхси ярдәмче хужалыкларны үстерү мәсьәләләре буенча ярдәмчесе	2019 - 2020 еллар	Сәнәгать майданчыгы резидентлары саны, ед 2019 елда-15; 2020 елда-20;	
Көндәшлекле мохитне үстерү буенча системалы чаралар					
Муниципаль милек объектлары белән идарә итү процессларын камилләштерү					
4	Реклама конструкцияләрен урнаштыру өлкәсендә көндәшлекне үстерү	Азнакай муниципаль районы Башкарма комитетының архитектура һәм инфраструктура үсеше бүлеге	2018 - 2020 еллар	Реклама конструкцияләрен урнаштыру саны, 2017 елда ед - 0; 2018 елда -30; 2019 елда-35; 2020 елда-40	
Авыл хужалыгының өстенлекле тармакларында көндәшлекне үстерүгә юнәлдерелгән чаралар					
5	Авыл хужалыгының өстенлекле тармакларын үстерү				
2	"Азнакай"АФ" ЖЧЖдә (Олы Сукаеш авылы) 2000 башка исәпләнгән мегафермалар төзү)		2019-2020еллар	Сөт житештерү	

3	100 һәм 200 башка исәпләнгән сыер абзарларын капитал ремонтлау	2019-2020еллар	Сыйфатлы сөт житештерү	
4	Машина-трактор паркларын капитал ремонтлау	2019-2020	Хезмәт шартларын яхшырту	
5	Яшелчә саклау урыннарын капитал ремонтлау	2019-2020	Алга таба тормышка ашыру өчен яшелчә тоту шартларын яхшырту	
6	Ашлык чистарту комплексларын, ашлык саклау урыннарын һәм ябык ыңдыр табакларын капитал ремонтлау	2019-2020	Ашлык саклау өчен шартлар тудыру	
7	Силос-сенаж траншеялары төзелеше	2019-2020	Сыйфатлы азык саклау	
8	Авыл хужалыгы товар житештерүчеләренә дәүләт ярдәме күрсәтү	2019-2020	СХО хужалык эшчәнлеген стимуллаштыру	
9	Орлык материалын яңарту	2019-2020	Орлык материалы яхшырту	
10	Нәселле терлекчелекне үстерү	2019-2020	Генетик потенциалын яхшырту	

11	Үсемлекчелектә югары табышлы культуралар кертү	2019-2020	Югары керемле культураларның чөчү майданнары авыл хужалыгы культураларын чөчүнең гомуми майданында	
12	Авыл хужалыгы техникасы паркын яңарту	2019-2020	Техник модернизацияләү. Сатып алына торган техника күләме, егәрлек	
13	Азнакай шәһәрәндә Агросәнәгать паркын төзү һәм эшләтеп жиберү	2019-2020	Үз авыл хужалыгы продукциясен эшкәртү, сату	
14	Яңа эш башлаучы һәм гаилә фермаларының алга таба үсеше	2019-2020	Үсемлекчелек һәм терлекчелек продукциясен житештерү күләмнәре	
15	Умартачылыкны үстерү	2019-2020	Умарта күчләренең баш санын арттыру	

